

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1900

31 Μαΐου 1909

ΕΤΟΣ Θ' ΤΕΥΧΟΣ 208

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΧΡ. ΘΕΜ. ΔΑΡΑΛΕΞΗ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἐν Γαλλίᾳ.
ΧΑΪΝΕ Τὸ ἀμαρτολόλουδο, ποίημα, μετάφρ. Παύλου Γνευτοῦ.
Α. Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΗ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ Οἰκονομικὴ Διοίκησις τῆς
Ἑλλάδος ἐπὶ Τουρκοκρατίας.
ΕΜ. ΡΟΪΔΗ Τὰ ἐφήμερα.
Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Κ. Σ. Κόντος.
ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡΗΛΙΟΥ Εἰς ἐαυτόν, μετάφρ. Ἀγ. Θέρου.
ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗ Ἀπὸ τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ Σολωμοῦ, συνέχεια.
ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΑ Τὸ Κόκκινον Πουκάμισο, δράμα, συνέχεια.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Λόγοι καὶ Ἀντίλογοι ὑπὸ Παύλου Νιρβάνα.
Ἀρχαιολογικά.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ Δημοτικὰ Τραγούδια, εἰκονογράφησις Π. Ρούμπου. — Τὰ Ἄπαντα τοῦ Ροῖδῃ. — Ποιητικὸν διαγώνισμα τοῦ «Παρνασσού» διὰ τὸν Βύρωνα. — Οἱ Γάλλοι διὰ τὸ ἑλληνικὸν θέατρον. — Γεώργιος Μέρεδιθ. — Προτομὴ τοῦ Σολωμοῦ ἐν Ἀθήναις. — Ολίγο-στιχα. — Νέαι ἐκδόσεις.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Ἑλληνικὰ Ταξίδια, Ἰθάκη, ἐκτὸς τοῦ κειμένου, χρωματιστή, ἐκ τῆς συλλογῆς Μπουασονά. — Φρειδερίκος Μιστράλ. — 2 εἰκόνες τῆς συλλογῆς Μπουασονά. — Κ. Σ. Κόντος. — Ἡ κ. Κυβέλλη Ἀδριανοῦ εἰς διαφόρους ρόλους. — Εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Σπάρτης.

Ἀθῆναι, ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35

Ἐκαστον Τεῦχος Δραχ. 1

ΕΓΓΡΑΦΑΙ: ἐτήσιοι δρ.-φρ. 25. — Ἑξάμηνοι δρ.-φρ. 12.50.
ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ δρ.-φρ. 4 κατὰ διμήνην. Ἡ 1η δόσις δρ. 5.
ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΜΗΝΙΑΙΟΙ (διὰ τὴν Ἑλλάδα μόνον) δρ. 2 κατὰ μῆνα. Ἡ 1η δόσις δρ. 3.
ΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑΙ ΑΡΧΙΖΟΥΝ ΤΗΝ 15 ΕΚΑΣΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΠΑΡΟΝΟΝΤΑΙ
ΤΑ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» ἐκδίδονται τὴν 15 καὶ 30 ἑκάστου μηνός.
Ἐκαστον ἔτος ἀποτελεῖται ἀπὸ 2 τόμους: ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου καὶ ἀπὸ 15 Ἀπριλίου.
Ἐν τεύχῳ στέλλεται ὡς δείγμα δωρεάν.
Τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομ. ἢ τραπεζικῆς ἐπιταγῆς πρὸς τὸν
κ. Κίμωνα Μιχαηλίδην, διευθυντὴν τῶν «Παναθηναίων» Ἀθήνας.

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

Αι έγγραφα αρχίζουν κατά μήνα.
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος δρ. 25.—
» δι' έξ μήν. » 12.50
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος φρ. 25.—
» δι' έξ μήν. » 12.50

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΑΘΗΝΑΙ. 35 'Οδός 'Αριστοτέλους.
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

εκδίδονται την 15 και 30 εκάστου μηνός.
'Εκαστον έτος αποτελείται από δύο τόμους από 15 'Οκτωβρίου και από 15 'Απριλίου.
Τα χειρόγραφα δέν επιστρέφονται.
'Εν τεύχος αποστέλλεται δωρεάν ως δείγμα.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ.—Φρ. 4 κατά διμηνίαν, προπληρωτέαι. 'Η 1η δόσις Δρ.—Φρ. 5.
ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΜΗΝΙΑΙΟΙ (διά την Ελλάδα μόνον) Δρ. 2 κατά μήνα, προπληρωτέαι. 'Η 1η δόσις Δρ. 3.
— Πάσα αίτησις προς έγγραφην συνοδεύεται απαραίτητως υπό του αντίτιμου εις τραπέζ. ή ταχ. επιταγήν.

Προς τον κ. ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ
Διευθυντήν των «Παναθηναίων» ΑΘΗΝΑΣ

'Όλα τα τεύχη των προηγουμένων έτών πωλούνται υπερτιμημένα.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ των «Παναθηναίων»: εις όλην την Ρωσίαν ο κ. 'Αναστάσιος Μάλτος.
'Οδησός rue Rousskaia No 66. — Εις όλην την Κύπρον ο κ. Μιλτιάδης Εὐθυμιάδης, εις 'Αμμόχωστον.

ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ 1909

4 Δραχμαὶ ἑκαστον γραμματίον
ισχύον
διὰ τὰς 4 κληρώσεις

ΚΕΡΔΗ 900.000 ΔΡΑΧΜΑΙ

1 Δραχμὴ ἑκαστον γραμματίον
ισχύον
διὰ μίαν ἐκ τῶν 4 κληρώσεων

4	Κέρδη μεγάλα	έξ	100.000	έκ	400.000	Δραχμῶν
4	»	έξ	25.000	έξ	100.000	»
4	»	έκ	10.000	έκ	40.000	»
12	»	έκ	5.000	έξ	60.000	»
20	»	έκ	1.000	έξ	20.000	»
1644	»	έξ	100	έξ	164.400	»
1312	»	έκ	50	έξ	115.600	»

4000 ἐν όλῳ Κέρδη αξίας Δραχμῶν . . . 900.000 Δραχμῶν

'Η δευτέρα κλήρωσις γενήσεται τῇ 28 'Ιουνίου (11 'Ιουλίου 1909, ή τρίτῃ τῇ 25 'Οκτωβρίου (7 Νοεμβρίου) 1909 καὶ ή τετάρτῃ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1909 (13 'Ιανουαρίου) 1910.

Γραμματία πωλόνται: Εἰς τὰ δημόσια ταμεία καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπεζάς, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ στασιάρχας τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων, πρὸς δραχμὰς τέσσαρας ἑκαστον ἰσχύον διὰ τὰς τέσσαρας κληρώσεις καὶ πρὸς δραχμὴν μίαν ἑκαστον γραμματίον ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ή ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ 'Εθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν 'Αρχαιοτήτων, Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, Ἀθῆναις.

'Η πώλησις τῶν γραμματίων ἀρχεταὶ ἀπὸ τῆς 15/28 'Ιανουαρίου 1909.

'Ο Διευθύνων Τμηματάρχης Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

ΔΩΡΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

Τόμοι ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ χαρτοδεμένοι ἐκτὸς 3ου, 5ου, 10ου, 12ου, 13ου καὶ 14ου ἑκαστος Δρ.—Φρ. 2.—
Διὰ τὰς ἐπαρχίας 50 λεπτά, διὰ τὸ ἐξωτερικὸν 1 φρ. ἐπὶ πλέον ταχυδρομικά.

'Όλη ή σειρά, τόμοι 16, ἐλεύθεροι ταχυδρομικῶν τελῶν Δρ.—Φρ. 192

'Η ὅλη σειρά, τόμοι 16, πωλεῖται καὶ κατὰ δόσεις μηνιαίας ἐκ . . . Δρ.—Φρ. 6
Κατὰ τὴν πληρωμὴν ἐκάστης δευτέρας δόσεως ἀποστέλλεται ἕνας τόμος. Οὕτω μετὸν 16ον τόμον θὰ ἔχη ἀποπληρωθῇ ή αξία ὧν.

Παύλου Νιρβάνα: Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . πρὸς Δρ.—Φρ. 0.50 ἀντὶ 1
Παγὰ Λαλέουσα, ποιήματα.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2
'Αρχιτέκτων Μάρθας, δράμα.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2
Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια . . . » 0.50 ἀντὶ 1

Κίμωνος Μιχαηλίδου: Σάν Ζωὴ καὶ Σάν Παραμυθι, διηγήματα καὶ εἰκόνες.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Σπύρου Μελά: 'Ο Γυιὸς τοῦ 'Ισκιου, δράμα.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Οσκαρ Ουάϊλντ: Σαλώμη, δράμα.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Μ. Μαλακάση: Πεπρωμένα, ποιήματα . . . » 2 ἀντὶ 3

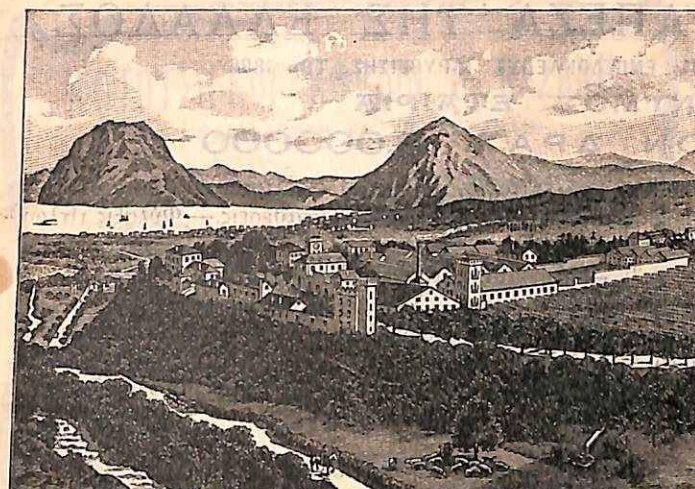
Ι. Πολέμη: Κεμήλια, ποιήματα . . . » 1.50 ἀντὶ 3

Εξωτικά . . . » 1 ἀντὶ 2

Γ. Στρατήγη: Τραγούδια τοῦ Σπιτιοῦ, ποιήματα.—'Εκδ. «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 3

Ν. Επισκοποπούλου: 'Ερημικὴ ψυχὴ, δράμα.—'Εκδοσις «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

Λεύκιμα τῶν «Παναθηναίων» . . . » 1 ἀντὶ 2

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ
ΤΗΣ
ΑΥΛΗΣ ΤΗΣ Α. Β. Υ.
ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ
ΤΗΣ Α. Β. Υ.
ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΟΙΝΟΙ ΚΑΙ ΚΟΝΙΑΚ ΚΛΑΟΥΣ

Παρακαταθήκη οἶνων παλαιῶν ἀνωτῶν 5 ἐτῶν ἐπιδορπίων καὶ ἱαματικῶν

Μαυροδάφνη, Μάλβασία, 'Αχαιοὶ

ὡς καὶ ἐπιτραπέζιων οἶνων

Δεμέστιχα λευκὸς καὶ μέλας Μορέα καὶ Καλάβρυτα.

ΚΟΝΙΑΚ «Royal» τοῦ 1887

» «des Princes» τοῦ 1890

» «Τῶν 2 Στεμμάτων» τοῦ 1895

» «Τοῦ Στέμματος» τοῦ 1900

Τιμολόγια ἀποστέλλονται παντὶ τῷ αἰτούντι.

ΧΡ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Γενικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐν Πάτραις Οἰνοποιτικῆς 'Εταιρίας

Η «ΑΧΑΪΑ»

ΑΘΗΝΑΙ.—'Οδὸς Νίκης 1 καὶ ὁδὸς Πανεπιστημίου 52.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΗΛΙΑ Ι. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΩΝ ΓΕΦΥΡΟΠΟΙΩΝ

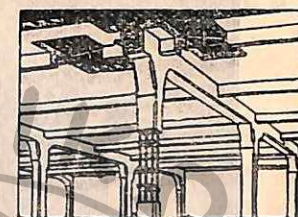
5—ΟΔΟΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ—5

Μελέται καὶ ἐκτελέσεις μηχανικῶν καὶ οἰκοδομικῶν ἔργων.—'Εφαρμογὴ συστήματος Hennebique.

Κατασκευὴ γεφυρῶν ἀφλέκτων οἰκιῶν, δαπέδων, στηλῶν κ.τ.λ. διὰ σκυροκονιάματος σιδηροπαγοῦς (béton armé) συστήματος Hennebique.

ΜΕΓΑ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΕΝ ΤΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙῳ ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ 1900

—'Αντιπροσωπεῖα ἐν Ἑλλάδι τοῦ ἐν Παρίσι οἴκου Hennebique.

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ, ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ & ΦΩΤΟΤΣΗΓΚΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΑΡ. ΛΑΪΟΥ

'Αριστούχου τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν

καὶ τῆς Ἀκαδημίας Μονάχου

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΙΩΝ & ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ.—'Οδὸς Κολοκοτρώνη 55 Α

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ ΙΔΡΥΘΕΙΣΗΣ ΤΩ 1886

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΑΧ. 5.000.000

Τμήμα Τραπεζικόν.—Συνάλλαγμα.—Έκδοσις επιταγών (chèque).—Πιστωτικά έπιστολαί.—Εισπράξεις.—Δάνεια επί ενεχύρω Χρεωγράφων.—Προεξοφλήσεις.—Καταθέσεις.—Φύλαξις τίτλων και τιμαλφών.

Τμήμα Ταμιευτηρίου.—Ταμιευτήριο 4 %.—Μηνιαία καταθέσεις ανατοκιστικά.

Τμήμα Χρηματιστηρίου.—Αγοραπωλησία χρεωγράφων.—Χρηματιστικά έντολα.

Τμήμα Έμπορίου.—Προμήθειαι έμπορευμάτων.—Αντιπροσωπείαι οίκων.—Πληροφορία έμπορικά.—Δέματα κατειργασμένα βυρσοδεψείου Μοσχάτου.

Γενικόν Πρακτορείον εν Ελλάδι του Γαλλικού «Phenix» ασφαλείας κατά του πυρός και της ζωής.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

3 1/2 %	απόδοσις εις πρώτην ζήτησιν.	4 1/2 %	απόδοσις μετά εν έτος.
4 0/0	» μετά τρεις μήνας.	5 0/0	» μετά δύο έτη.
4 1/4 %	» μετά έξι μήνας.	5 1/2 %	» μετά δύο έτη και πλέον.

Δια καταθέσεις εις χρυσόν κατά 1/2 % ολιγώτερον.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ ΜΑΝΤΙΚΑ

ΕΝ ΑΜΙΣΩΙ

Τα κομψότερα Σανάκια από τα εκλεκτότερα Άγγλικά και Γαλλικά υφάσματα εις το μέγα έμποροπρακτικόν κατάστημα:

ΣΩΚΡ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Όδός Σταδίου 12 (Έναντι Βουλής).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΒΑΡΕΚΙΝΑ

ΗΓΓΥΗΜΕΝΗ ΕΙΔΙΚΗ ΣΚΕΥΑΣΙΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΠΟΥΓΑΔΑ

ΚΑΘΑΡΙΖΕΙ, ΛΕΥΚΑΙΝΕΙ ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΜΑΙΝΕΙ

ΑΝΔΡΕΟΥ Γ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Φαρμακοποιού - Χημικού

Διά της χρήσεως της Έλληνικής Βαρεκίνας επιτυγχάνεται ο τέλειος καθαρισμός, λεύκανσις και απολύμανσις των άσπροχρόνων χωρίς ταύτα να υποκείνται και εις την ελαχίστην βλάβην, καθότι ή επίδρασις αυτής επ' αυτών γίνεται χημικώς και ουχι διά τεχνικών μέσων (τριψίματος, κοπανίσματος κλπ.) επομένως περιορίζεται εις το να καθαρίξη, λευκαίξη και απολυμαίξη τα άσπροχρόνα, διατηρούσα την στερεότητα αυτών, καθώς και τα εις χείρας ήμων επίσημα πιστοποιητικά διαφόρων χημικών βεβαιούσι. Προκύπτει δέ και οικονομία κόπου, χρόνου και χρήματος, κατά τα 2/3, εν συγκρίσει προς το παλαιόν σύστημα της μπουγάδας.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ

Φαρμακείον Άνδρέου Γ. Θεοδωροπούλου.

Διασταύρωσις Αριστοτέλους και Ήπειρου.—Άρ. τηλ. 382.

ΜΙΧΑΗΛ Β. ΜΑΝΟΥΣΟΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗΙ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ

ΜΕΓΕΘΥΝΣΕΙΣ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 10. Παρά τη πλατεία Συντάγματος.

ΛΑΡΥΓΓΟ-ΩΤΟΛΟΓΟΣ ΙΑΤΡΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Πλατεία Αγίου Γεωργίου 4.

Άκριβώς έμπροσθεν του Συλλόγου Παρνασσού.

Ώραι επισκέψεως 10—12 π. μ. 3—5 μ. μ.

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Ε. ΚΑΖΑΝΗ

ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

ΒΡΑΒΕΥΘΕΝ
ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ
ΜΕ ΤΑ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ

ΔΟΣ ΛΕΚΑ — ΣΤΟΑ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΟΝΟΝ
ΤΟ ΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
Ε. ΚΑΖΑΝΗ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΕΝ ΤΗ ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΟΥ ΒΟΡΩ

ΜΕΓΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ, ΧΗΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΕΙΟΝ

Α. ΦΩΚΑ

Φαρμακοποιού Α' τάξεως της άνωτάτης Φαρμακευτικής Σχολής των Παρισίων

Άκριβεστάτη έκτέλεσις όλων των συνταγών υπό προσωπικού άπαρτιζομένου υπό επισημόνων φαρμακοποιών.—Γαλλικά και Άγγλικά ειδικότητες (*Spécialités*).—Πρόσφατα μεταλλικά ύδατα.—Απολυμάνσεις και άποστείρώσεις δια τελειοτάτων συσκευών και κλιβάνων.—Τεχνητός όρρος.

Όλα τα είδη των χημικών αναλύσεων.—Αναλύσεις υδάτων μετά μικροβιολογικής έρεύνης.—Μικροβιολογικόν εργαστήριο τέλειον.

ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

Όλα τα φαρμακευτικά είδη εις τιμάς άκαταγωνίστους

ΕΔΩΔΙΜΑ ΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΚΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΑΘΗΝΑΙ — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 21' — ΑΘΗΝΑΙ

Τηλέφωνον αριθ. 137

Όλα τα είδη των έδωδίων νωπότατα από τα καλλίτερα έργοστάσια και ως έν της μεγάλης καταναλώσεως ανακαινιζόμενα καθ' έκαστην.

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΒΟΡΩ

ΔΙΑ ΜΕΛΙ ΚΑΙ ΕΛΗΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ THOMSON HOUSTON. — ΕΔΡΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΜΕΤΟΧΑΣ: ΔΡΑΧΜ. 10.000.000. * ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ: ΦΡ. ΧΡ. 10.000.000

Κεντρικόν Έργοστάσιον εν Νέφ Φαλήρω. Σταθμοί: Έν Αθήναις, Πειραιεί, Νέφ Φαλήρω και Κηφισία. — Ηλεκτρική κίνησις του άπ' Αθηνών εις Πειραιά Σιδηροδρόμου και των Τροχιδορόμων Αθηνών, Πειραιώς και Περιχώρων.—Προνόμιον φωτισμού δι' ήλεκτρισμού και άερίον των πόλεων Πειραιώς, Πατρών, Σύρου, Καλαμών, Άργοστολίου και Χαλκίδος.—Ηλεκτρικός Τροχιόδρομος Πατρών.

Η Έταιρία αναλαμβάνει εγκαταστάσεις φωτισμού και κινητηρίου δυνάμεως και έν γένει πᾶσαν εργασίαν σχετιζομένην με τον ήλεκτρισμόν υπό πάσας αὐτοῦ τὰς μορφάς.—Προμηθεύει παντός είδους υλικά ήλεκτρισμοῦ και ιδία όργανα και μηχανάς **THOMSON HOUSTON** των οποίων είναι

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

Άθήναι.—Όδός Έρμου

Πλούτος γραφικής ύλης.—Έντυπα και έπισκεπτήρια καλλιτεχνικά.—Έργοστάσιον φακέλων τέλειον.—Χάρτης τυπογραφικός λευκός και έξωφύλλων παντός είδους και ποιότητος.

Ευθηνία, ταχύτης, ακρίβεια.

ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΤΟ ΦΑΛΗΡΟΝ

ΙΩΑΝ. Κ. ΚΟΝΤΣΙΔΕΛΟΥ

Παράρτημα εν Αθήναις

Όδός Χαλκοκονδύλη 34α.

ΟΛΑ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΕΡΑ ΕΙΔΗ

ΓΑΛΑ ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ

πρός 80 λεπτά ή όκά

ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΑΡΚΕΙ

ΔΙΑ ΝΑ ΣΑΣ ΠΕΙΣΗΙ

I. I. MINETTAS. — ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. ΔΙΕΥΘ. MINETTAS

Τὸ παρὰ τὸ Χρηματιστήριον τραπεζικὸν γραφεῖον *I. I. Μινέττα* προμηθεύει οἰονδήποτε ποσὸν ὁμολογιῶν τῶν κάτωθι Ἑλληνικῶν Ἐθνικῶν Δανείων εἰς τὰς τρεχούσας τιμὰς τῶν Χρηματιστηρίων Ἀθηνῶν, Λονδίνου καὶ Παρισίων τὰς ὁποίας θεωρεῖ ὡς τὰς ἀσφαλεστάτας συμφερωτάτας καὶ εὐκολώτερον διαπραγματευσίμους.

Δάνειον τῶν 120 ἑκατομ.	τοῦ 1881 ἀποδίδ.	τόκον 4 1/2 %
» » 135 »	(Μονοπωλείων)	τοῦ 1887 » 4 1/2 %
» » 125 »	(Πάγιον)	» 1889 » 4 1/2 %
» » 76,350,000	(Ἡνοποιημένον)	» 1898 » 5 0/0
» » 11,750,000	(Σιδ. Π. Κ. Μελιγ.)	» 1900 » 5 0/0

Ἀναλαμβάνει ἐπίσης τὴν προμήθειαν καὶ τῶν ἐξῆς ἀρίστων Ἑλληνικῶν ἀξιῶν:

Μετοχ. Ἐθν. Τραπεζῆς	τόκος 5 1/4 %	Μετοχ. Σιδηροδρ. Ἀθην.-Πειρ.	τόκος 6 1/4 %
» Τραπεζῆς Ἀθηνῶν	7 0/0	» Θεσσαλίας	6 1/4 %
» Τραπεζῆς Κρήτης	4 1/2 %	» Ἐταιρ. Διαχειρ. Δημ. Προσόδ. »	4 1/2 %
» Τραπεζῆς Ἀνατολῆς	6 1/2 %	» Σιδηροδρ. Π.-Α.-Π.	5 0/0

Καὶ προσφέρεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης Τραπεζικῆς καὶ Χρηματιστικῆς ἐργασίας δεχόμενον ἐντολὰς ἐκ τε τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

ΣΗΜ. Ὑπολογιζομένων τῶν τόκων πρὸς τὰς τρεχούσας τιμὰς καὶ τὰ μερίσματα τοῦ τελευταίου ἔτους.

ΤΕΪΑ ΚΥΑΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ BLUE CROSS TEA

Εἶναι τὰ ἀρίστα τῶν Τεϊῶν, συσκευάζονται εἰς πακέτα καὶ κυτία ἐν Λονδίῳ, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ζητεῖται ἐπὶ ἑκάστου πακέτου ἢ κυτίου τὸν ΚΥΑΝΟΥΝ ΣΤΑΥΡΟΝ.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ εἰς τὰς πρώτας τάξεις Ἐδωδιμοπωλεῖα Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Βόλου, Πατρῶν, Σύρου, Ἀργοστολίου, Λαμίας καὶ Κρήτης.

Ἀντιπρόσωπος διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Κρήτην

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΚΟΛΛΑΣ. — Ἐν Πειραιεῖ (Στοὰ Ριζάρη).

HOBBS, MART & CO LD

ΜΟΝΟΚΟΜΜΑΤΑ

ΧΑΛΥΒΔΙΝΑ

ΧΡΗΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ
ΤΗΣ ΠΤΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΛΕΠΤΩΝ

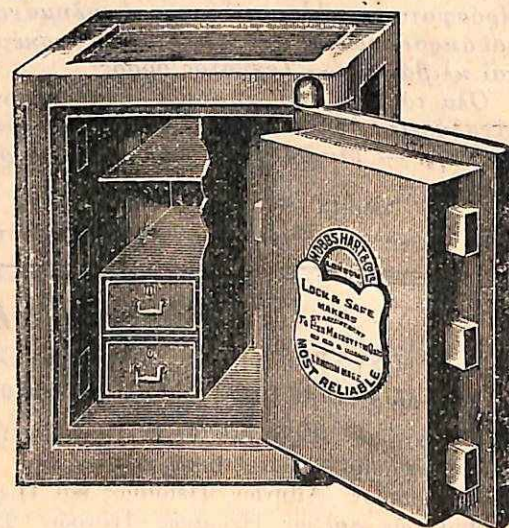
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΑΙ

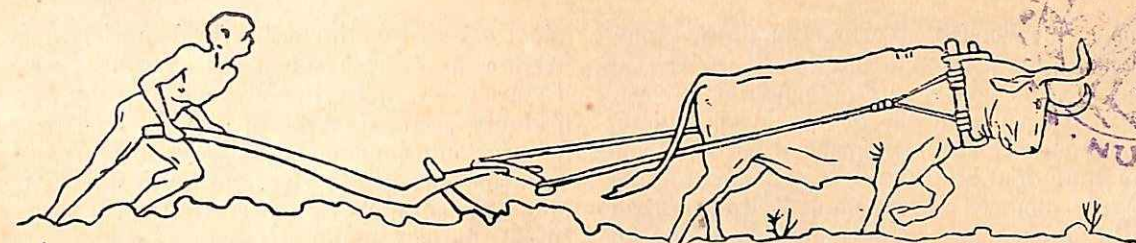
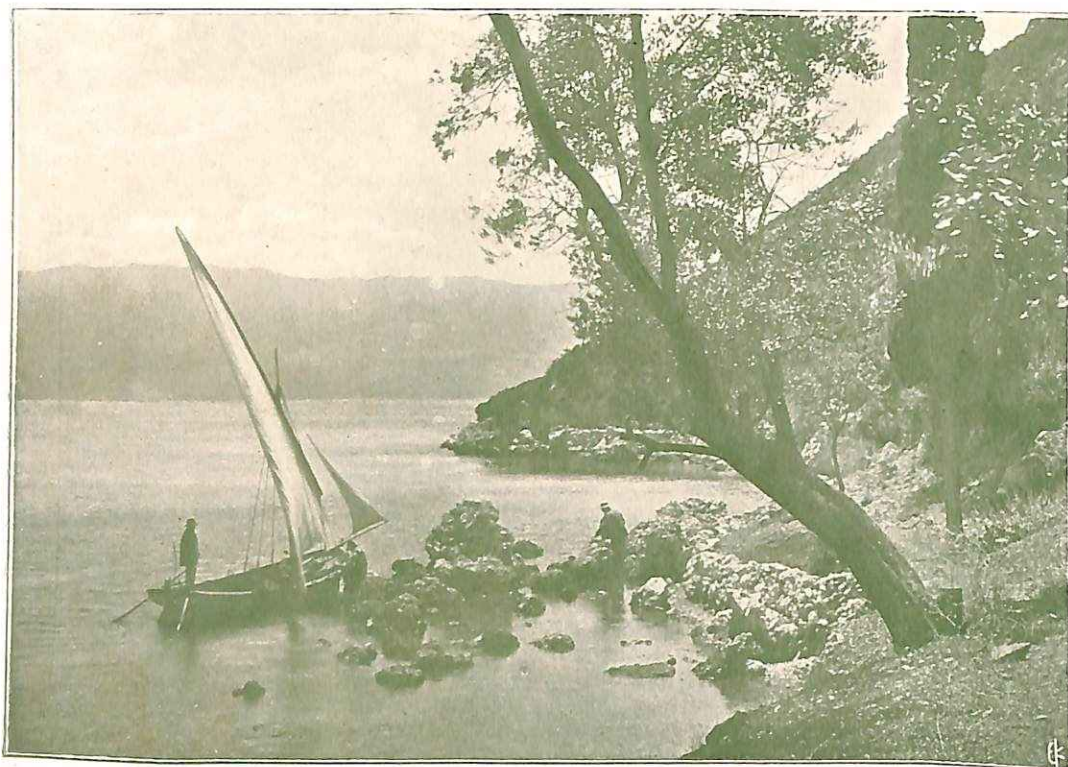
ΤΩΝ ΘΗΣΑΥΡΟΦΥΛΑΚΙΩΝ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ: 76, Cheapside, London E. C.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ: Arlington Street, Islington, N.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Θ' 31
ΜΑΪΟΥ 1909

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑΙ

Σεμνοπρεπής ὅσον καὶ φιλολογικὸς ἐτελέσθη ἡ ἔτι παρ' ἡμῖν εἰς ἐορτασμὸς πρὸς τιμὴν τοῦ φιλελληνικωτάτου τὴν καρδίαν Φρειδερίκου Μιστρὰλ. Ὀλίγον δ' ἔπειτα ἐτελέσθησαν ἐν Γαλλίᾳ τ' ἀποκαλυπτῆρια τοῦ ἀνδριάντος του, ἐν ζωῇ ἀκόμη διατελοῦντος τοῦ ἐπαξιώτατα δαφνοστεφούς αὐτοῦ ποιητοῦ τῆς «Μιρέϊγ» καὶ τοῦ «Ροδανοῦ», τοῦ μεγάλου προφήτου τοῦ Φελιβρισμοῦ¹, τοῦ διὰ τὰς διαλέκτους τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας ἄλλου αὐτοῦ γλωσσοπλάστου Δάντε Ἀλιγγιέρη. Θὰ ἡδύνατο κανεὶς οὕτω βέβαια νὰ γράψῃ καὶ περισσότερο σήμερον ἀπὸ ἐν ξηρὸν σημεῖωμα διὰ τὴν ὅλην αὐτὴν ἀξιοθαύμαστον ἐν Γαλλίᾳ φιλογικὴν ἀνθήσιν ἢ ὅποια καλεῖται Φελιβρισμὸς καὶ ἰδίως περὶ τοῦ κορυφαίου τῶν ποιητῶν τῆς, ὅσονδ' ἴσως γινώσκῃ καὶ ἂν εἶνε ἴσως καὶ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τὰ κατ' ἐκείνην· ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι ἐνθυμοῦμαι αἴφνης ὅτι ὁ Φρειδερίκος Μιστρὰλ ἀποκαλεῖ κάποιον ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν του «Umble escolan dou Grand Ouméro», — «Ταπεινὸν μαθητὴν τοῦ Μεγάλου Ὀμήρου», καὶ ὅτι πρὸ πολλοῦ ἐξακρίβησαν ἄλλοι ὡς τὸν περισσότερο Ἕλληνα ἀπὸ τοὺς Γάλλους ποιητάς, αὐτόν, τὸν Φρειδερίκον Μιστρὰλ τὸν Ὀλύμπιον. Ὁ νοῦς μου οὕτω φέρεται σχεδὸν ἀκουσίως ἀλλὰ καὶ πολὺ φυσικὰ πρὸς κάποιαν μελέτην τοῦ κ. Jean Carrère ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ Ἑλληνικαὶ Ἀποικίαι τῆς Γαλλίας» καὶ πρὸς ἐν ἀπὸ τὰ πορίσματα αὐτῆς κατὰ τὸ ὅποιον «δὲν ὑπάρχει ἐν Εὐρώπῃ, ἔξαιρέσει τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, λαὸς ὁ ὅποιος νὰ διετήρησε περισσότερο ἀπὸ τὸν γαλλικὸν

ἐναργὴ τὰ ἴχνη τοῦ ἑλληνικοῦ ἀποικισμοῦ». «Πολλοὶ ἀπὸ τὸν λαὸν αὐτόν, ἐπάγεται ὁ γράφων, ζητωκραυγάζοντες ἐκάστοτε ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος δὲν ὑποπτεύονται ἴσως ὅτι ζητωκραυγάζουν ὑπὲρ τῆς Μητροπόλεως!»

Ὁ Φρειδερίκος Μιστρὰλ δὲν εἶνε ἀπὸ τοὺς πολλοὺς αὐτοὺς, μολονότι εἶνε πάντοτε ἀπὸ τοὺς ἐνθουσιωδέστερα τονίσαντας τὴν ἀγάπην τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα· ὁ ποιητὴς τοῦ Ὑμνου εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ ἀναφωνήσας κάποτε: «Ὅλοι μας Ἕλληνες εἴμεθα» δὲν παρουσιάζεται ὡς ἀπλοῦς φιλέλλη· ὁ πολίτης τῆς προβηγκιανῆς Maillane γινώσκει ὅτι Ἕλληνες ἀποικοὶ ἦσαν οἱ πρόγονοι οἰκισταί... Ἰδοὺ διατὶ γράφω σήμερον κυρίως περὶ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ἑλληνικοῦ ἀποικισμοῦ.

Ὁ κ. Ἰωάννης Καρρέρ εἰς τὴν ὡς ἄνω μελέτην του, ἀπληρὸν βέβαια ὅχι ὀλίγους ἄλλους, γράφει ὅτι ὁ μῦθος τοῦ Ἡρακλέους δὲν εἶνε παρὰ ἢ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φαντασίαν ἐξορασίμενη ἱστορία τῶν μεταναστεύσεων τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴν Ἑσπερίαν. Ὁ περὶ Ἡρακλέους θρύλος εἶνε ἐν ἀρχῇ παράδοσις φοινικικὴ. Δὲν εἶνε καὶ παράδοσις, εἶνε τὸ οἶονεὶ θρησκευτικόν, τὸ καὶ πᾶσι ἀκόμη ἱερατικὸν καὶ ἀχαρὶ σύμβολον αὐτοῦ τοῦ ἰδίου πνεύματος τῆς φυλῆς τῆς Τύρου. Ὁ Ἡρακλῆς τῶν Ἑλλήνων εἶνε ἡ τελείωσις τοῦ φοινικικοῦ Μελάρθ, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Φοίνικες ναυτιλλόμενοι ἐσυμβόλιζον τὸν καρτερικὸν ἀγῶνα τῆς φυλῆς τῶν. Ἀλλ' ἀπὸ τὸν μῦθον αὐτὸν τὸν κάπως χονδροκομμένον οἱ Ἕλληνες ἐπελθόντες διέπλυσαν τὸν Ἡρακλῆ. Ἐχάρισαν εἰς αὐτὸν στέργον ἡρωϊκόν, μέτωπον πείσμον, δορὰν λέοντος, ῥόπαλον καὶ τὰ πάθη τῶν κοινῶν θνητῶν καὶ τὸ ὄγκηρόν καὶ βαρὺ ξόانون ἐγένετο θεὸς ζῶν καὶ αἰώνιος.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι οἱ Ἕλληνες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἠκολούθησαν τὸν δρόμον τῶν θαλασσο-

¹ Félibrige = Σχολὴ φιλογικὴ ἢ ὅποια ἰδρύθη τῇ 1854 εἰς τὴν Προβηγκίαν ἀπὸ 7 νεαρῶν μεσημβρινῶν ποιητῶν ἐν οἷς ὁ Μιστρὰλ, ὁ Ρουμανίλ, ὁ Ὠμπανέλ καὶ ἡ ὅποια σκοπεῖ τὴν διάσωσιν καὶ ἀποκάθαρσιν τῆς προβηγκιανῆς καὶ τῶν λοιπῶν διαλέκτων τῆς γλώσσης τοῦ ΟC. Αἱ βλέψεις τοῦ ἰδρυτοῦ ἐγένοντο ἐνθουσιωδῶς ἀσπασταὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ποιητάς τῆς γλώσσης αὐτῆς.

πόρων της Φοινίκης ἀλλὰ συνέβη εἰς τὴν πραγματικότητα τῆς ἱστορίας ὅτι καὶ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ θρύλου. Οἱ Φοίνικες, θαυμαστοὶ ἔμποροι, ἀλλὰ περιφρονεῖται τῆς τέχνης καὶ τῆς χάριτος τῶν ἱλαρῶν πολιτισμῶν ἠρκοῦντο εἰς τὴν ἵδρυσιν ἔμπορειῶν, ἀντήλλασον τὰ προϊόντα αὐτῶν μὲ τὰ προϊόντα τὰ ἐγχώρια, ἔπειτα ἀπέπλεον πάλιν ἀποκομίζοντες τὴν εἰρηνικὴν αὐτῶν λείαν χωρὶς ν' ἀφίνουν ἄλλο τι ἀπὸ τὰ νομίσματά των ἢ τὴν βύσσον τῶν ὑφασμάτων των. Οἱ Ἕλληνες τοῦναντίον, οἱ ἐλθόντες ἔπειτα ἀπὸ αὐτοὺς προσεκόμενοι τοὺς θεοὺς των, τοὺς ἀγῶνας, τὰς τελετὰς, τὴν γοητείαν αὐτῶν καὶ τὰ χαρίσματα τῆς εὐφροσύνης. Εἰσέδουν εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων μὲ τὸ μειδιάματά των, τὴν εὐφραδειάν των, μὲ τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν εἶχον τὰ πάντα ν' ἀντιλαμβάνονται καὶ τὰ πάντα νὰ ἐξωραΐζουν. Μόνον οὕτως οἱ Ἕλληνες παρέμειναν εἰς τὴν Γαλίαν· οἱ ἄλλοι ἵδρυσαν ἔμπορεῖα τὰ ὁποῖα διετηροῦντο καθὼς τὰ ἐρήμερα, ἐν αὐτοῖς πωλούμενα προϊόντα. Οἱ Ἕλληνες ἵδρυν ἀποικίας, εἰς τὰς ὁποίας ἔζων οἱ ἴδιοι, προσκομίζοντες εἰς αὐτὰς ὅλον αὐτῶν τὸν πολιτισμόν. Ἰδοὺ διατὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπίδρασις ἀπέμεινε μόνη παρὰ τοῖς λαοῖς· ἀπαράλλακτα καθὼς τὸν ἄξιστον Μελκάρθ ταχέως ὁ λαμπρὸς Ἡρακλῆς ἐξηφάνισε.

Μεταξὺ τῶν παραλίων ἑλληνικῶν ἀποικιῶν τῆς Γαλίας ὁ κ. Καρρὲρ ἀναφέρει ὡς εἰκὸς ἐν ταῖς πρώταις τὴν Μασσαλίαν, — τὴν μόνην ἄλλως τε ἥτις ἱδρύθη ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ Ἑλλήνων ἐπὶ ἀκτῆς τῆς Μεσογείου παρθένου ἀπὸ πάσης ἀσιατικῆς ἀποικίας, δὲν παραλείπει δὲ νὰ παραθέσῃ, καὶ τὴν γνωστὴν παράδοσιν τοῦ οἰκισμοῦ τῆς ἡ ὁποία πλέκεται τόσῳ ποιητικῷ γύρῳ ἀπὸ μίαν κύλικα τοῦ Ὑμεναίου ἀπὸ τὸν Φωκαεῆ ναυτίλον καὶ τὴν λιγυρίαν παρθένον. Ἀλλ' ἤδη πρὸ τῆς ἀρχαιοτάτης Μασσαλίας Ἕλληνες ναυτιλλόμενοι εἶχον σταθμεύσει εἰς διάφορα σημεῖα τῆς λιγυρικῆς ἀκτῆς καὶ εἶχον μάλιστα εἰσδύσει καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα. Ἡ Ναρβόννη ἦτο ἀρχαιότερα τῆς Μασσαλίας, ὑπῆρξε δὲ πάντως ἔμπορεῖον ἑλληνικὸν ὡς ἦτο πρότερον φοινικικόν. Ἐπίσης ἡ Νίμη, ἡ Ἡράκλεια. Ἀλλ' αἱ ἀληθεῖς ἑλληνικαὶ ἀποικίαι, ἐκεῖναι τῶν ὁποίων ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ γραφικότης διεσώθησαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων, εἶνε οἱ λιμένες τῆς λιγυρικῆς ἀκτῆς. Τοιαύτη ἡ Νίκαια· τοιαύτη ἀρχαιότερα αὐτῆς καὶ αἰωνία τῆς ἀντίζηλος, ἡ Μόνουκος, τὸ περιλάλητον Μονακό. Δύο ἔτι παράλιοι χαρίεσσαι πόλεις, — Pomponiana, Tauroentum — ἀνευρέθησαν προσφάτως, τὰς ὁποίας οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον ἐξωραΐσῃ μὲ τὰ λεπτότερα ἄνθη τοῦ πολιτισμοῦ των, καὶ μετ' οὐ πολὺ θὰ ἔκταφῃ βεβαίως καὶ μία τρίτη ἡ καλουμένη Ὀλβία. Ἀλλὰ παρὰ τὰς τρεῖς αὐτὰς ἐκλιπούσας

πόσαι ἄλλαι αἱ ὁποῖαι σώζονται ἀκόμη! Εἶνε ἡ Ἀντίβη, ἡ τόσῳ εὐπερίγραφος Ἀντίπολις τῶν Ἑλλήνων· εἶνε ἡ Fréjus· εἶνε ἡ Ceyreste· εἶνε ἡ Μαρτίγη· εἶνε ἡ Ἀγδα, ἡ ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς ἀποικίας διατηρήσασα ἴσως περισσότερον τὴν σφραγίδα τῆς φυλῆς· εἶνε παρ' αὐτῇ ἡ Μέζ, ἡ Μαρσεδάν καὶ ἡ Σέττη· εἶνε ἔπειτα ἐπὶ τῆς καταλανικῆς ἀκτῆς ἡ ὁποία εἶνε ἀκόμη ἴσως ἑλληνικωτέρα καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν λιγυρικὴν ἀναρίθμητα τὰ σημεῖα εἰς ἃ ἐγένοντο ἑλληνικοὶ οἰκισμοί, ὡς ἡ Leucate, ἡ Collioure, ἡ Argelès, ἡ Empurias κλπ. κλπ.

Ἀλλὰ προτοῦ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν Μασσαλίαν καὶ εἰς τὴν ἀπὸ αὐτὴν οἰκισθεῖσαν Arles, ἃς ῥίψωμεν ἐν βλέμμα, ἀκολουθοῦντες πάντοτε τὸν γαλάτην ξεναγόν, εἰς τὰ μεσογειότερα, ἰδίως εἰς τὰ περίξ τοῦ Σαῖν· Ρεμὺ τῆς Προβηγκίας, ὅπου ἀναμφιβόλως ὅλος ὁ τόπος εἶνε ἑλληνικός. «Ἐκεῖ, γράφει οὗτος ἂν ἡ Glanum εἶνε ἀκόμη θαμμένη κάτω ἀπὸ τὸ προαιώνιον σάβανόν της, πόσῳ ἀγλαὰ ἀφ' ἐτέρου ζῇ ἡ τόσῳ χαρίεσσα κόμη τοῦ Σαῖν· Ρεμὺ, ἐν τῇ ὁποίᾳ αἱ ὥραιαι κόραι μὲ τὴν εὐγραμμὸν κατατομὴν ἔρχονται ἀπὸ τὴν κρήνην ὡς ἄλλαι κανηφόροι καὶ φέρουσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των ὅλην τὴν γαλήνην τῶν ἑλληνίδων προγόνων των. Καὶ τὰ δύο ἐκεῖνα ἔχνη τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἡ ἀψὶς καὶ τὸ μανσωλεῖον, τὰ τόσῳ ἑλληνικὰ τὴν μορφήν, τόσῳ ἀττικὰ τὴν εὐρυθμίαν δὲν εἶνε ἢ ἐσαεὶ ζῶσα διαθήκη φυλῆς ἡ ὁποία ἐτράφη μὲ τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ; Καὶ τέλος εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν μὴ δὲν εὐρίσκεται ἡ περιλάλητος ἡδὴ Maillane, ἡ πατρίς τοῦ Φρειδεरिकοῦ Μιστράλ;» Ἐπειτα πολὺ ἀπωτέρω εἰς τὴν Dax καὶ γύρῳ ἀπὸ αὐτὴν σώζεται ἀδιάσειστος ἡ πεποιθήσις εἰς αὐτοὺς τοὺς κατοίκους ὅτι κατὰγονται ἀπὸ Ἑλλήνων ἀποίκους, καὶ γυναῖκας ἐκεῖ συναντᾷ κανεῖς μὲ τὴν ἀκαμπτον κατατομὴν τῶν ἀγαλμάτων τὴν ὁποίαν ὁ χρόνος δὲν μεταβάλλει, — καθὼς σώζονται ἀφ' ἐτέρου παρὰ τὰς ὁχθας τοῦ Ἀδουρ καὶ τῶν παραποτάμων του πόλεις καὶ πολίχναι μὲ ἑλληνικὰ ὀνόματα ποὺ ἀναμνησκον στίχους τοῦ Ὀμήρου, ὁ λιμὴν τῶν ἀλιέων τοῦ Arès καὶ ἡ Agos καὶ ἡ Sytos καὶ τόσαι ἄλλαι. Τρεῖς πόλεις ὡς τόσον ἰδίως παρέχουσι κατὰ τὸν κ. Καρρὲρ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδῃ κανεῖς ἐν αὐταῖς ἀληθῶς περιωρισμένον τὸν ἑλληνικὸν τύπον· ἡ Agde καὶ ἡ Arles καὶ ἡ Μασσαλία. «Εἰς τὰς γραφικὰς ὁδοὺς τῆς συνοικίας τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, εἰς τὴν Μασσαλίαν, γράφει οὗτος, θὰ σταματήσετε ἑξαφνα ἐκπληκτοὶ καὶ μαγευμένοι πρὸ ἀπαραμύλλων τύπων κλασικοῦ κάλλους· μέτωπον βραχὺ καὶ πῆσμον, κόμη ὡς τῶν ἀρχαίων κορῶν κυματοειδῆς, εὐγραμμὸς κατατομή, ὠσειδῆς τοῦ προσώπου εὐρυθμοτάτου καὶ ἰδίως ὀφθαλμοί, οἱ

θεῖοι ἐκεῖνοι ὀφθαλμοὶ τῆς Παλλάδος Ἀθῆνης, οὔτε γλαυκοί, οὔτε γαλανοί, ἀλλὰ φαινοί, βαθεῖς καὶ εὐμετάβολοι καθὼς ἡ Μεσόγειος.

«Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπανεῦρον κάτω ἀπὸ τὴν λευκὴν καλύπτραν τῶν γυναικῶν τῆς Agde· καὶ καὶ ὁ τύπος ἦτο ἀκόμη ἴσως τελειότερος εἰς τὴν ἡρεμον καὶ σοβαρὰν αὐτὴν πόλιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ δὲν ἐγένετο καμία ἀνάμιξις φυλῶν. Ἀνάμεσα εἰς τὴν ἀεικίνητον καὶ θορυβώδη Μασσαλίαν καὶ εἰς τὴν σεμνὴν Agde, ἡ Arles ἡ ὁποία ἐφημιζέτο τὸ πάλαι διὰ τὸν χαρίεντα πλοῦτον τῶν ναῶν καὶ τῶν ἄλλων κτιρίων τῆς, διὰ τὴν σιωπηλὴν καὶ ὑπέροχον αἴγλην τῆς Τέχνης, παρέχει τύπον ἀρχαίου κάλλους περισσότερον ἴσως διάσημον ἀλλὰ καὶ ὀλιγώτερον ἴσως ἀμυγῇ καὶ ἀγνόν. Κάποια ἀραβικὴ νοσηρότης συνανέμιχθη μὲ τὴν ἑλληνικὴν γαλήνην. Ἐντεῦθεν ἀναμφιβόλως ἡ ἰδιάζουσα γοητεία τῆς Ἀρλ, τῆς πόλεως ὅλων τῶν χαρίτων.

«Arles, la belle Grecque aux Yeux de Sarrasine».

«Ἀρλ, τῆς περικαλλοῦς ἑλληνίδος τῆς μὲ ὀφθαλμοὺς Σαραηνῆς», ὡς τὴν ἀποκαλεῖ ὁ Παῦλος Μαρριετόν.

«Ἀλλὰ τί μᾶς μέλει διὰ τὴν ἡλίαν αὐτὴν τὴν ἀπὸ τὸν ἥλιον τῆς Ἀραβίας εἰς τοὺς ὀφθαλμούς; Αἱ Ἀρζελιάναι δὲν ὁμοιάζουν ὀλιγώτερον δι' αὐτὸ μὲ θεὰς αἱ ὁποῖαι κατήλθον ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον, τόσῳ κανονικὸν καὶ ἡρεμον εἶνε τὸ πρόσωπόν των, τόσῳ τὸ βάδισμά των εἶνε ὡσὰν αὐλον, τόσῳ τὸ ἦθος των εἶνε ὑπέροχον. Ἡ ἐπάνω εἰς τὸ μαρμαρίνον μέτωπον εἰς πτερόγια χωριζομένη κόμη ἡ ὀπίσω ἀνάδετος ἐπὶ τοῦ αὐχένος ὁ ὁποῖος ἔχει κυκνεῖους κυματισμούς, προσδίδει εἰς τὰς μορφὰς των τὸ μεγαλεῖον τῶν αἰωνίων ὄντων.

Καὶ πρὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐκεῖ ἑλληνικοῦ θεάτρου, ὡς πρὸ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων κτιρίων παρίστανται ὡς τὰ ἔμψυχα σχόλια τῶν ἱστορικῶν αὐτῶν θαυμάτων καὶ ὡς κινούμενα ἀγάλματα τὰ ὁποῖα ἀναμένει τὸ βάθρον...».

Πρὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐκεῖ ἑλληνικοῦ θεάτρου! Ἀκριβῶς ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἄλλος γαλάτης

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΜΙΣΤΡΑΛ

συγγραφεὺς, προκειμένου περὶ αὐτῶν καὶ περὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Μιστράλ, γράφει.

«Ἐκεῖ ὑψοῦνται δύο ζεύγη διδύμων στηλῶν μὲ τόσην χάριν, μὲ τόσον κάλλος, καὶ μὲ τόσην ἐγκατάλειψιν ὥστε προκαλοῦν τὰ δάκρυα καὶ τοῦ πλέον ὑπερηφάνου· ἀδελφαὶ τῆς Ἰαμῆνης καὶ τῆς Ἰφιγενείας, θὰ αἰσθάνωνται αἱ στήλαι αὐταὶ ἂν οἱ στίχοι τῶν ποιητῶν εἶνε χῶλοι ἢ βάρβαροι καὶ δονοῦνται ἡδέως ἀπὸ τοὺς ἡχους τῶν προβηγκιανῶν ὁμοιοκαταληξίων ὑπὸ τὸ θερινὸν σεληνόφως...»

ΧΡ. ΘΕΜ. ΔΑΡΑΛΕΞΗΣ

ΧΑΪΝΕ

ΤΟ ΑΜΑΡΤΟΛΟΥΛΟΥΔΟ

Ποῦ σκοτωθεῖ μονάχος του
Στὴν ἐρημιὰ τὸν θάβουν
Κι' οὔτε παπάδες πᾶν μπροστὰ
Οὔτε κεριὰ τοῦ ἀνάβουν.

Κ' ἐκεῖ μακρὰ στὸν τάφο του
Στὸ ἐρημικὸ τοῦ χῶμα
Βγαίνει τὸ ἀμαρτολούλουδο
Μὲ τὸ γαλάζιο χρῶμα.

Στὶς ἐρημιὲς εὐρέθηκα
Μιὰ νύχτα τοῦ Γεννάρη
Κ' εἶδα τὸ ἀμαρτολούλουδο
Ποῦ ἐσειόταν στὸ φεγγάρι.

ΠΑΥΛΟΣ ΓΝΕΥΤΟΣ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

— Διάλεξις γενομένη ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀρχαιολογικῇ Σχολῇ —

Κυρίαί καὶ Κύριοι,

Δὲν αἰσθάνομαι τὴν υποχρέωσιν νὰ ζητήσω συγγνώμην, διότι πραγματεύομαι ἐνταῦθα θέμα ἄσχετον πρὸς τὴν ἀρχαιολογίαν.

Ἡ Γαλλικὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν, ὡς τὸ ἐνθυμίζει στήλη τῆς εισόδου, ἰδρυθῆναι κατὰ τὸ 1846, «ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἐκ φιλίας πρὸς τὴν νέαν Ἑλλάδα» καὶ ἀκόμη—δὲν πρέπει νὰ τὸ λησμονήσωμεν—ὅπως αὐξάνῃ τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν φιλίαν, τὴν ὁποίαν πᾶς Ἕλληνα ὀφείλει εἰς τὴν Γαλίαν. Ἀπὸ 63 ἡδὴ ἐτῶν ἡ Σχολὴ τελείως συνεμορφώθη μὲ τὴν πρόθεσιν τῶν ἰδρυτῶν τῆς. Χωρὶς νὰ παραμελήσῃ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα—οἱ Δελφοὶ καὶ ἡ Δῆλος ὡς τὸ μαρτυροῦσιν!—εἰργάσθη πάντοτε ὅπως γνωρίσῃ αὐτή, ἀλλὰ καὶ ὅπως γνωρίσῃ εἰς τὸν κόσμον, τὴν νέαν Ἑλλάδα, τὴν «Σημερινὴν Ἑλλάδα»¹. Εἰς ἓνα μάλιστα ἐκ τῶν πρώτων ἐταίρων τῆς ἀνήκει ἡ ἀνακάλυψις, παρ' ὀλίγον νὰ εἴπω ἢ ἐφεύρεσις, τῆς «Συγχρόνου Ἑλλάδος»². δὲν εἶναι ἄλλως ἐξηκριβωμένον ἂν ὁ Ἀμποῦ ἐγγράψῃ τὸ βιβλίον τοῦ ἐκείνου ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἢ ἐκ φιλίας πρὸς τὴν

νέαν Ἑλλάδα. Τὸ θέμα μας θίγει μίαν ἀπὸ τὰς πλέον ἐνδιαφερούσας ἀλλὰ καὶ σκοτεινότερας περιόδους τῆς ἱστορίας μας, πρὸς δὲ ἡ γνῶσις αὐτοῦ δὲν εἶναι ἄχρηστος διὰ τὸν μελετῶντα τοὺς σημερινούς ἑλληνικούς θεσμούς· ἀναμφισβητήτως ἄρα εἶναι ἐξ ἐκείνων, περὶ τῶν ὁποίων δύναται τις νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν αἰθουσαν ταύτην. Ἐν τούτοις ὁ ὁμιλητὴς δὲν τὸ ἐξέλεξεν ἄνευ ἐνδοιασμῶν. Βεβαίως ἡ παρούσα διάλεξις εἶναι συμπλήρωμα ἐνδεδειγμένον τοῦ δοκιμίου περὶ τῶν βυζαντινῶν οἰκονομικῶν, τὸ ὁποῖον ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ ἀναγνώσω ἐνώπιον ὑμῶν πρὸ δώδεκα μηνῶν, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ἡσθάνθημι ὅτι δὲν μοῦ ἦτο τόσον εὐκόλον νὰ εἴπω τὴν γνώμην μου. Ἐφοβήθημι μήπως αἱ ἐπικρίσεις, τὰς ὁποίας θάναγκασθῶ νὰ ἐκφέρω κατὰ τῆς ὀθωμανικῆς διοικήσεως, φανῶσιν ἀντλιοῦσαι τὴν ζωηρότητα αὐτῶν ἐκ τῆς μνησικακίας, ἥτις τυχὸν παρέμεινεν εἰς τὴν καρδίαν ἀπογόνου τῶν πάλαι ἡττημένων.

Μετὰ ὥριμον σκέψιν, οἱ ἐνδοιασμοὶ οὗτοι μοῦ ἐφάνησαν ὑπερβολικοί. Πράγματι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ ἦτο ἄδικον νὰ ἐπιρριφθῇ εἰς τὸν τουρκικὸν λαὸν ἡ εὐθύνη διοικήσεως τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸς ὑπῆρξεν ἐπίσης θῦμα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐγὼ προσωπικῶς πολλάκις ἔχω ἐξάρει τὰς ἐξό-

χους ἀρετὰς τοῦ λαοῦ ἐκείνου, τὸ νὰ σιωπᾷ τις ἐπὶ τοῦ δεῖνα σημείου τῆς ἱστορίας, διότι ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔθνος τοῦ ἢ τὸ κόμμα τοῦ, εἶναι ὥσει νὰ κατεδίκασεν ἑαυτὸν νὰ μὴ ὁμιλήσῃ ποτὲ περὶ ἱστορίας.

Ἀνάγκη μόνον εἶναι νὰ λησμονῇ τις ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν δεῖνα λαὸν ἢ τὸ δεῖνα κόμμα. Ὁ Ταῖν τελειώνει τὸν πρόλογόν του εἰς τὸ δεῦτερον μέρος τῶν «Ἀρχῶν τῆς Συγχρόνου Γαλλίας» μὲ τὰς ἐξῆς γραμμάς: «Ἐχάραξα τὴν εἰκόνα ταύτην χωρὶς νὰ λάβω ὑπ' ὄψιν τὰς σημερινὰς ἔριδας. Ἐγγράψα ἱστορίαν καὶ οὐδὲν περιπλέον, ἂν δὲ πρέπη νὰ τὰ εἴπω ὅλα, ὑπολήπτομαι παραπολὺ τὴν τέχνην μου ὡς ἱστορικοῦ διὰ τὰ νὰ κάμω παρ' αὐτὴν καὶ ἄλλην τέχνην κρυπτόμενος».

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐπεχειρήθη ἡ παρούσα ἐργασία. Οὐδὲ μίαν λέξιν περιέχει, δυναμένην νὰ ποδοθῇ εἰς μνησικακίαν ἢ ὑστεροβουλίαν. Ὅσακις ἠναγκάσθην νὰ προβῶ εἰς ἐπικρίσεις, ἀντὶ νὰ τὰς ἐντείνω, τὰς ἔχω μετριάζει. Τέλος, οὐδὲν γεγονὸς ἀνέγραψα μὴ ἐπιμαρτυρούμενον ἀπὸ ἓνα ἢ πλείονας ξένους μάρτυρας.

Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἐλύθη ἡ πρώτη αὕτη δυσκολία, ὑπελείποντο αἱ ἄλλαι δυσκολίαι, αἱ συναφείς πρὸς τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ θέματος, αἱ οὕτως εἰπεῖν ἀντικειμενικαί. Καὶ εἶναι πολυάριθμοι αὐταὶ αἱ δυσκολίαι. Ἐν πρώτοις, κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον, ἐπὶ τῆς ὁποίας θάσχυληθῶμεν, δὲν ὑπῆρχε κυρίως εἰπεῖν προϋπολογισμὸς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ἀλλὰ πολλοὶ προϋπολογισμοὶ προσεπιτιθέμενοι ἢ παραπροσπιθέμενοι πρὸς ἀλλήλους. Περὶ οὐδενὸς τῶν προϋπολογισμῶν τούτων ἔχομεν ἐπισήμους πληροφορίας, καθ' ὅσον ὁ πρῶτος τουρκικὸς προϋπολογισμὸς μόλις κατὰ τὸ 1863 ἐδημοσιεύθη. Ἀφ' ἐτέρου, τὰ δημόσια ἔξοδα, καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰναγόμενα εἰς τι τὸ δυνάμενον κυριολεκτικῶς νὰ ὀνομασθῇ προϋπολογισμὸς, δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὰ συστηματικῆς ῥευνῆς ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς διαθέσεώς των. Τὰ ἔξοδα ταῦτα ἐξηροῦντο ἐκ τῆς ἰδιοτροπίας τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος. Οὕτω ἐνῶ Μουράτ ὁ Ε', εἰς τῶν τελευταίων μεγάλων Σουλτάνων τῆς παλαιᾶς σχολῆς, παρὰ τοὺς ἀδιακόπους πολέμους καὶ παρὰ τὴν συντήρησιν στρατοῦ 200,000 ἀνδρῶν, ἄφησε τὸ θησαυροφυλάκιον πλήρες καὶ τὸν προϋπολογισμὸν μὲ περισσεύμα, ὁ διάδοχός του Ἰβραήμ κατάρθωσε νὰ κενώσῃ τὸ πρότερον καὶ νὰ ἀνατρέψῃ τὸν δεύτερον μὲ σπατάλας ἀνταξίας βασιλίσκου τῆς κεντρῶας Ἀφρικῆς: μὲ ὀχήματα κατὰστικτα ἀπὸ λίθους πολυτίμους, μὲ φαντασμαγορικὰ κιόσκια, κτλ. κτλ.

Παρομοία περιπλοκὴ εἰς τὸ φορολογικὸν σύστημα. Ἐκτὸς τῶν σταθερῶν φόρων, οἵτινες ἀπέρρεον ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς νόμους, καθὼς καὶ τῶν θεσπιζομένων διὰ τῶν νομοθετικῶν διατάξεων τῶν Σουλτάνων—φόρων, οἵτινες ἐποικίλλον

καὶ αὐτοὶ κατὰ τὰς διαφόρους περιφερείας,—ὑπῆρχε πληθὺς φόρων καὶ αὐθαιρέτων μονοπωλίων, ποικιλλόντων συνάμα κατὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ τὴν ἰδιοτροπίαν τῶν τοπαρχῶν. Ὡς ἐκ τούτου, αἱ πληροφορίες τὰς ὁποίας συγγράφεις τινες, καὶ ἰδίως ὁ Χάμμερ καὶ ὁ Μουρατζᾶ Δ' Ὅσσων, μᾶς παρέχουν περὶ τοῦ τουρκικοῦ φορολογικοῦ συστήματος, ἐπειδὴ κατὰ βάθος δὲν εἶναι παρὰ ἀπλοῦν σχολίασμα τῶν μουσουλμανικῶν νόμων, δὲν δίδουν κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν τούτων τῶν συγγραφέων, ἢ ἀτελὴ εἰκόνα τῆς καταστάσεως.

Πρὸς ἐπίμετρον, πλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις ὡς πρωτεύουσα ἀπολαύει προνομιακοῦ συστήματος, ὑπάρχουν αἱ προνομιοῦχοι ἐπαρχίαι, αἵτινες, ὑπὸ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν μορφήν, ἐκφεύγουν καὶ αὐταὶ ἀπὸ τὸ συνήθες σύστημα τῆς φορολογίας. Εἰς ταύτην δὲ τὴν τελευταίαν κατηγορίαν θὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχήν μας, διότι ἀρκεταὶ ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι εἰς αὐτὴν ὑπάγονται.

Πληροφορίαι βεβαίως, καὶ διὰ τὰς προνομιοῦχους ἐπαρχίας καὶ διὰ τοὺς αὐθαιρέτους φόρους δύναται νὰ εὐρεθῶσιν εἴτε εἰς τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τὰ παραχωροῦντα τὰς προνομίας, εἴτε εἰς τὰ ὁδοιπορικὰ τῶν περιηγητῶν, τῶν ὁποίων σημαντικὸς εἶναι ὁ ἀριθμὸς ἰδίως ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἀρκεῖ νὰ ὀνομάσωμεν τοὺς Pouqueville, Olivier, Cousinery, Hobhouse, Leake, Chandler, Savary, Urquart, Bartholdi, Choiseul-Gouffier καὶ λοιπούς.

Ἄλλ' ἂν καὶ δὲν λείπουν αἱ πληροφορίες,—εὐρίσκονται δ' ἐνίοτε καὶ ἐκεῖ ὅπου δὲν τὰς περιμένει κανεὶς, ὡς λ. γ. διὰ τὴν νήσον Σῦρον εἰς τὴν περὶ Μελισσῶν πραγματείαν τοῦ Ἀββᾶ Δέλλα-Ρόγκα—ἐν τούτοις πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι, τιμητικαὶ οὐσαὶ ἢ παρεμπιπτόντως παρεχόμεναι, αἱ πληροφορίες αὗται δὲν ἀποκρίνονται εἰς πάντα τὰ ἐρωτήματα, τὰ ὁποία γεννῶνται εἰς τὸν νοῦν, ἔνεκα δὲ τῶν διαφορῶν τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀποτελοῦσι νέαν δυσχερείαν διὰ τὸν υποχρεωμένον νὰ περιορισθῇ εἰς γενικὴν ἐπισκόπησιν.

Αἱ μεταβολαὶ τῆς ἀξίας τῶν νομισμάτων κορυφώνουν τὴν σύγχυσιν. Διότι, καίτοι οἱ λογαριασμοὶ γίνονται πάντοτε μὲ γρόσια, τὸ γρόσι δὲν εἶχε πάντοτε τὴν αὐτὴν ἀξίαν καὶ πρέπει ἀδιακόπως νὰ σταματῶμεν διὰ νὰ ἐξακριβώσωμεν ποία εἶναι ἡ ἀξία αὐτὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν διὰ τὴν ὁποίαν γίνεται λόγος. Αἱ διαφοραὶ τῆς πραγματικῆς ἀξίας τῆς νομισματικῆς ταύτης μονάδος εἶναι σημαντικαί. Τὸ γρόσι, κοπὲν ἐπὶ Μουσταφᾶ, διετήρησε, μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὅτε ἤρχισεν ὁ ἐξευτελισμὸς τῆς τιμῆς του, τὴν ἀξίαν πέντε περίπου φράγκων κατὰ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, δηλαδὴ περὶ τὴν ἐποχὴν ἥτις εἰδικώτερον θὰ μᾶς ἀπασχο-

¹ La Grèce d'Aujourd'hui ἔργον τοῦ κ. Γ. Δεσάν πρῶτον ἐταίρου τῆς Σχολῆς.

² La Grèce Contemporaine.

λήση, είχε πέσει εις τὸ πέμπτον τῆς ἀρχικῆς τοῦ ἀξίας, ἤτοι εἰς ἓν φράγκον. Ἐκτοτε ὑπέστη νέας ὑποτιμώσεις, κατήντησε δὲ σήμερον νὰ μὴν ἀξίῃ οὔτε 25 ἑκατοστὰ τοῦ φράγκου.

Φυσικά, αἱ μεταβολαὶ αὗται ὀφείλονται εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ τίτλου τῶν νομισμάτων. Τὰ τεχνάσματα τῶν κιβδηλοποιῶν βασιλέων εἶχον τόσον ἐμφιλοχωρήσει εἰς τὰ ἥθη τῶν Τούρκων, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτὰν Σελήμ, ὁ φιλελεύθερος ἐκεῖνος ἡγεμὼν, ὁ κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν πρῶτος τῶν Νεοτούρκων, ὅστις εἰλικρινῶς ἐμόχθησεν ὅπως ἀνοργανώσῃ τὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ κατάρθωσεν διὰ σειρᾶς ἐπιτυχῶν οικονομικῶν μεταρρυθμίσεων νὰ διπλασιάσῃ τὰ ἔσοδά της, κανένα δὲν ἔδοκίμασε ἐνδοιασμόν, προκειμένου νὰ ἀλλοιώσῃ τὰ νομίσματα. Ὑπεβίβασε τὸν τίτλον τῶν κατὰ 50% περίπου. Τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ Juchereau de Saint-Denis, ὁ Γάλλος ἐκεῖνος συνταγματάρχης, ὅστις ἐθαύμαζε τὸν Σελήμ, ὑπερέτεινε ὑπ' αὐτὸν καὶ ἔγινε βραδύτερον ὁ ἱστοριογράφος τῆς βασιλείας του καὶ τῆς πτώσεώς του.

Πάντα ταῦτα ἐξηγοῦν ἴσως διατὶ εἰς μάτην θὰ ἐζητοῦμεν νὰ εὗρωμεν πλήρη τινα μονογραφίαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, καὶ διατὶ δύο διαπρεπεῖς οικονομολόγοι, οἱ κ. κ. Morawitz καὶ du Velay οἵτινες τελευταίως ἔγραψαν περὶ τῶν συγχρόνων τουρκικῶν οικονομικῶν, ἐπιτροχάδην ἐντελῶς ἐπραγματεύθησαν τὸ ἱστορικὸν μέρος. Ἀς εὐχηθῶμεν ὅπως ὁ κ. N. Jorga, ὁ ἐπιφανὴς καθηγητὴς τοῦ Βουλκερρεστιανοῦ Πανεπιστημίου, πληρώσῃ τὸ χάσμα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ ἀξιόσημειότης τοῦ *Geschichte des Osmanischen Reiches* φθάνει μόνον μέχρι τοῦ ἔτους 1538. Δὲν εὗρε περιστάσιν νὰ σχοληθῇ παρὰ μόνον ἐπὶ τοῦ οικονομικοῦ συστήματος τῆς ἐπαύριον τῆς κατακτήσεως, αἱ δὲ πληροφορίες τὰς ὁποίας τῷ παρέσχον αἱ πηγαί, εἶναι κατ' ἀνάγκην περιορισμέναι.

Τὸ καθ' ἡμᾶς θέλομεν περιορισθῇ εἰς τὰ ἑκατὸν ἔτη, τὰ προηγηθέντα τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τοῦτο δὲ διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: Πρῶτον, ἀρκετὸν μέρος τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν δὲν ὑπετάγη ὀριστικῶς εἰς τὴν ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν, παρὰ κατὰ τὸν ΙΗ' μόνις αἰῶνα, μὲ τὴν συνθήκην τοῦ Πασσάροβιτς (1718). Ὀλίγον μετὰ ταῦτα, εἰσελθούσης εἰς τὴν σκηνὴν τῆς Ρωσσίας, ἐγκαινίζεται τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα. Ἡ Εὐρώπη ἀρχίζει νὰ σχοληθῇ σοβαρῶς μὲ τὴν Τουρκίαν, μὲ τοὺς διαφόρους λαούς της, μὲ τὰ πλούτη της. Ὁ Mouradja d'Ohsson, ὁ Beaujour καὶ ὁ Eton συντάσσουσιν τοὺς πολιτικούς ἢ οικονομικούς τῶν πίνακας τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ταυτοχρόνως οἱ περιηγηταί, ἀρχαιολόγοι, ποιηταί, σοφοὶ καὶ ἐνίοτε πολιτικοὶ ἄνδρες περιοδεύουσιν καὶ περιγράφουσιν τὴν Ἑλλάδα. Παρακινουῦνται δὲ οὗτοι τοσοῦτον μᾶλλον νὰ μᾶς παράσχουν τὰς συμπληρωματικὰς

πληροφορίας τῶν ὁποίων τόσῃν ἔχομεν ἀνάγκην, καθ' ὅσον τὴν ἰδίαν ἐπίσης ἐποχὴν ἐμφανίζονται ἐναργέστερον τὰ πολιτικὰ καὶ οικονομικὰ ἀποτελέσματα τοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ περιγράψωμεν.

Ἄν καὶ λοιπὸν ἡ διοίκησις τῶν οικονομικῶν τῆς Αὐτοκρατορίας δὲν ἔχει μεταβληθῇ πολὺ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς κατακτήσεως ἢ τοὐλάχιστον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Σουλεϊμάν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς, ὥφειλον νὰ συγκεντρωθῶσιν αἱ προσπάθειαι μᾶς πρὸς τὴν περίοδον τὴν διανυθεῖσαν ἀπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Πασσάροβιτς μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ δὲ φόβος μήπως ἐξαντλήσω τὴν ὑπομονὴν τοῦ ἀκροατηρίου χωρὶς νὰ ἐξαντλήσω τὸ θέμα, μὲ ἀναγκάζει νὰ περικλεισθῶ αὐστηρῶς ἐντὸς αὐτῆς. Καὶ ὅμως παρὰ τὴν ἀποτομὴν τριῶν αἰώνων, δὲν κατορθώνω ἢ νὰ εἶμαι λίαν μακρολόγος καὶ λίαν ἀτελής. Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι λαμβάνοντες ὑπὸ σημειώσιν τὴν ὁμολογίαν μου ταύτην, θὰ φανήτε συγχρόνως καὶ λίαν ὑπομονητικοὶ καὶ λίαν ἐπεικεῖς, εἰσέρχομαι εἰς τὴν οὐσίαν τῆς παρούσης μελέτης.

Ἡ οικονομικὴ διαχείρισις τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας διηρεῖτο εἰς δύο κύρια μέρη, ἐνθυμίζοντα τὸ γενικὸν καὶ τὸ ἐιδικὸν τῶν Βυζαντινῶν: εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ἢ *μιρὶ*, καὶ εἰς τὸ ἰδιαίτερον ταμεῖον τοῦ Σουλτάνου ἢ *χαζνέ*.

Τὰ δύο ταῦτα μέρη ἦσαν τόσον διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε τὸ δεύτερον ταμεῖον πολλάκις ἦτο πλήρες, ἐνῶ τὸ πρῶτον ἦτο κενόν, συνέβαινε δὲ μάλιστα καὶ νὰ δανείζεται ἀπὸ ἐκεῖνο.

Ἐκότερον τῶν ταμείων τούτων εἶχε τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδά του. Τὰ ἔσοδα τοῦ *μιρὶ* θέλομεν ἐξετάσει περαιτέρω. Τὰ τοῦ *χαζνέ* προήρχοντο ἐκ φόρων ὑποτελείας πληρωνομένων εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν, ἐκ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν, ἐκ τοῦ προϊόντος τῶν μεταλλείων, ἐκ τῶν προστίμων καὶ κατασχέσεων, τέλος ἐκ σειρᾶς μακρᾶς τακτικῶν δικαιωμάτων, τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα ἦσαν ἡ πώλησις τῶν ἀξιομάτων καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ κληρονομεῖν τοὺς ἀνωτάτους λειτουργοὺς τοῦ Κράτους, ἀπὸ τῆς κληρονομίας τῶν ὁποίων ἀπεκλείοντο τελείως τὰ τέκνα καὶ οἱ συγγενεῖς.

Πάντα ταῦτα ἀπετέλουν σημαντικὸν εἰσόδημα. Οἱ φόροι ὑποτελείας, τοὺς ὁποίους ἐπλήρωναν εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν ἡ Αἴγυπτος, αἱ παραδουναβεῖοι ἐπαρχίαι καὶ ἡ Ραγούζα, ἀνήρχοντο εἰς 1,100,000 γρόσια. Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν ἦτο 10%, προσετίθετο δὲ εἰς αὐτὸν καὶ τὸ προϊόν τῆς περιουσίας τῶν εἰς ἀκλήριαν περιπιπτόντων. Τὰ αὐτοκρατορικὰ μεταλλεῖα, ὄντα πολυάριθμα καὶ πλούσια, ἠδύνατο νὰ ποφύρωσι πολλά, ἀλλ' ἡ κυβέρνησις, ἀνίκανος νὰ τὰ ἐκμεταλλεύθῃ, εἶχε καταλήξει νὰ

τὰ ἐκμισθώσῃ ἀντὶ ποσοῦ ἀνερχομένου εἰς 3—4 μόνις ἑκατομύρια φράγκων. Θὰ ἴδωμεν περαιτέρω τί ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις κατάρθωσεν νὰ πορίζεται ἐκ τῶν προστίμων καὶ τῶν κατασχέσεων. Ἀς εἰπώμεν τώρα δύο λέξεις διὰ τὸ προϊόν τῆς πωλήσεως τῶν ἀξιομάτων. Ὅλαι αἱ δημόσιαι θέσεις ἐπωλοῦντο, ἀλλ' ἡ τιμὴ τῶν ἐξηρητᾶ ἀπὸ τὰς περιστάσεις, μὲ τὴν οικονομικὴν δὲ παρακμὴν τῆς αὐτοκρατορίας ἔτεινε καὶ αὕτη πρὸς τὸν ἐκπεσμόν. Οὐχ ἦττον αἱ δημόσιαι θέσεις ἐξηκολούθουν νὰ φέρουν πολὺ χρῆμα εἰς τὸ κράτος. Τὸ πασσαλί τοῦ Καῖρου ἐπωλεῖτο συνήθως ἀντὶ 75,000 λιρῶν, ἡ δὲ θέσις τοῦ *καδῆ* (δικαστοῦ μὲ εὐρείαν δικαιοδοσίαν) εἰς τὰ σημαντικὰ κέντρα ἐστοίχιζεν ἀκόμη ἀπὸ 2 ἕως 5 χιλιάδας λιρῶν.

Ἀδύνατον νὰ ὑπολογισθῇ τί ἠδύνατο νὰ ποφέρουν αἱ κληρονομίαι τῶν ἀνωτάτων ὑπαλλήλων. Ὁ Ἄγγλος πρόξενος Eton, τοῦ ὁποίου ἡ *Survey of the Turkish Empire* εἶναι πολύτιμος ὁδηγὸς διὰ τὰ οικονομικὰ ζητήματα, ἀγεται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἀπέφερον τεράστια ποσά, «διότι, λέγει, ἡ κυριώτερα ἐνασχόλησις τοῦ πασσά εἶναι νὰ γδέρῃ διὰ παντὸς δυνατοῦ μέσου τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας του, δὲν καλοπροφθαίνουσιν δὲ οἱ πασσάδες νὰ συναθροίσουν μεγάλα πλούτη, καὶ ὁ Σουλτάνος τοὺς παύει ἢ τοὺς στέλλει εἰς τὴν ἀγχόνην διὰ ναυξήσῃ τὸν ἰδικὸν του θησαυρὸν μὲ τὸ προϊόν τῆς λαφυραγωγίας τῶν».

Ἐν συμπεράσματι, τὸ προϊόν τῶν ἐσόδων τοῦ *χαζνέ* παραμένει ἀόριστον καὶ ὑποθετικόν. Ἡ δὲ χρησιμοποίησις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου διαφεύγει πάσαν ἔρευναν. Τοῦτο μόνον γνωρίζομεν, ὅτι ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων τῶν εἰσοδημάτων συνήθουσαν οἱ προνοητικώτεροι τῶν Σουλτάνων τοὺς θησαυροὺς ἐκεῖνους, οἵτινες ἐπανειλημμένως τόσον χρήσιμον ἐπικουρίαν ἔδωσαν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῶν.

Ἀς μὴ χρονοτριβήσωμεν λοιπὸν περισσότερον εἰς τὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ *χαζνέ* καὶ ἄς ἔλθωμεν εἰς τὰ κυρίως εἰπεῖν δημόσια οικονομικά, ἀρχίζοντες φυσικὰ ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων.

Α' ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ

Ὁ προϋπολογισμὸς τῶν ἐξόδων τοῦ *μιρὶ* δὲν περιελάμβανε — καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικόν του — τὰ ἔξοδα τῆς πολιτικῆς διοικήσεως, οὐδὲ καὶ τὰ τῆς κεντρικῆς πολιτικῆς διοικήσεως δὲν περιελάμβανεν ἐπίσης παρὰ μέρος μόνον ἀπὸ τὰ ἔξοδα τῆς σουλτανικῆς αὐλῆς. Ἀφιεροῦτο κατὰ τὰ δύο τρίτα εἰς τὰς στρατιωτικὰς δαπάνας καὶ, ἀκριβέστερον, εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ μονίμου στρατοῦ. Οἱ Γενίτσαροι καὶ τὰ τέσσερα ἄλλα σώματα τὰ ἀποτελοῦντα τότε τὸν στρατὸν ἐκεῖνον, ἐπληρώνοντο τακτικῶ-

τατα. Ὁ μισθὸς τῶν στρατιωτῶν ἐποίκιλλεν ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τῶν καὶ τοῦ χρόνου τῆς ὑπηρεσίας τῶν. Ἄλλ' ἂφ' ἑτέρου τὸ καταβαλλόμενον ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ποσὸν δὲν ἐποίκιλλεν ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπηρετούντων ὑπὸ τὰς σημαίας στρατιωτῶν. Οἱ ἀξιωματικοὶ ἐκάστου συντάγματος παρελάμβανον τὴν μισθοδοσίαν τῆς ὀνομαστικῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ἄν δέ, ὡς συνέβαινε σχεδὸν πάντοτε, ἡ πραγματικὴ δύναμις ἦτο κατωτέρα τὸν ἀριθμὸν, ἐτσέπωναν αὐτοὶ τὴν διαφορὰν, καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη ἀπετέλει μάλιστα τὸ κυριώτερον κέρδος τῶν. Ἐντεῦθεν καταχρήσεις, τὰς ὁποίας Μουσταφᾶς ὁ Γ', ὁ κατ' ἐξοχὴν οἰκονόμος Σουλτάνος, εἰς μάτην προσεπάθει νὰ ἐξαλείψῃ.

Ἀφοῦ ἐκαλύπτοντο τὰ τακτικά στρατιωτικά ἔξοδα, ὅτι ἐπερίσσειεν ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ μετέβαινε, κατὰ τὸ μείζον αὐτοῦ μέρος, εἰς ὃ τι ὀνομάζομεν σήμερον βασιλικὴν ἐπιχορήγησιν.

Ἡ πολυτέλεια τῆς αὐλῆς ἦτο ὅλως ἀνατολική. Διὰ τοῦτο αἱ ἐνεακόσαι χιλιάδες γροσίων, τὰς ὁποίας διέθετεν ὁ ἀρχιμάρτυρς τοῦ Σεραγίου δὲν ἐξήρχον, τὰ δὲ σφάγια κρέατα ἀπετέλουν εἰδικὸν καὶ συμπληρωματικὸν λογαριασμόν 300,000 γροσίων. Ἐπίσης ἐνῶ τὸ μέγα τελωνεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦτο ὑποχρεωμένον νὰ κρατῇ ἐτησίως εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀρχιευνούχου 660,000 γροσίων διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ σουλτανικοῦ χαρμελίου, τὸ παλαιὸν Σεράγι ἀπῆλθε ἄλλας 900,000, ὁ δὲ *Σεχέρ-εμιν*, ὁ ἀρχιεπιμελητὴς τοῦ Σεραγίου, ἐλάμβανεν ἄλλας 850,000 πρὸς συντήρησιν ἐνὸς ἄλλου τμήματος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου.

Πᾶσαι αὗται αἱ πιστώσεις ἐλαμβάνοντο ἐκ τοῦ κεντρικοῦ προϋπολογισμοῦ, ὅστις εἶναι γνωστὸς εἰς ἡμᾶς ἐκ τῶν πληροφοριῶν τῶν προφανῶς ἀρκετὰ ἀσφαλῶν, τοῦ Eton καὶ τοῦ Ohsson. Ἄλλ' ὁ Σουλτάνος, ὡς πρὸ μικροῦ εἶδομεν, εἶχεν ἐπίσης εἰς τὴν διάθεσιν του τὰ τεράστια ἔσοδα τοῦ ἰδιαίτερου του θησαυροφυλακίου, ἐκ τῶν ὁποίων σημαντικὸν μέρος ἔδωκεν ἀπαύτως διὰ τὴν αὐλήν. Ἐκτὸς τούτου ἡ σουλτανικὴ ἐπιχορήγησις δὲν ἐπεβαρύνετο μὲ τὰ ἔξοδα τῆς Βαλιδῆ Σουλτάνας καὶ τῶν ἐκ σουλτανικοῦ αἵματος πριγκηπῶν καὶ πριγκηπισσῶν. Πρὸς κάλυψιν τῶν ἐξόδων τούτων ὑπῆρχον σημαντικαὶ κληρονομίαι, πολλάκις τὰ εἰσοδήματα ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας, μεταξὺ δὲ ἄλλων καὶ ὠρισμένων ἐλληνικῶν πόλεων ἢ ἐπαρχιῶν θὰ ἐπανεῖλθωμεν εἰδικώτερον ἐπὶ τούτου.

Καθ' ὃν τρόπον τὰ μέλη τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, οὕτω καὶ οἱ ἀνώτατοι λειτουργοὶ τοῦ Κράτους, ὁ Μέγας Βεζίρης, ὁ Καπετὰν-πασσάς ἢ ἀρχιναύαρχος, οἱ τοπάρχαι, εἶχον τὰς ἀποδοχὰς τῶν ἐκ γαιῶν ἢ ἐπαρχιῶν τεταγμένων διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ ἀξιώματός των, τοῦτο δὲ μᾶς ἐξηγεῖ διατὶ ὁ προϋπολογισμὸς οὐδεμίαν ἐλάμβανε περὶ αὐτῶν μερίμναν.

Ἄλλα τίνα ἐβάρυναν αἱ ἀποδοχαὶ τῶν κατωτέρων ὑπαλλήλων;

Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι εὐαριθμοὶ ἦσαν αἱ δημόσιαι θέσεις, αἱ εἰς βάρος τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους. Δὲν ἐπολυσκοτίζοντο οἱ Τούρκοι νὰναπτύξουν τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, τὴν ἐθνικὴν παραγωγὴν, τὸ ναυτικόν, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας. Ὁ κλῆρος, εἰς τὸν ὁποῖον ἦσαν ἀνατεθειμένα τὰ τῆς θρησκείας καὶ τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως συγχρόνως, εἶχε τὰ βακούφια του, τῶν ὁποίων ἡ ἑκτασίς ἠϋξάνεν ὁσημέραι. Τὸ φιλεύσπλαγχνον τῶν Μουσουλμάνων, ἴσον πρὸς τὸ φιλόθρησκόν των, ἐπολλαπλασίαζε τὰ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα καὶ ἀπήλλασσε τὸ Κράτος ἀπὸ πάσαν μέριμναν διὰ δημόσια βοηθήματα. Ἐπίσης ἐξ εἰδικῶν κληροδοτημάτων ἐνηργεῖτο, ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἡ ἐπισκευὴ καὶ συντήρησις τῶν ὁδῶν καὶ τῶν δημοσίων κτιρίων.

Ὁ ζῆλος μὲ τὸν ὁποῖον οἱ Μουσουλμάνοι τηροῦσι τὰς διατάξεις τοῦ Κορανίου περὶ τῆς ὀφειλομένης πρὸς τὸν πλησίον ἀρωγῆς, ζῆλος ἐκδηλούμενος καὶ σήμερον ἀκόμη διὰ παντὸς εἰδους φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, λ. χ. διὰ τῶν *δυντάδων*, οἵτινες ἐνθυμίζουσιν τὰ *ξενοδοχεῖα* τῶν Βυζαντινῶν, ὅπου ὁ πτωχὸς ὁδοιπόρος γνωρίζει ὅτι ἀσφαλῶς θὰ εὕρῃ στέγην καὶ φαγητόν, καὶ τοὺς ὁποίους ἀπαντῶμεν καὶ εἰς τὰ μικρότερα χωρία, — ὁ ζῆλος οὗτος εἶνε ὅλος πρὸς ἔπαινον τῶν Τούρκων.

Πρὸ δεκαεπτὰ ἡδὴ αἰώνων, ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης, εἰς τὴν ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν ἀρχιερέα Ἀρσάκιον (Ἐπιστολὴ XLIX, ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Ἰουλιανοῦ ὑπὸ Heyler, *Moguntiae MDCCCXXVIII*, σ. 89-92) ἐξέφραζε τὴν ἀγανάκτησίν του διότι οἱ Ἕλληνοὶ ἀφῆναν εἰς τοὺς Γαλιλαίους τὸ μονοπάλιον τῶν ἀγαθοεργῶν, καὶ ἀνέφερε τοὺς στίχους τῆς Ὀδυσσεύς:

Ξεῖνε οὐ θέμις ἐστὶ

Ξεῖνον ἀτιμῆσαι πρὸς γὰρ Διὸς εἰσὶν ἅπαντες
Ξεῖνοί τε πτωχοὶ τε δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε.

Πρὸς παραδειγματισμὸν δύναται τις νὰ ὑπομνήσῃ σήμερον εἰς τινὰς χριστιανούς ὅτι τὸ ὠραῖον ἐδάφιον τοῦ Κορανίου: «ἡ ἐλεημοσύνη ἐγγίζει τὸ χεῖρ τοῦ Θεοῦ πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ χεῖρ τοῦ πτωχοῦ», φαίνεται δανεισμένον ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον.

Ὅπως ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἐκπαίδευσις οὕτω καὶ τὸ δικαστικὸν σῶμα δὲν εἶχε καμίαν ἀπαίτησιν ἀπὸ τὸν ὀθωμανικὸν προϋπολογισμόν. Τοῦτο ὅμως διὰ λόγους ὀλιγώτερον εὐγενεῖς. Οἱ δικασταὶ πάσης τάξεως δὲν εἶχον ὠρισμένα ἀποδοχὰς, εἶχον ὅμως τὴν ἐξουσίαν νὰ εἰσπραττούν δικαστικὰ τέλη. Ταῦτα, 10% ἐπὶ τοῦ ὑποδίκου ποσοῦ, ἐπληρώνοντο ὑπὸ τοῦ κερδίζοντος τὴν δίκην. «Χάρις εἰς τὴν διάταξιν ταύτην, λέγει

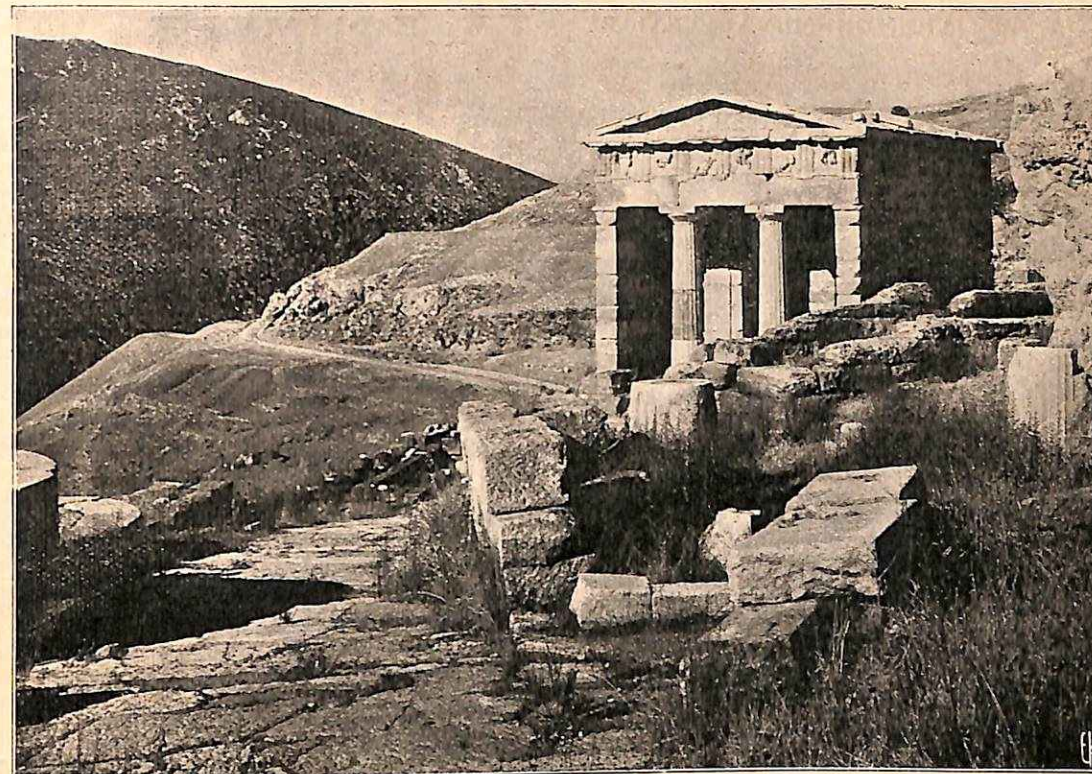
ὁ ἄββᾶς Δελλὰ - Ρόκκας, ὁ ἀτυχὴς ὅστις καταδικάζεται νὰ χάσῃ τὴν δίκην του, δὲν καταστρέφεται πληρώνων καὶ τὰ ἔξοδα. Μένει ὅμως μία θύρα ἀνοικτὴ εἰς τοὺς κακοὺς, διὰ νὰ σύρουν εἰς τὰ δικαστήρια τοὺς πλουσίους, τοῦτο δὲ παρέχει πηγὴν ἀστείρευτον εἰσοδημάτων εἰς τοὺς δικαστάς».

«Ὡς οἱ δικασταί, λέγει ἕτερος συγγραφεὺς, οὕτω καὶ οἱ λοιποὶ δημόσιοι ὑπάλληλοι, ἀπὸ τοῦ ὑπουργοῦ μέχρι τοῦ ἀπλοῦ γραφέως, οὐδένα μισθὸν ὠρισμένον λαμβάνουν, ζοῦν δὲ ἀπὸ τὰς ὀφελείας τῶν θέσεών των». Φαντάζεται τις εὐκόλως τί ἐσήμαινεν τοῦτο ἐν τῇ πράξει ἰδίως ὅταν ἐνθυμηθῇ ὅτι πάντες οὗτοι οἱ μὴ μισθοδοτούμενοι ὑπάλληλοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι καὶ νὰγοράζουσιν τὰξιώματά των!

Τέλος, ὁ κεντρικὸς προϋπολογισμὸς, περιλαμβάνων τὰ ἔξοδα τοῦ μονίμου στρατοῦ, δὲν συμπεριελάμβανε καὶ πάντα τὰ στρατιωτικὰ ἔξοδα.

Πράγματι, εὐθὺς μετὰ τὴν κατάκτησιν μέγα μέρος τῶν χριστιανικῶν κτημάτων, τὰ ὁποῖα ἐθεωρήθησαν ὡς περιελθόντα εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Σουλτάνου, εἶχον διαιρεθῇ εἰς στρατιωτικὰ φέουδα, ὀνομαζόμενα *ζιαμέτια* ἢ *τιμάρια*. Ὁ τουρκικὸς φεουδαλισμὸς διέφερεν ἀπὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ φεουδαλισμοῦ κατὰ τοῦτο, μετὰ ἄλλων, ὅτι ἡ κεντρικὴ ἐξουσία ὑπῆρξε πάντοτε ἀρκετὰ ἰσχυρὰ ὥστε νὰ ἐμποδίσῃ τὰς τιμαριωτικὰς γαίας ἀπὸ τοῦ νὰ γίνωνται ἐντελῶς κληρονομικαί. Ἄλλ' ὅπως καὶ εἰς τὴν Δύσιν, ὁ φεουδάρχης, ὅστις εἰς τὴν Τουρκίαν ὀνομαζέτο *спахис*, εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παρέχῃ ὠρισμένον ἀριθμὸν ἀνδρῶν, καὶ δὴ ἐνόπλων ἱππέων. Ἡ συντήρησις τῶν βοηθητικῶν τούτων στρατευμάτων, τῆς ὁποίας τὰ ἔξοδα ἐπέρριπτεν εἰς τὸν *спах* ὁ Σουλτάνος, ἐπιπτεν πράγματι εἰς βάρος τῶν ἀγροτῶν, τῶν ἄλλοτε ἰδιοκτητῶν καὶ τώρα ἀπλῶν καλλιεργητῶν τῶν τιμαριωτικῶν γαιῶν. Ἐπίσης τὰς ἐπαρχίας ἐν γένει ἐπεβάρυνεν ἡ συντήρησις ἄλλων τινῶν ἐκτάκτων σωμάτων καὶ τὸ φορτίον τῶν ἀναριθμητῶν ἐκτάκτων φόρων, οἵτινες ἐπεβάλλοντο ἐν περιπτώσει ἐπιστρατεύσεως ἢ πολέμου.

Ἡ περιληπτικὴ αὕτη ἐπισκόπησις τῆς ὀργανώσεως τῶν τουρκικῶν οικονομικῶν ἀρκεῖ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ μαντεύσωμεν ὁποίας ὑπέκυπτε καταχρήσεις. Εἶναι προφανὲς ὅτι αὐτὸς ὁ ἐπ' ἀπειρον πολλαπλασιασμὸς τῶν προϋπολογισμῶν καὶ τῶν λογαριασμῶν δὲν ἠδύνατο νὰ καταλήξῃ παρὰ εἰς ἀπεριόριστον ἀταξίαν. Δὲν ὑπάρχει κράτος δυνάμενον νὰνθῇ εἰς τόσον πλήρη περιφρόνησιν τῶν στοιχειωδῶστερων κανόνων τῆς καλῆς δημοσίας οικονομίας, ἡ δὲ Τουρκία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὀλιγώτερον παντὸς ἄλλου κράτους διότι παρὰ τὰς ἡδὴ ὑποδηλωθεῖσας καταχρήσεις ἐλειτούργει φορολογικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον πρέπει τώρα νὰ περιγράψωμεν.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΔΕΛΦΟΙ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΜΠΟΥΑΣΟΝΑ

Μία ὅμως προοιμιακὴ παρατήρησις εἶναι ἀναγκαία. Ὡμίλησα μέχρι τοῦδε περὶ τῆς ἐπισήμου, τῆς τουρκικῆς διοικήσεως. Ἀλλά, παρὰ ταύτην ὑπῆρχε καὶ ἡ χριστιανικὴ διοίκησις. Ἦτο ἐν πρώτοις ἡ μεγάλη ἐκκλησία μὲ ὅλα τῆς τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ λαϊκὰ προνόμια, τὰ ἀπορρέοντα ἐκ τῆς ἰσλαμικῆς ἀντιλήψεως περὶ κοινῆς καὶ ἐκ τῶν προνομίων τῶν παραχωρηθέντων ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β'. Ἦτο ἀκολούθως ἡ κοινότης, ἥτις, διὰ λόγους τοὺς ὁποίους βραδύτερον θὰ ἐξηγήσωμεν, εἶχε λάβει, συνεργούντων μάλιστα αὐτῶν τῶν Τούρκων, μεγάλην σπουδαιότητα. Ἀλλ' οἱ δύο οὗτοι ὀργανισμοί, περὶ τοὺς ὁποίους ἐστρέφετο ἡ ἐθνικὴ ζωὴ, ἀπῆλθον σημαντικὰ ἔξοδα. Ἡ νομοθεσία παρεῖχεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸ δικαίωμα, τοῦ ὁποίου δυστυχῶς αὕτη ἔκαμεν ὑπέρμετρον χρῆσιν, νὰ εἰσπράττῃ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀληθινοὶ φόροι. Ἡ κοινότης εὗρσκετο ἐπίσης εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πορίζεται χοῦμα, διότι εἶχε σημαντικὰ ἔξοδα. Τέλος, ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, σχολεῖα καὶ εὐεργετικὰ ἰδρύματα ἐνεφανίζοντο πανταχοῦ, περιττὸν δὲ νὰ εἰπωμεν

ὅτι δὲν παρέχοντο ὑπὸ τοῦ *μω* τὰ ἔξοδα τῆς λειτουργίας των.

Τὰ οικονομικὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐλληνικῶν κοινοτήτων εἶναι ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ θέματός μου. Ἐπρεπε νὰ σᾶς ὁμιλήσω καὶ περὶ τούτων. Ἀλλὰ ἡ μελέτη αὕτη εἶναι ἤδη διπλάσιος τοῦ πρέποντος μακρὰ· εἶμαι λοιπὸν ἠναγκασμένος νὰ θυσιάσω μίαν πτέρυγάν της. Παραπέμπω τοὺς ἔχοντας τὴν περιέργειαν νὰ λάβουν συμπληρωτικὰς πληροφορίες εἰς τὸ δοκίμιον τοῦ κ. Μοσχοβάκη, περὶ τοῦ *Δημοσίου Δικαίου ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ Τουρκοκρατίᾳ* (Ἀθῆναι, 1882), ἢ, ἂν δὲν γνωρίζουν τὰ ἑλληνικά, εἰς τὸ *Griechische Volk* τοῦ Maurer τοῦ μεγάλου Βαναροῦ νομοδιδασκάλου, εἰς τὸν ὁποῖον τόσα ὀφείλει ἡ χώρα μας.

Ἀνάγκη μόνον εἶναι νὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι, παρὰ τὰ ἔξοδα τῆς αὐτοκρατορικῆς διοικήσεως, τῶν ὁποίων, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἦσαν οἱ χριστιανοὶ ὑποχρεωμένοι νὰ βαστάζουσιν τὸ μεγαλύτερον μέρος, εἶχαν ἐπίσης τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπαρκῶσιν εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν των.

Ἀλλ' ἄς ἔλθωμεν εἰς τοὺς ἐπισήμους φόρους.

[Μετεφράσθη ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Ν. Π.]

[Συνέχεια]

Α. Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς σχεδιαζομένης ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Πετροκοκκίου καὶ Α. Μ. Ἀνδρεάδη ἐκδόσεως τῶν «Ἀπάντων» τοῦ Ἑμμανουὴλ Δ. Ροῖδη ἀναδημοσιεύομεν ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον χαριτωμένα λογοτεχνήματα τοῦ περιφανοῦς λογίου.

ΦΥΛΛΟΜΕΤΡΩΝ ἡμέραν τινὰ τὰς *Περὶ τὰ ζῶα ἱστορίας* τοῦ Ἀριστοτέλους ἔτυχε ν' ἀναγνώσω ἐν αὐταῖς τὰ ἐξῆς: «Περὶ τὸν Ὑπανιν ποταμόν, τὸν περὶ Βόσπορον Κιμμέριον, ὑπὸ τροπᾶς θερινᾶς καταφέρονται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ οἶον θύλακοι μεΐζους ρωγῶν, ἐξ ὧν ῥηγνυμένων ἐξέρχεται ζῶον πτερωτὸν τετράπουν ζῆ δὲ καὶ πέτεται μέχρι δειλῆς, καταφερομένου δὲ τοῦ ἡλίου ἀπομαραινεται καὶ ἅμα δυομένου ἀποθνήσκει, βιώσαν ἡμέραν μίαν, διὸ καὶ καλεῖται ἐφήμερον. (Περὶ τὰ ζῶα ἱστορ. Ε', ιθ').» Πρώτην φορὰν ἤκουον περὶ τῶν ἡμεροβίων τούτων τετραπόδων τῶν γενομένων ἐκ τῶν ρωγῶν· ἐπειδὴ δὲ ἐγίνετο λόγος εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα περὶ «κωνόπων, ἃ γίνονται ἐκ τῆς περὶ τὸ ὄξος ἰλύος» καὶ περὶ *σαλαμάνδρας*, ἡ δὲ πρὸς βαδίζουσα κατασβέννυσι τὸ πῦρ», ἐκλίνα νὰ κατατάξω καὶ τὰ ἐφήμερα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν παραδόξων ἀκουσμάτων. Δὲν ἤξεύω ὅμως πῶς ἔτυχε νὰ ἐγχαράξῃ εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἀριστοτελικὸν τοῦτο χωρίον καὶ πῶς με ἤγαγεν ἔπειτα νὰ ἐξετάσω τίνα πράγματι εἶναι τὰ ἐφήμερα ταῦτα.

Εὐκόλος ὑπῆρξεν ἡ ἱκανοποίησις τῆς περιεργείας μου, διότι τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Σταγειρίτου εἶχεν ἐλκύσει ἀπὸ πολλοῦ πλὴν τῆς ἐμῆς τὴν προσοχὴν πλείθους φυσιοδίφων. Κατὰ τὰς ἐρεῖνας αὐτῶν τὰ ἐφήμερα πράγματι ὑπάρχουσι, καὶ μάλιστα ἀφθονοῦσι ὅχι μόνον εἰς τὸν Ὑπανιν τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα σχεδὸν ἄλλον τῆς Εὐρώπης ποταμόν. Εἶναι δὲ ταῦτα τετράπτερα ἔντομα τοῦ εἶδους τῶν νευροπτέρων, διανύοντα ἐντὸς τοῦ ὕδατος τὴν ἐμβρυώδη περιόδον τοῦ βίου των, ἐξερχόμενα ἔπειτα τέλεια ἐξ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τινὰς μόνον ὥρας ζῶντα.

Μέχρι τοῦ Ρωμύρου ἐπιστεύετο, ὅτι τὰ ἔντομα ταῦτα δὲν συζεύγονται, μὴ ἔχοντα καιρὸν πρὸς τοῦτο, ἀλλ' ὁ φυσιοδίφης οὗτος ἀπέδειξε, καὶ ἔπειτα παρὰ τῶν ἄλλων ἐβεβαιώθη, ὅτι ὁ ἔρως εἶναι ἀπ' ἐναντίας ἡ μὴ τῆς βραχυτάτου βίου των ἀσχολία. Ἀφ' ἐτέρου, ὅμως δὲν περισσεύει εἰς αὐτὰ καιρὸς πρὸς φαγητόν, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως ἐθαύρησε περιττὸν ἡ θεία Πρόνοια νὰ τὰ προικίσῃ διὰ στόματος καταλλήλου πρὸς κατάποσιν τροφῆς.

Τὰ ἔντομα ταῦτα διήρσαν οἱ ἐπιστήμονες εἰς γένη καὶ εἶδη, κατεμέτρησαν τὸ μήκος τῆς νευρικής ἀλύσου τῶν γαγγλίων των, διέκριναν τοὺς ταρσοὺς αὐτῶν καὶ ἠρίθμησαν τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ των ὄψα, τὰ ὅποια εὐρέθησαν ὀκτακόσια.

Τὰ ἐφήμερα δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ πρὸ πάντων κατὰ τὰς μεσημβρινὰς ὥρας τοῦ θερούς, ἐξορμῶντα ἐκ τοῦ ὕδατος ἀνὰ πυκνὰ σμήνη καὶ ὁμοιάζοντα μικρὰς κατὰλευκούς πεταλούδας δύο περίπου ἑκατοστομέτρων μήκους. Εἰς τινὰς χώρας καὶ ἰδίως ἐν Βελγίῳ καὶ ἐνιαχοῦ τῆς Γαλλίας εἶναι κατὰ τὰς ὑγρὰς ἡμέρας τοῦ θερούς τόσοι πολλοί, ὥστε σχηματίζουσι νεφελώδη θόλον ὑπεράνω τοῦ ὁράκος ἡ τῆς λίμνης. Τὰ νέφη ταῦτα μένουσι μετέωρα ἐπὶ τρεῖς ὥρας, ὅσον δηλ. διαρκεῖ ὁ βίος τῶν ἀποτελούντων ταῦτα ζωῶφιων, περὶ δὲ τὴν δύσιν τῆς μόνης αὐτῶν ἡμέρας τὰ πτώματα αὐτῶν ἀρχίζουσι νὰ καταπίπτωσι ὡς μικραὶ νιφάδες χιόνος, τὰς ὁποίας καταπίνουσι ἀπλήστως οἱ ἰχθύες. Τὰ ἐφήμερα οὐδέποτε ἀναπαύονται, ἀλλ' ἡ ζωὴ αὐτῶν συνοψίζεται εἰς ἓν μόνον τρίωρον ἢ τετράωρον πτερύγισμα. Ὀλίγας δὲ στιγμὰς πρὸ τοῦ θανάτου καταπίπτουσιν ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς θηλείας ἐν σχήματι βότρυος τὰ ὄψα, τὰ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐπι-

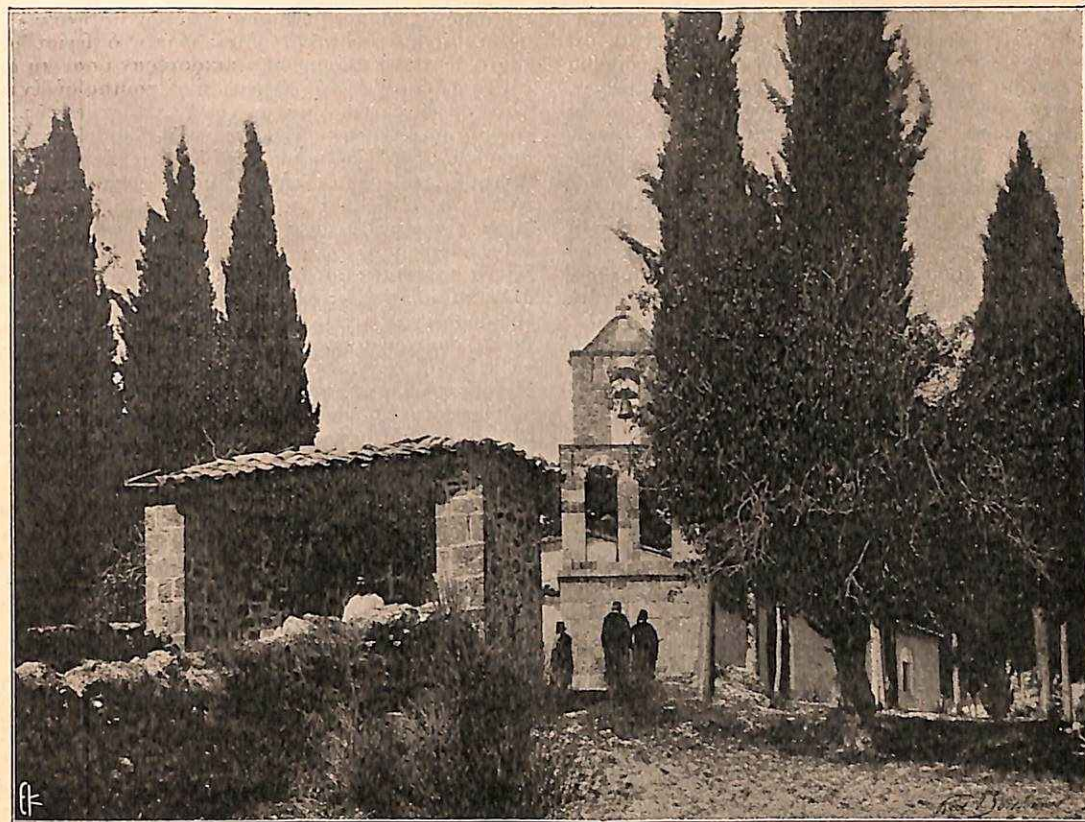
πλέοντα καὶ ἔπειτα βυθιζόμενα εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ. Σοφὸς τις φυσιοδίφης, ὁ Μαρέσιος (Desmarests), ἂν ἐνθυμούμαι καλῶς, ὠθούμενος ὑπὸ τῆς περιεργείας ἐπεχείρησε καὶ κατῳρθεῖς νὰ χωρίσῃ τὰ ἄρρενα ἐφήμερα ἀπὸ τῶν θηλέων, καὶ τότε ὁ βίος αὐτῶν παρετάθη ἀπὸ τεσσάρων εἰς εἰκοσιτέσσαρας ὥρας μετὰ τὰς ὁποίας τὰ θύματα ταῦτα τῆς ἐπιστήμης ἀπέθαναν παρθένα ἐκ τῆς λύπης πιθανῶς καὶ τῆς πλήξεως, ἀντὶ ν' ἀποθάνωσι ἐξ ὑπερβολῆς ἔρωτος καὶ ἡδυπαθείας, ὡς ὥρυσεν αὐτοῖς ὁ πανάγαθος Θεός. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀνελλιπὴς τῶν ἐφημέρων βιογραφία, ἡ ὅσον καὶ ὁ βίος αὐτῶν βραχεῖα.

Θερινὴν τινὰ ἡμέραν, πρὸ ἐτῶν πολλῶν, δὲν ἐνθυμούμαι ἀκριβῶς πόσων, ἀφοῦ ἐπρογευμάτισα εὐθύμως μετὰ τινων φίλων εἰς τὸ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Κηφισοῦ, τοῦ ἔχοντος τότε ὕδωρ, ἐστιατόριον τῆς Κολοκυνθοῦς, ἀφήκα αὐτοὺς παραδιδομένους εἰς τὴν μακαριότητα τοῦ μεταμεσημβρινοῦ ὕπνου καὶ ἠκολούθησα μόνος τὴν ἀγούσαν εἰς τὰ Σεπόλια παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ὁράκος ὁδόν. Ἀφοῦ ἐπὶ τινὰ ὥραν ἐπεριπάτησα, κατέφυγα πρὸς ἀνάπαυσιν ὑπὸ τὴν σκιάν ὑπερκειμένου τοῦ ρεύματος δένδρου. Ἦτο ἡμέρα Κυριακὴ, ὥρα περὶ τὴν δευτέραν μετὰ μεσημβρίαν καὶ ἐκ τούτου ἀόλυτος ἐπεκράτει περὶ ἐμὲ σιωπὴ καὶ ἐρημία. Ὁ καύσων δὲν ἦτο ὑπερβολικός· τὸν ἥλιον ἐσκίαζον λευκά τινὰ νέφη καὶ ἐλαφρὰ ἐκ διαλειμάτων πνοὴ ἀνέμου ἔσειε τὰ καλάμια καὶ τὰ ἔκαμνε νὰ συγκύπτωσι πρὸς ἄλληλα, ὡς ἂν ἐκρυφομίλουν. Ἀλλὰ τὴν προσοχήν μου εἴλκυσε πρὸ πάντων τὸ πλῆθος τῶν ὑπεράνω τοῦ ὕδατος ἱσταμένων ἐντόμων καὶ ἰδίως αἱ ἀπειράριθμοι χρυσαλλίδες. Οὐδαμῶς ἔτυχε νὰ ἴδω τόσοι πολλὰς, τόσοι μικρὰς καὶ τόσοι ὁμοιομόρφως λευκάς. Τὸ πλῆθος καὶ ἡ λευκότης αὐτῶν ἀνεκάλεσαν εἰς τὴν μνήμην μου ὅσα εἶχον ἀναγνώσει περὶ τῶν ἐφημέρων, καὶ μετ' αὐτῶν ὅσας ἡ τύχη τῶν ἐντόμων τούτων μοὶ ὑπηγόρευσε πολλάκις, συγκρίσει πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην, μεταβολικὰς σκέψεις. Γνωστὸν εἶναι ὅτι μετὰ τὸ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρευσε ὑπάρχει μέση τις κατάστασις, κατὰ τὴν ὁποίαν οὔτε ἐντέλως ἐξυπνος εἶναι τις οὔτε κοιμᾶται ἀκόμη. Εἰς τοιαύτην τινὰ κατάστασιν ἀποκαυνώσεως, οὐχὶ ἀμοίρου ἡδυπαθείας, με εἶχε βυθίσει ἡ μόνωσις, ἡ ἡρεμία, κατὰ τι δὲ ἴσως καὶ οἱ ἄνθρωποι τῶν δύο ἢ τριῶν κατὰ τὸ πρῶτον ποτηρίων οἴνου. Δύσκολον ἐκ τούτου εἶναι νὰ ὁρίσω κατὰ πόσον μετεῖχον ἀναμνήσεως ἀναγνωσμάτων, ρεμβασμοῦ καὶ ἐνυπνίου ὅσα κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐσκέφθην ἢ ὠνειρεύθην.

Μ' ἐφάνη ὅτι αἱ πτερυγίζουσαι ὑπεράνω τοῦ ρεύματος τοῦ Κηφισοῦ χρυσαλλίδες καὶ τ' ἄλλα περιβοῦντα γύρω μου πτερωτὰ ἔντομα ἦσαν ἐφήμερα, ὅτι ὁ βόμβος αὐτῶν ἦτο γνώριμος εἰς ἐμὲ γλώσσα καὶ ὅτι τελείως κατενόουν τὸν ἐξῆς μετὰ δύο ἐξ αὐτῶν διάλογον.

— Σεβάσμιε πρεσβύτα, ἔλεγε τὸ νεώτερον εἰς τὸ ἄλλο, ἔχεις ἡλικίαν τοῦλάχιστον τεσσάρων ὥρων καὶ ἐπομένως μακρὰν πείραν τοῦ κόσμου. Εὐδόκησε λοιπὸν νὰ με συμβουλευθῇς, ἐμὲ τὸν νέον καὶ ἄπειρον, τί πρέπει νὰ κάμω διὰ νὰ εὐτυχίσω.

— Τέκνον μου, ἀπήντησεν ὁ ἐρωτώμενος, ἀληθὲς εἶναι ὅτι εἰμαι γέρον· ὅχι ὅμως ὅσον φαίνομαι. Τὰ πάθη καὶ αἱ λύπαι μ' ἔκαμαν νὰ γηράσω προώρως. Δὲν ἔχω ἡλικίαν ἀνωτέραν τριῶν ὥρων. Πολλὰ ὅμως εἶδον καὶ ὑπέφερα κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. Θὰ σὲ εἴπω τὰ σφάλματα, τὰ ὅποια με κατέστησαν δυστυχῆ καὶ εἰμωρεῖς σὺ ν' ἀποφύγῃς καὶ νὰ εὐτυχίσῃς. Ὡς δύνασαι νὰ παρατηρήσῃς, ἡ κεφαλὴ μου εἶναι μεγαλει-

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΑΙΑ — ΖΕΜΒΟΝ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΜΠΟΥΛΕΟΝΑ

τέρα τῆς ἰδικῆς σου καὶ τῆς τῶν ἄλλων ἐφημέρων καὶ ἐντὸς αὐτῆς ἐφύτρωσαν καὶ ἀνεπτύχθησαν ἀλλόκοτοι τινες ιδέαι, διὰ τὰς ὁποίας δὲν θὰ ὑπῆρχε τόπος ἐντὸς κεφαλῆς συνήθους μεγέθους. Ὅπως σὺ ὑπῆρξα καὶ ἐγὼ νέος, ἀλλὰ ἔχασα τὴν νεότητά μου.

Ὀλίγον μετὰ τὴν γέννησίν μου ἀπῆντησα ὠραιότητα ἐφημέριον· εἶχε ἡλικίαν δέκα λεπτῶν καὶ ἐγὼ ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας. Ἦτο καὶ διὰ τοὺς δύο ἢ ἀληθινὴ τοῦ ἔρωτος ἐποχὴ. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ τῆς ἐκθέσω καθαρά καὶ χωρὶς περιφράσεως τί ἐπιθυμῶ παρ' αὐτῆς, ἐπεθύμησα, ὡς ἔχων μεγαλότεραν κεφαλὴν, νὰ διακριθῶ τῶν συνήθων ἐραστῶν, νὰ φανῶ μεγαλόκαρδος, ὑπερευαίσθητος, ποιητικός. Ἐκείνη ἦτο φιλάρεσκος καὶ κάπως φαντασμένη καὶ ἐπίστευσεν, ὅτι ἦτο ἀληθὲς ἀξία τῶν ὕμνων τοὺς ὁποίους ἐτόνιζα εἰς τιμὴν τῆς. Ὅταν λοιπὸν, ἀφοῦ τὴν ἀπεθέωσα, ἠθέλησα νὰ τὴν μεταχειρισθῶ ὡς εὐμορφὴν θνητὴν, ἐνόμισεν ὅτι ἐπέβαλεν εἰς αὐτὴν ἡ ἀποθέωσις νὰ ὑποκριθῇ ὀλίγη ἀντίστασις εἰς τοὺς πόθους μου, καὶ ἐγὼ ὁ μεγαλόκαρλος βλάξ, ἀντὶ νὰ ἀψηφίσω τὴν σκιάν ἐκείνην ἀντίστασεως καὶ νὰ προβῶ ἀπὸ τῶν μεταφυσικῶν εἰς τὰ φυσικά, ὡς ἡ ἐρωμένη μου ἠλπίζε βεβαίως καὶ ἐπεθύμει, ἤρχισα νὰ παραπονοῦμαι καὶ νὰ μεμνημοιῶ, νὰ γίνωμαι ἐλεγειακός, μονότονος καὶ ἐπὶ τέλους ἀνιαρός. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐπετῶνισε πλῆσιόν μας ἄλλος τις νέος ἐφήμερος, πολὺ φρονιμωτέρός μου, ἂν καὶ ἡ κεφαλὴ του ἦτο μικρότερα, ὅστις χωρὶς πολλὰ προοίμια καὶ περιττὰ λόγια, ἤρπασε τὴν λατρευτὴν μου ἀπὸ τὴν μέσην. Τοὺς εἶδα ν' ἀπομακρύνονται πληρέστατα συνεννοημένοι, καὶ μάλιστα ἀγκαλιασμένοι

καὶ ἀπέμεινα ταπεινωμένος, ἀπαρηγόρητος, κατησχυμένος, καταρώμενος τὴν ἀπιστον καὶ τὴν θεῖαν Πρόνοιαν καὶ εὐρίσκων ἀτελεύτητον τὸν ἀναμένοντά με δίωρον ἀκόμη βίον. Εἰς θρήνους καὶ παράπονα ἔχασα μίαν ὥραν, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας εὐκόλον ἦτο ν' ἀνέρω δέκα ἄλλας ἐφημέρους, προθυμὸς νὰ με ἀποξημιάσω διὰ τὴν ἀπάλειαν τῆς μίας. Ὅταν ἐννόησα ἐπὶ τέλους τὸ σφάλμα μου, τοῦτο ἦτο ἀνεπανόρθωτον, διότι ἤμην ἡδὴ γέρον εἰς ἡλικίαν δύο ὥρων. Αἱ νέαι ἐφήμεροι διήρχοντο πλῆσιόν μου χωρὶς νὰ με κυττάξουν, ἢ ἂν ἐστρεφον πρὸς ἐμὲ τὸ βλέμμα, τοῦτο ἦτο ψυχρὸν ἢ καὶ περιφρονητικόν. Ἀλλ' ἀρκετὰ σ' ἐφλυάρησα, νεανίσκε μου, ἐγὼ αἱ στιγμαὶ σου εἶναι πολὺτιμοι. Θὰ ἦτο κίνδυνος νὰ σὲ κάμω νὰ περιπέσῃς εἰς τὸ σφάλμα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ζητῶ νὰ σὲ προφυλάξω, ἂν σὲ ὠμίλουν μακρότερον περὶ αὐτοῦ. Ἐγεννήθης πρὸ ἡμῶν ὥρας καὶ δὲν ἔχεις καιρὸν νὰ χάσῃς. Ἰδοὺ, βλέπω μίαν ἐφήμερον, ἡ ὁποία διερχομένη πλῆσιόν μας σ' ἐκύτταξε μετὰ συμπαιθείας. Πέταξε νὰ τὴν φθάσῃς. Ἀλλ' αἰσθάνομαι ὅτι ἐφθασεν ἡ τελευταία μου στιγμὴ. Χαῖρε, μικρὲ μου, φίλε».

Ταῦτα λέγων περιεδινήθη ὁ πρεσβύτερος ὡς κορὴς λευκοῦ ἐρίου εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἔπεσεν ἄνους εἰς τὸ νερόν, καθ' ἣν στιγμὴν κατέφθαιεν ὁ σύντροφός του τὴν υποδειχθεῖσαν ἐφήμερον καὶ περιεπτύσσοτο αὐτὴν τόσοι σφιγκτά, ὥστε ἐφαίνετο τὸ ζεύγος ἐν μόνον ἔντομον με ὀκτὼ πτερὰ.

Ὅνειρον πιθανῶς ἦτο τοῦ αἰσθηματικοῦ ἐκείνου ἐφημέρου μου ἡ μοῖρα καὶ ἡ κακὴ τύχη, ἀφοῦ ὁ Θεὸς μόνον τὸ ἡμέτερον λογικὸν γένος ἐπλάσε δεκτικόν

τοιούτων παραλογισμών. Ἄλλ' ἂν ἦτο ἐκεῖνο ὄνειρον, βέβαιον ἂν ἔναντίας καὶ ἀναμφισβήτητον εἶναι, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα οὔτε ἐπιγεια, οὔτε ὑδρόβια οὐδ' ἐναέρια πλάσματα ζηλευτότερα τῶν ἐφημέρων. Γεννῶνται, ἀγαπῶσι καὶ ἀποθνήσκουσιν ἀνταλλάσσοντα φίλημα, εἰς τὸ ὅποιον ἐξατμίζεται ἡ μικρὰ αὐτῶν ψυχὴ. Οὐδὲν ἄλλο ἔχουσιν εἰς τὸν κόσμον νὰ πράξωσιν, οὐδὲ περὶ τῶν συνεπειῶν τῶν φιλημάτων αὐτῶν νὰ φροντίσωσιν, ἀφοῦ ἀρκεῖ ν' ἀφίσῃ ἡ θήλεια νὰ καταπέσωσιν εἰς τὸ ὕδωρ τὰ ψά της διὰ ν' ἀσφαλισθῇ τῶν ἀπογόνων της ἡ τύχη. Μόνα τὰ ἐφήμερα δὲν κινδυνεύουσι νὰ προσκρούσωσιν εἰς μακρὰν ἀντίστασιν ἐρωμένης, διὰ τὸν λόγον ὅτι εἶναι ἀκαταμάχητον τὸ ἐπιχειρήμα: «Κυρία μου, δὲν ἔχομεν καιρὸν». Ἄλλ' οὐδὲ ἔριδας ἔχουσι νὰ φοβῶνται, οὔτε ζηλείαν γνωρίζουσιν, οὔτε ἀσπασίαν, οὔτε ψυχρότητα, οὔτε ἐγκατάλειψιν ἢ ἀπιστίαν διὰ τὸν λόγον, ὅτι οὐδὲ διὰ ταύτας περισσεύει καιρὸς. Εἶναι τὰ μόνα πλάσματα, διὰ τὰ ὅποια εἶναι ὁ ἔρως ῥόδον ἀνευ ἀκανθῶν.

Πῶς δὲ νὰ μὴ θεωρήσωμεν ὡς μέγιστον αὐτῶν εὐτύχημα, ὅτι οὐδὲν οὔτε πράττουσι, οὔτε αἰσθάνονται δις κατὰ τὸ διάστημα τοῦ βίου αὐτῶν, ἐνῷ πᾶσα ἡμῶν ἀπόλαυσις ὁσάκις ἐπαναλαμβάνεται, ἀποβάλλει μέγα μέρος τοῦ προτέρου αὐτῆς θελήτηρου; Ἡ ἡδονὴ ἡμῶν δύναται νὰ ὁμοιωθῇ πρὸς ποτήριον γενναίου οἴνου, τὸ ὅποιον πίνομεν κατὰ μικρὰς δόσεις καὶ μετὰ πᾶσαν ῥόφησιν γεμίζομεν δι' ὕδατος τὸ ποτήριον, μέγχις οὐ καταστήσωσιν ἀνούσιον ἀπόπλυμα αἱ τελευταῖαι.

Ὅσον ἀκριβέστερον ἐξετάζω τὰ πράγματα τόσον μᾶλλον κλίνω νὰ πιστεύσω, ὅτι τὸ ἐφήμερον εἶναι τὸ μόνον τοῦ Θεοῦ πλάσμα, εἰς τὸ ὅποιον δὲν ἀρμόζει τὸ δυνάμενον περὶ τῶν λοιπῶν καὶ πρὸ πάντων περὶ τοῦ ἀνθρώπου νὰ ῥηθῇ, ὅτι κάλλιον θὰ ἦτο νὰ μὴ γεννηθῇ.

Μόνον τὸ ἐφήμερον περὶ οὐδενὸς ἔχει νὰ σκεφθῇ ἢ ν' ἀποφασίσῃ· ζῇ τὴν μικρὰν αὐτοῦ ζωὴν πτερυγίζον χωρίς οὐδέποτε νὰ σταθῇ ἢ νὰ στραφῇ νὰ κυττάξῃ πρὸς δεξιὰν ἢ ἀριστεράν· τὸ τέλος του ἐτέρχεται ἀνευ νόσου, ἀνευ ὁδύνης καὶ ἀνευ τρόμου τοῦ θανάτου· δὲν αἰσθάνεται ἐξαντλουμένης τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς του τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ ἀποθνήσκει διὰ μιᾶς ἐντὸς δευτερολέπτου, κατὰ τὴν διάρκειαν ἐρωτικῆς παύσεως.

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ τρισόβλιον τοῦτο ἐντομον ἀναγκαζόμεθα ἡμεῖς δεκάκις τῆς ἡμέρας νὰ σκεπτώμεθα καὶ ν' ἀποφασίζωμεν περὶ παντοίων πραγμάτων· τὴν ἀπόφασιν παρακολουθεῖ πλειστάκις ἡ μετάνοια, ἡ δὲ ταλάντευσις καὶ ἔλλειψις ἀποφάσεως εἶναι βῆσανος ὁδονηρὰ. Τὸν βίον ἡμῶν εὐρίσκομεν βραχύν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ πᾶσαν ὥραν αὐτοῦ μακράν. Μόνα ἐξ ὧν τῶν ζώντων ἔχουσι τὰ ἐφήμερα τὸ πλεονέκτημα νὰ μὴ τρώγωσι, τοῦ δὲ ἀνθρώπου ὁ πολυσύνθετος ἐπιούσιος ἄρτος κατήντησε σήμερον τοσοῦτον δυσπόριστος, ὥστε μὴ ἐξαρκούντος πλέον τοῦ Θεοῦ ἀναγκάζονται πολλοὶ νὰ ζητήσωσιν αὐτὸν παρὰ τοῦ Διαβόλου.

Ὡς τὰ τάγματα κατὰ στρατιωτικὴν ἐπιθεώρησιν, οὕτω παρήλυνον ἀλλεπάλληλοι εἰς τὴν μνήμην μου ὅλαι αἱ ἀθλιότητες τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Αὗται εἶναι τόσον γνωσταὶ καὶ ἀναμφισβήτητοι καὶ τοσάκις περιεγράφησαν καὶ ἐθρηνηθήσαν ἀπὸ τοῦ Ἑκκλησιαστοῦ καὶ τοῦ Ἱερεμίου μέχρι τοῦ Σοπερχάουερ καὶ Λεοπάρδη, ὥστε κατήντησαν κοινοὶ τύποι. Κατ' οὐδὲν ὁμως, συνετέλεσεν ἡ πείρα εἰς συνεισισμόν τῶν λεγομένων λογικῶν ὄντων καὶ, οὐδεμία παρ' αὐτῶν κατεβλήθη προσπάθεια ὅπως περιορισθῇ ἡ ἐγκειμένη τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀθλιότης εἰς τὸν ἐλάχιστον αὐτῆς ὅρον. Ὁ βίος ὁμολογεῖται πάλιν κατὰ παντοίων δεινῶν

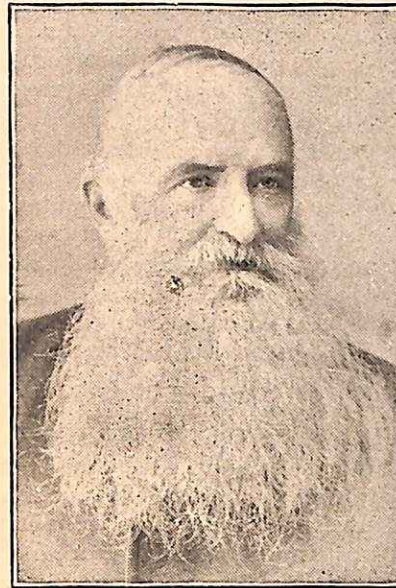
καὶ ὁ μόνος τρόπος μετριασμοῦ αὐτῶν θὰ ἦτο νὰ περισυλλεχθῇ καὶ συσταλῇ, οὕτως εἰπεῖν, ὁ ὑπριστάμενος ταῦτα, ὥστε νὰ παρουσιάξῃ μικροτέραν ὅσον τὸ δυνάτον ἐπιφάνειαν εἰς τὰς πληγὰς, ἀντὶ τοῦτου οὐδὲν ἄλλο φαίνεται ἐπιζητῶν ἢ μόνην τὴν ἐπέκτασιν αὐτῆς, ἥτοι τὴν αὐξησιν τῶν φροντίδων καὶ τῶν βασάνων του. Μὴ ἀρκούμενος νὰ ζήσῃ καὶ ν' ἀποθάνῃ ὅπου ἔτυχε νὰ γεννηθῇ, περιέρχεται τὴν γῆν ὅλην, καταβαίνει εἰς τὰ σπλάχνα αὐτῆς καὶ τοὺς βυθοὺς τῆς θαλάσσης ἢ ζητεῖ ν' ἀνυψωθῇ εἰς τὸν ἀέρα, νὰ ζήσῃ οὐ μόνον ὡς ἐπίγειον πλάσμα, ἀλλὰ καὶ ὡς οὐράριον ἢ πτηνόν. Θέλει νὰ παρευρίσκει πανταχοῦ οὐ μόνον διαδοχικῶς, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως. Πᾶς φλύαρος, ἀντὶ νὰ ἐνοχλῇ διὰ τῆς ἀδολεσχίας του μόνους τοὺς ἀκροατὰς του, κατορθώνει διὰ τῶν ἀνταποκρίσεων αὐτοῦ ἢ διὰ τοῦ τύπου νὰ φλαρῇ συγχρόνως ἐν Παρισίοις, ἐν Ῥώμῃ, ἐν Πετροπόλει, ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ καὶ Πεκίνῳ.

Ὅπως ἐν τῷ χώρῳ, οὕτω ζητεῖ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ χρόνῳ. Τὴν διάρκειαν τοῦ βίου αὐτοῦ εὐρίσκει πολὺ βραχεῖαν. Ἀληθὲς εἶναι ὅτι διέρχεται τὰ τρία τέταρτα αὐτῆς χασιώμενος ἢ στενάζων, ἀλλ' ἐβδωμῆκοντα ἢ ὀγδοῆκοντα ἔτη δὲν ἀρκοῦσιν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ χορτάσῃ τὰ χασιώματα καὶ τοὺς στεναγμούς. Ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἀνεζήτουν ἀντίδοτον κατὰ τοῦ θανάτου οἱ ἀληθισταὶ καὶ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Οὐφελάνδου κατετάχθη εἰς τὰς ἐπιστήμας ἢ λεγομένην Μακροβιωτικὴν. Ἄν πιστεύωμεν τοὺς ἱατροὺς καὶ τὰς στατιστικάς, κατορθώθη ἤδη εἰς τινὰς χώρας καὶ ἰδίως τὴν Ἀγγλίαν ἡ παράτασις τοῦ πρὶν συνήθους μέσου ὁρου τοῦ βίου κατὰ δύο ἢ τρία ἔτη. Οὐδ' ὡς σταγὼν ὁμως ὕδατος δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ τριάς αὐτῆς ἐτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν βασανίζουσαν τὸν ἀνθρώπον δειψαν ἐκτάσεως τῆς διαρκείας αὐτοῦ, τὴν ὅποιαν δὲν δύναται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἱκανοποιήσῃ ἄλλως, ἢ φανταζόμενος ἐν οἷον δῆμποτε εἶδος ὑπάρξεως ἐν σπέρματι προγενεστέρως τῆς γεννήσεως, ἢ ἄλλο παρατεινόμενον μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Δὲν ἐννοῶ διὰ τούτων οὔτε τὴν πυθαγόρειον μετεμψύχωσιν, οὔτε τὸ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς χριστιανικὸν δόγμα, ἀλλ' ἄλλο τι τελείως ἀσχετον πρὸς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν θρησκείαν, τὴν μανίαν τῆς καταγωγῆς ἐξ ἐπιφανῶν προγόνων καὶ τὸν πόθον τῆς κληροδοτήσεως διαρκούς μνήμης τῆς διαβάσεως ἡμῶν διὰ τοῦ κόσμου εἰς τὰς ἔπειτα γενεάς. Πολλοὶ ἐναβρύνονται πιστεύοντες, ὅτι τὸ ὑποκείμενον αὐτῶν προὑπῆρχε λανθάνον παρὰ τοῖς ἐνδόξοις προγόνοις, οἵτινες ἐγέννησαν τοὺς μέλλοντας νὰ γεννήσωσιν αὐτοὺς, κατορθοῦντες οὕτω νὰ ἐπεκτείνωσι ἐπὶ τινὰς αἰῶνας τὴν ὑπαρξιν αὐτῶν ἐν τῷ παρελθόντι. Τούτων ἡ μωρία εἶναι προφανής· ἀλλ' ἂν ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς τὰ πράγματα δύσκολον εἶναι νὰ θεωρήσωμεν ὡς ὀλιγότερον μωροῦς, τοὺς φλεγόμενους ὑπὸ τοῦ πόθου ἐπιβιώσεως τοῦ ὀνόματος αὐτῶν παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις. Ἀλλόκοτον ὅσον καὶ κοινὸν εἶναι τὸ αἶσθημα τὸ ἄγον ἡμᾶς νὰ μεριμνῶμεν περὶ γεγονότων, τὰ ὅποια ἐνδέχεται νὰ ἐπέλθωσι, ὅτε δὲν θὰ ὑπάρχωμεν πλέον, καὶ ν' ἀποδίδωμεν μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν περὶ ἡμῶν γνώμην ἀνθρώπων, οἵτινες δὲν ἐγεννήθησαν ἀκόμη. Μεθυσόμεν προκαταβολικῶς δι' οἶνον τὸν ὅποιον οὐδέποτε θὰ πῶμεν. Ὁ πάγκοινος καὶ ἀνεκρίβωτος ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν πόθος μακρὰς ὑπάρξεως μ' ἐφαίνεται κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τόσον ἄτοπος καὶ παράλογος, ὥστε ἡσχυνόμην ν' ἀνήκω εἰς τὸ μωρὸν καὶ τρισάθλιον ἀνθρωπίνον γένος καὶ ἐξήλενα τὰς πετώσας ὑπεράνω τοῦ ρεύματος μικρὰς χρυσάλλιδας, τὰς ὁποίας ἐπέμενα νὰ ταῦτιζω μετὰ τῶν τρισολβίων ἐφημέρων.

ΕΜ. ΡΟΪΔΗΣ

Κ. Σ. ΚΟΝΤΟΣ

Κ. Σ. ΚΟΝΤΟΣ

Πολλάκις μέχρι τοῦδε παρατηρήθη ὅτι, ὅταν στερεῇται μὲν τις πολιτικῆς ἐξουσίας ἢ ἄλλης δυνάμεως καὶ ἐπομένως δὲν ἐξαρθῶνται ἐκ τῆς εὐνοίας αὐτοῦ μεγάλα συμφέροντα, ἔχῃ δ' ὁμως ἀφωσιωμένους, ἐνθουσιώδεις φίλους καὶ ἄμα δεινούς καὶ ἀσπόνδους ἐχθρούς, ὁ τοιοῦτος δὲν εἶναι κοινὸς τις ἀνθρώπος. Τοῦτο συμβαίνει εἰς τὸν ἑορτάσαντα πρὸ τίνος τὴν τεσσαρακονταετηρίδα τῆς ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ καθηγεσίας αὐτοῦ κ. Κ. Σ. Κόντου. Καὶ φίλους πιστοὺς καὶ ἐχθροὺς ἐπιμόνους ἔχει, θὰ εἶναι ἄρα ἔκτακτος φύσις. Ἰδωμεν ποῦ κεῖται τὸ ἔκτακτον τοῦτο.

Πάντες θὰ μοὶ ὁμολογήσωσιν ὅτι μέτρον ἀληθὲς τῆς ἀξίας ἐκάστου εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι οὐχὶ οἱ λιβανωτοὶ τῶν ἐπαινετῶν ἢ αἱ κατηγορίαι τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ μόνον τὰ ἔργα, ἢ ἄλλως, τὰ ἔχνη τῆς διαβάσεως αἵτινα ἐκάστος διερχόμενος διὰ τοῦ κόσμου τοῦτου καταλείπει (ὡς ἐπιστήμων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ὡς καλλιτέχνης ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ, ὡς πολιτικὸς ἐν τῇ διοικήσει τῶν κοινῶν κτλ.), ἢ μεταβολὴ καὶ ἡ πρόοδος ἢ ἐπέφερεν εἰς τὸ ἔργον, ὃ ἐξέλεξε, καὶ ὑπὲρ οὐ ἐμόχθησεν. Ἄλλ' ἐπ' ἴσης θὰ μοὶ ὁμολογήσωσι πάντες ὅτι τὸ ἀληθὲς τοῦτο μέτρον τῆς ἀξίας τινὸς μόνον τότε δύναται νὰ εὑρεθῇ καὶ ὁρισθῇ ἀκριβῶς, ὅταν ἱστορικῶς ἐξετασθῇ καὶ ἐκτεθῇ καὶ ἡ πρὸ αὐτοῦ καὶ ἡ μετ' αὐτὸν κατάστασις τῶν πραγμάτων, ὑπὲρ ὧν εἰργάσθη. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔργον τοῦ Κόντου εἶναι διπλόν, ἥτοι ἀναφέρεται τὸ μὲν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν

ἔρευναν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τὸ δὲ εἰς τὴν ὀρθὴν χρῆσιν τῆς γραφομένης, διὰ ταῦτα ὁ βουλόμενος νὰ κρίνῃ καὶ κατ' ἀξίαν παραστήσῃ τὴν δρᾶσιν ταύτην τοῦ Κόντου, ὀφείλει νὰ μελετήσῃ καὶ ἐκθέσῃ προσηκόντως πρῶτον πῶς εἶχε παρ' ἡμῖν ἡ μελέτη καὶ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης πρότερον καὶ πῶς διεμορφώθη καὶ ἔχει σήμερον μετὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ Κόντου, καὶ δεύτερον πῶς διέκειντο τὰ τοῦ γραπτοῦ ἡμῶν λόγου πρὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ καὶ πῶς διετέθησαν μετ' αὐτόν.

Ἄλλ' εἶναι προφανές ὅτι καὶ ἀπλὴ σκιαγραφία τούτων ὅποια πρότερον ἦσαν καὶ ὅποια ἔπειτα ἐγένοντο, ὑπερβαίνει τὰ ὅρια οἰουδήποτε ἄρθρου. Διὰ τοῦτο παραλείπων ταῦτα λέγω διὰ βραχυτάτων ὅτι ἡ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης διδασκαλία τοῦ Κόντου ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε οὐ μόνον νὰ διεγείρῃ τὰς ψυχὰς τῶν φιλοτιμότερων νέων εἰς ἔρωτα καὶ ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ τῆς γλώσσης ταύτης, ἀλλ' ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότατον, νὰ διδάσκῃ αὐτοὺς τὸν τρόπον τῆς ἐξετάσεως καὶ ἀσφαλοῦς κρίσεως τῶν γλωσσικῶν φαινομένων. Οὕτω προκειμένου νὰ ἐξετασθῇ καὶ γνωσθῇ ἡ ἀλήθεια περὶ τίνος, κατὰ πρῶτον μὲν παρήλυνον καὶ ἀκριβῶς ἐξητάζοντο ἐνώπιον τῶν ἀκροατῶν ἢ ἀναγνωστῶν αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν, τῶν ἀρχαίων Σχολιαστῶν κλπ., ἔπειτα μετὰ τὴν αὐστηρὰν βῆσανον καὶ τὸν καθαρισμόν τούτων ἐξητάζετο αὐτὴ ἡ χρῆσις τῶν δοκίμων καὶ τῶν μεγν. συγγραφέων καὶ διὰ παραθέσεως πάντων ἢ τῶν πλείστων καὶ διδαιτικωτάτων παρ' αὐτοῖς χωρίων διωροδοῦντο ἄριστα τὰ ἐφθαρμένα καὶ ἡρμηνεύοντο πειστικώτατα τὰ ληθῆ. Πάντοτε ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων παρίστατο προερχομένη, πάντοτε κατ' εἰσαγωγὴν πλήρη ἢ σχεδὸν πλήρη καὶ τελείαν ἐφαίνετο συναγομένη ἐκ τῶν γλωσσικῶν φαινομένων ἢ περὶ τούτων ἀλήθεια, ἐντεῦθεν καὶ ἡ μεγάλη πειθανάγκη αὐτῆς, ἐντεῦθεν καὶ τὰ θέλητρα τῆς διδασκαλίας τοῦ Κόντου.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ κρίσις ὑγιὴς καὶ δξεία, καὶ μνήμη ἀπέραντος καὶ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς ἀδιαλείπτως καὶ πείρα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μεγάλη, ταῦτα πάντα εὐρίσκονται θεῖα τινὶ μοίρᾳ ἡνωμένα ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνδρός, διὰ ταῦτα καὶ διδάσκων ἐφαίνετο πάντοτε ὅτι ἀπὸ περιουσίας, μετ' ἀξιώματος καὶ κύρους διελάμβανε περὶ ἐκάστου ζητήματος, διὸ καὶ ἐπειθε τελείως τὸν ἀκροατὴν, καὶ συγγραφέων οὕτως ἀκριβῶς καὶ τελείως ἐπραγματεύετο τὸ ζήτημα, ὥστε ὅσα τούτων ἔλυσεν εἶναι διὰ παντὸς λευμένα καὶ ὅσα χωρία διώρθωσε διὰ παντὸς διορ-

θωμένα. Τόσον δὲ μέγας εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν διορθώσεων, τῶν παρατηρήσεων, τῶν ἐξηκριβωμένων ὑπ' αὐτοῦ χρήσεων κ.τ.τ., ὥστε ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑπερβολῆς δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι οὐδεὶς ποτε ἄλλος ἑλληνιστὴς διώρθωσε, παρετήρησε καὶ ἐδίδαξεν οὐδὲ τὸ πολλοστημόριον τούτων ὅσα ὁ Κόντος. Οἷκοθεν δὲ νοεῖται ὁπόσην ἐντύπωσιν κατέλειπε πάντοτε εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὁμιλητῶν ἡ τοιαύτη αὐτοῦ διδασκαλία καὶ ὁπόσον συνήρπαζεν ὑπὲρ τῆς γλώσσης, προήλειφε καὶ καθωδήγει αὐτοὺς εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας.

Ὅτε κατὰ τὸ 1873 ἦλθον τὸ πρῶτον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἀγνοῶν τίνα ἐπιστήμην νὰ σπουδάσω ἀναποφάσιτος ἤκουον διαφόρων Σχολῶν μαθήματα, τότε μετὰ τινος ἡμέρας παρευρέθην καὶ εἰς τὸ μάθημα τοῦ Κόντου καὶ εὐθὺς συνηρπάγην καὶ ἀπεφάσισα τί ἐπρεπε νὰ σπουδάσω. Τὸ μάθημα ἐκείνο, καθ' ὃ τοσαύτη ἀνεπύχθη πρὸ ἐμοῦ κριτικὴ δεινότης, τοσαύτη μέθοδος καὶ ἀκριβεία καὶ τοσοῦτος πλοῦτος γνώσεων, ὑπῆρξε δι' ἐμὲ ὥς τις ἀποκάλυψις, ἥτις καὶ ἀναποσπᾶστος εἴκυσέ με.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ διδάσκων καὶ συγγράφων ἀείποτε ἓνα καὶ μόνον σκοπὸν εἶχε καὶ ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν, τὴν καθαρὰν καὶ σαφεῖ ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας, ἀπλαστον δὲ καὶ ἀπροσποίητον πάντοτε τὸ ἦθος, διὰ τοῦτο οὔτε περὶ τοῦ προσήκοντος χαρακτηρισμοῦ τῶν ἐξεταζομένων καὶ κρινομένων ἐδίσταζεν οὔτε ἀναγκαῖον ἐνόμιζε νὰ συγκαλύπτῃ διὰ ποικίλων φράσεων τὴν περὶ τούτων γνώμην αὐτοῦ, ἀλλὰ πάντοτε κατὰ τὴν παροιμίαν τὰ σῦκα σῦκα καὶ τὴν σκάφην σκάφην λέγων εὐηρέσκει μὲν εἰς τοὺς ὁμοίως αὐτῷ ἔχοντας τὰ ἦθη, δυσηρέσκει δὲ εἰς τοὺς ἐλεγχομένους, ὅθεν καὶ αἱ ἐν ἀρχῇ μνημονευθεῖσαι ἐχθραὶ. Ἄλλ' ὅτι τοῦτο μὲν ἦν τι δευτερεύον καὶ ὅλως ἐπορευώδες, ὀφειλόμενον ἀπλῶς εἰς τὴν γενναίαν καὶ εἰλικρινὴ φύσιν τοῦ ἐξ ἀγωνιστῶν γεννηθέντος καὶ τραφέντος, τὰ δὲ μέγιστα καὶ σπουδαιότατα ἦσαν ἡ μέθοδος δι' ἧς ἤρχετο ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ διδάγματα, τούτου ἀπόδειξις εἶναι ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ταῦτα μὲν ἠκολούθησαν καθ' ὅσον ἕκαστος ἠδύνατο, τὴν δὲ περὶ τῶν προσώπων ἐλευθέραν ἐκφρασιν αὐτοῦ οὐχί.

Ἄλλ' ἂν τὸ ἔργον τοῦ Κόντου τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν μελέτην καὶ ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὁμολογῆται σήμερον ὑπὸ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν λογίων, ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν, τὸ ἕτερον τὸ περὶ τοῦ γραπτοῦ ἡμῶν λόγου δὲν εἶναι ὁμοίως ἀναντίλεκτον. Αἰτία τούτου εἶναι ὅτι τοῦτο μὲν παρανοήσεις καὶ ὑπερβολαὶ τινων ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, τοῦτο δὲ παρανοήσεις καὶ διαστροφαὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχθέντων ἐπεσκοτίσαν καὶ ἐθόλωσαν ἐν τῇ ἀντιλήψει τοῦ Κοινοῦ τὴν περὶ τούτου ἀλήθειαν.

Ὁ Κόντος διδάσκων τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, διέκρινεν ἀκριβῶς, καθ' ὃ εἶχε καθῆκον, τὴν χρῆσιν τῶν διαφόρων χρόνων, τῶν διαφόρων διαλέκτων κλπ. καὶ δὴ καὶ τὴν τῶν Ἀττικῶν, (τῶν γραφόντων τὴν γλῶσσαν οὐχὶ κατὰ μίμῃσιν παλαιότερων ἀλλ' ὅπως ἠσθάνοντο αὐτῇ), ἀπὸ τῆς τῶν μεταγενεστέρων, τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν νεωτέρων, (τῶν γραφόντων αὐτὴν κατὰ μίμῃσιν ἄλλων καὶ δὴ σφαλλομένων ἐνίοτε ἢ καὶ πολλάκις). Διαστέλλον δὲ ταῦτα παρετήρει καὶ ἤλεγχε, ὥς εἰκός, τὰς πλημμελεῖς χρήσεις. Λοιπὸν οὐδὲν εὐκολώτερον ἢ νὰ μετατοπισθῶσιν ὀλίγον οἱ ἔλεγχοι ἐκεῖνοι καὶ νὰ παρασταθῇ ὅτι ἀνεφέροντο εἰς τὸν γραπτὸν ἡμῶν λόγον, ὥς τοῦ Κόντου ἀξιούτως νὰ ἀπορρίψωμεν πᾶσαν νέαν χρῆσιν, νὰ γράφωμεν δὲ τὴν Ἀττικὴν, ὅθεν καὶ Ἀττικιστὴς ὠνομάσθη. Μάτην αὐτὸς οὗτος οὐδέποτε ἔκαμε χρῆσιν ἀπλοῦ μέλλοντος, ἀπλοῦ παρακειμένου καὶ τῶν τοιούτων ἀσυνήθων καὶ ἀγνώστων ἡμῖν, τ. ἔ. μάτην ἐφήρμοξε διαρκῶς ἐπὶ τὸν λόγον αὐτοῦ γραμματικὴν ὁποῖαν καὶ οἱ λοιποὶ, μάτην διαρρήδην ἐκήρυξεν ὥς δόγμα «πολλῶ δὲ τῇ ἀληθείᾳ κάλλιον εἶναι νὰ ἀσπάζηται τις τὰ κοινολεκτούμενα ἢ σπουδάζων περὶ τὰ χαριέστερα νὰ σολοικίζῃ δεινότερα». Πάντα μάτην.

Ὡς εἰκός οἱ διὰ τοὺς λόγους τούτους ἀποστέργοντες τὰ τοῦ Κόντου μετὰ χαρᾶς πολλῆς ἐχαίρεισαν τὰ τοῦ μακαρίτου Ροῦῖδου, τὰ τοῦ κ. Ψυχάρη καὶ Κρουμπάχερ, διότι ἐνόμισαν ὅτι, ἀφοῦ ἡ γλωσσολογία, ἣς ἐκεῖνοι ἐνεφανίζοντο μύσται, κατεδίκασε μὲν πᾶσαν τὴν γραπτὴν παράδοσιν τῆς γλώσσης, ὑπηγόρευε δὲ τὴν ἐξ ὑπαρχῆς δημιουργίαν νέας γραφομένης ἐπὶ τῇ βάσει μόνῃς τῆς λαλουμένης, τότε, ὥς ἦτο ἐπόμενον, ἀπαξάπαντα τὰ τοῦ Κόντου περὶ ταύτης διδάγματα ἔδει νὰ ῥιφθῶσιν εἰς τὸ πῦρ. Εὐτυχῶς παρήλθεν ἡδὴ καὶ ὁ ἐκ τούτων ἐγεγνηθὲς θόρυβος, αἱ ἐκ Παρισίων καὶ Μονάχου σταλεῖσαι μετὰ μεγάλου μάλιστα πατάγου διδασκαλίαι καὶ θεωρίαι ἐξηλέγχθησαν πλημμελεῖς καὶ ἐπιβλαβεῖς, ἐκ τῶν ἀγώνων δὲ τούτων ἐκαθαρίσθη καὶ παρέμεινε σήμερον ἡμῖν ὥς κέρδος πραγματικὸν γλῶσσα οὐ μόνον πλουσιωτέρα ἢ πρὸ τεσσαρακονταετίας, πρᾶγμα ὅπερ διὰ τὴν καθόλου ἀνάπτυξιν τοῦ Ἑθνους ἡμῶν θὰ ἐπετυγχάνετο βεβαίως καὶ ἂν μὴ ἐνεφανίζετο ὁ Κόντος, ἀλλὰ καί, ὅπερ τὸ σπουδαιότατον καὶ εἰς ὃ πλεῖστον συνετέλεσεν ὁ ἀνὴρ, κατὰ πολὺ ὀρθότερα, ἀκριβεστέρα καὶ ὁμογενεστέρα ἢ πρότερον. Ὁ ἀμφιβάλλων περὶ τούτων ἄς ῥίψῃ βλέμμα τι εἰς βιβλίον ἐκδοθὲν πρὸ τοῦ 1866 καὶ εἰς ἄλλο τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, καὶ θὰ παρατηρήσῃ ὅτι πολλὰ χρήσεις τότε ἐκυμαίνοντο, πολλὰ ἐλέγοντο παντελῶς ἀνελληνίστως κλπ., ὧν τὰ πλεῖστα διὰ τὴν τοῦ Κόντου διδασκαλίαν ἐξηφανίσθησαν κατὰ μικρόν.

Κατὰ ταῦτα δυνάμεθα συντόμως νὰ εἰπώμεν,

Ἡ κ. KYBEAH AΔPIANΟΥ εἰς τὴν Κόρην τοῦ Ἰεφθά, τὴν Μπομπονιέραν, τὴν Κοκκινότριχαν, τὸ Χελιδόνι καὶ τὴν Ἀπιστον.

ὅτι, ὅπως τὸ μέγα ἀξίωμα τοῦ ἀοιδίου Κοραῆ συνετέλεσε, καίτοι οὐχὶ ἄνευ μακρῶν ἀγώνων, εἰς τὸ νὰ ἐκβληθῇ ἐκ τοῦ μέσου ἢ χοῆσις οὐχὶ μόνον τῆς ἀρχαίας γλώσσης, εἰς ἣν ἐνίοτε κατέφευγον καὶ αὐτοὶ οἱ συγγράφοντες διδακτικὰ βιβλία, ἀλλὰ καὶ τῶν νέων διαλέκτων καὶ ἰδιωμαμάτων, νὰ ἐπικρατήσῃ δὲ ὀριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως ὁ ἀνέκαθεν παραδεδομένος γνωστὸς τύπος τῆς γραφομένης γλώσσης, οὕτω καὶ ὁ Κόντος συνεβάλετο οὐχὶ εἰς τὸ νὰ ἐκβληθῶσιν ἐκ τοῦ κατισχύσαντος ἤδη πρότερον γραπτῶ λόγου ἡμῶν τὰ νέα στοιχεῖα καὶ ἀντ' αὐτῶν εἰσαχθῶσιν ἄλλα ἀρχαῖα, ἰδίᾳ νέοι γραμματικοὶ τύποι καὶ νέαι λέξεις, ὅπως πολλάκις ἐλέχθη καὶ ἐπιστεῦθη, ἀλλ' εἰς τὸ ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ φράσεις, λέξεις, συντάξεις καὶ τύποι κακῶς, ἥτοι παρὰ τοὺς νόμους τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἐσηματισμένοι, νὰ εἰσαχθῶσιν δὲ ἀντ' αὐτῶν ἄλλοι ὀρθῶς, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς γλώσσης πλασθέντες. Τοιαῦτα εἶναι πάντα σχεδὸν καὶ τὰ ἐν ταῖς Γλωσσικαῖς παρατηρήσεσι διδασκόμενα. Ἄν δὲ σήμερον ἐν τῷ κυκεῶνι τῶν συζητήσεων καὶ τῶν παθῶν ἡ ἀλήθεια περὶ

τῆς διδασκαλίας ταύτης τοῦ Κόντου μὴ ἀνομολογῆται ὑπὸ πάντων κοινῶς, οὐδὲν θαῦμα οὐδ' ἡ τοῦ Κοραῆ ἐξαισία γνώμη περὶ τούτων ἐγένετο ἀποδεκτὴ ταχέως καὶ ἄνευ ἀμφισβήτησεων καὶ ἀγώνων.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἐν πάσῃ συντομίᾳ εἶναι ἡ δρᾶσις τοῦ ἐπιστήμονος· ὅσοι δ' εὐτύχησαν νὰ πλησιάσωσι καὶ γνωρίσωσιν αὐτόν, εὖρον ἐν αὐτῷ θησαυροὺς καὶ ἄλλων σπανίων ἀρετῶν· ἀπλὴ καὶ ἀπερίττος φύσις, μεγάλη προσήνεια πρὸς πάντας τοὺς ὁμιλητὰς αὐτοῦ, εἰλικρινὴς δὲ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἐπαγγελλομένους ἀγαθόν τι ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, ἀκρα δικαιοσύνη καὶ μεγαλοφροσύνη καὶ παρρησία, ἰδοὺ τίνες ἀρεταὶ περικοσμοῦσι τὸν ἄνδρα καὶ ὡς διὰ σαγήνης τινὸς περιβάλλουσι τὰς ψυχὰς τῶν φιλοτιμοτέρων ἐκ τῶν ὁμιλητῶν καὶ φίλων αὐτοῦ, ὥστε ἥδιστα μὲν νὰ διέρχωνται ὥρας ὀλοκλήρους παρ' αὐτῷ, ἀκροώμενοι καὶ ἀπολαύοντες τῆς ἐπιχαρίτου καὶ διδασκαλικῆς συνομιλίας αὐτοῦ, νὰ θεωρῶσι δὲ τὴν φιλίαν τοῦ ἀνδρὸς καύχημα αὐτῶν καὶ νὰ τιμῶσι καὶ σέβωνται αὐτόν οὐχὶ ὀλιγώτερον τοῦ γεννήσαντος πατρός.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΑΚΙΣ

ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡΗΛΙΟΥ—ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ

— Ἀποσπάσματα —

Καὶ τρεῖς χιλιάδες χρόνια ἂν πρόκηται νὰ ζήσης καὶ ἄλλα τόσα μύρια, ὅμως ἐνθυμοῦ ὅτι κανεὶς δὲν χάνει ἀπὸ τὴν ζωὴν του τίποτε ἄλλο, παρὰ τὴν στιγμὴν τὴν ὁποῖαν ζῇ· οὔτε ζῇ ζωὴν ἄλλην παρ' ἐκείνην τὴν ὁποῖαν ὀλονέν χάνει. Καταντᾷ λοιπὸν ἡ μακροτάτη ζωὴ νὰ εἶνε ἴση μὲ τὴν βραχυτάτην, διότι ὁ τωρινὸς καιρὸς κ' ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος χάνεται εἶνε ἴσος δι' ὅλους· διότι κανεὶς δὲν εἰμπορεῖ νὰ χάσῃ οὔτε τὸν περασμένον οὔτε τὸν μέλλοντα καιρόν· διότι πῶς εἰμπορεῖ νὰ χάσῃ κανεὶς ὅ,τι δὲν ἔχει; Αὐτὰ λοιπὸν τὰ δύο πρέπει κανεὶς νὰ ἐνθυμῆται: ἔν, ὅτι ὅλα εἰς τὸν κόσμον παντοτεινὰ εἶνε ὅμοια καὶ ξαναγυρίζουν, καὶ πάντοτε τὰ ἴδια θὰ ἰδῇ κανεὶς εἴτε εἰς ἑκατόν, εἴτε εἰς διακόσια χρόνια, εἴτε εἰς τὸ ἄπειρον· καὶ ἄλλο, ὅτι καὶ ὁ πλέον πολυχρονισμένος καὶ ὁ πλέον γρηγοροθάνατος τὸ ἴδιον χάνει· διότι μόνον τὸ παρὸν μέλλει νὰ στερηθῇ, ἂν ἔχῃ καὶ αὐτό, ἄλλως δὲν χάνει κανεὶς ὅ,τι δὲν ἔχει.

Πόσον καιρὸν κερδίζει ὁποῖος δὲν κυττάζει τί ὁ πλησίον εἶπεν, ἢ ἔκαμεν, ἢ ἐστοχάσθη, ἀλλὰ

μόνον φροντίζει δι' ὅ,τι αὐτὸς ὁ ἴδιος κάμνει, ἐὰν αὐτὸ εἶνε δίκαιον καὶ πρέπον... καὶ νὰ βαδίζῃ ἴσια εἰς τὴν γραμμὴν!

... Πρέπει νὰ εἶσαι καὶ ἀνοικτόκαρδος καὶ νὰ μὴν ἔχῃς ἀνάγκην ἀπὸ τῶν ἄλλων τὴν ὑπερσίαν καὶ νὰ μὴν ἔχῃς ἀνάγκην ἀπὸ γαλήνης, τὴν ὁποῖαν οἱ ἄλλοι θὰ σοῦ χαρίσων. Πρέπει μόνος σου νὰ στέκης ὀρθός, καὶ ὅχι νὰ σὲ κρατοῦν ὀρθὸν ἄλλοι.

Ἀφοῦ λοιπὸν ὅλα τὰπορρίψῃς, αὐτὰ μόνον τὰ ὀλίγα κράτει· κ' ἔχε εἰς τὸν νοῦν σου, ὅτι αὐτὸν μόνον τὸν παρόντα χρόνον ζῇ ὁ καθεὶς, τὸν ἀκαριαῖον· τὰ δὲ ἄλλα δὲν ὑπάρχουν· τὸ παρελθὸν ἐξήθη—τὸ μέλλον ἀδηλον. Λοιπὸν μικρὸς ὁ χρόνος τὸν ὁποῖον ζῇ κανεὶς, μικρὰ δὲ καὶ τῆς γῆς ἡ γωνίτισα, ὅπου ζῇ· μικρὸν δὲ καὶ ἡ μακροτάτη ἔστω ὑστεροφημία, διότι κ' ἐκείνη διατηρεῖται εἰς θνητούς, οἱ ὁποῖοι ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον γρήγορα μέλλουν ν' ἀποθάνουν καὶ δὲν εἰξεύρουν οὔτε ἐαυτούς, οὔτε βέβαια τὸν παλαιότερ' ἀποθαμένον.

Ἔχε εἰς τὸν νοῦν σου ὅλον τὸν κόσμον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐλάχιστον μέρος ἔχεις· καὶ τὸν χρόνον ὅλον, τοῦ ὁποῖου σύντομον καὶ στιγμιαίον διάστημα ἔχει δι' ἐσένα ὀρισθῇ· καὶ τὴν Μοῖραν, τῆς ὁποίας ἐλάχιστον εἶσαι μέρος.

Ἀπάθεια μὲν δι' ὅσα ἀπὸ ἐξωτερικῆς αἰτίας συμβαίνουν, δικαιοσύνης δὲ εἰς ὅσα ἀπὸ ἐσένα, ὡς αἰτίαν ἐνεργοῦνται· δηλαδὴ ὁρμὴ καὶ πρᾶξις νὰ καταντοῦν εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐνέργειαν, διότι τοῦτο εἶνε σύμφωνον μὲ τὴν φύσιν σου.

Καρπὸν κάμνουν καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ Θεὸς καὶ ὁ κόσμος. Καθεὶς εἰς τὴν κατάλληλον ἐποχὴν καρπίζει. Συνειθίσταμεν νὰ νομίζωμεν ὅτι μόνον ἡ ἄμπελος καὶ τὰ παρόμοια καρποβολοῦν· κάθε ἄλλο. Ὁ δὲ Λόγος φέρει καὶ γενικὸν καὶ ἰδιαίτερον καρπὸν· καὶ γίνονται ἀπ' αὐτόν καὶ ἄλλα ὅμοια, ὡσὰν τὸν Λόγον τὸν ἴδιον.

Νὰ κοπιᾷζης· ἀλλ' ὅχι διὰ νὰ φανῇς ἥρωας, οὔτε μὲ τὸν σκοπὸν νὰ σ' εὐσπλαχνισθοῦν ἢ σὲ

θαυμάσουν· ἀλλ' ἐν καὶ μόνον νὰ ποθῇς· νὰ κινήσαι καὶ ν' ἀνδρώνεσαι, ὅπως ὁ κοινωνικὸς στοχασμὸς ἀπαιτεῖ.

Σήμερα ἐβγήκα ἔξω ἀπὸ κάθε περιστάσιν· ἀλλὰ μᾶλλον ἔβγαλα ἔξω κάθε περιστάσιν· διότι δὲν εἶν' ἔξω μας αἱ περιστάσεις, ἀλλ' εἰς τὴν φαντασίαν μας μέσα.

Ὅποιος φεύγει ἀπὸ τὸν κύριον, δραπετὴς εἶναι κύριος δὲ ὁ Νόμος—ἄρα καὶ ὁ παρανομῶν δραπετὴς· ἀκόμη δὲ καὶ ὁποῖος λυπεῖται ἢ ὀργίζεται, ἢ φοβεῖται, διότι δὲν ἤθελε νὰ γίνεαι ἢ νὰ εἶχε γίνῃ ἢ νὰ γίνῃ κατὰ ἀφ' ὅσα ἐκανόνισεν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὰ πάντα διοικεῖ, δηλαδὴ ὁ Νόμος, ὁ κατανέμων ὅσα εἰς καθένα καταλογίζει· ἄρα ὁ φοβούμενος ἢ λυπούμενος ἢ ὀργιζόμενος εἶναι δραπετὴς.

Ὅλα ὅσα βλέπεις, γρήγορα θὰ χαθοῦν· καὶ ὅσοι τελευταῖοι θὰ τὰ ἰδοῦν, γρήγορα καὶ αὐτοὶ θὰ χαθοῦν· ἀκόμη κ' ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος γηραλέος θ' ἀποθάνῃ, θὰ ἔλθῃ εἰς τὸν ἴδιον παρονομαστήν μ' ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος πρόωρα ἀπέθανε.

Μεταφραστὴς ΑΓΙΣ ΘΕΡΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ *

Ἀρ. 10. = «Κέρκυρα 2 Δεκεμβρίου Ε. Ν. 1832

Ἀγαπητὲ Δημήτριε,

Ἀπὸ τὰ 158 κολλονάτα τῆς ἐγγυήσεως, εἰσεπράχθησαν ἕως τώρα ὀλίγα τάλληρα, ἐκτὸς τῶν 24, τὰ ὁποῖα ἔλαβα ἀπὸ τὸν Γαλβάνην. Ὅθεν εἵμεθα ἡναγκασμένοι νὰ κάμωμεν κλήσεις; Θὰ λάβῃς συνάλλαγμα ἑκατὸν κολλονάτων. Τώρα ἔπαυσαν τὰ ἔκτακτα ἔξοδα, καὶ ἀπὸ τοῦδε θὰ εἶναι μόνον τὰ τακτικὰ ἔξοδα. Ὁ οἰκοδεσπότης μου εἶναι ὁ δόκτωρ Λόλλης ἐκ Μιράνδολας. Αἱ τέσσαρες δοκιμαστικοὶ μῆνες μὲ βεβαιοῦν ὅτι δὲν δύναμαι νὰ εἶμαι καλλίτερα. Εἶναι ἄνθρωπος γραμμάτων, ἰδίως τῶν λατινικῶν καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον περισσότερον ἐνδιαφέρει, εἶναι ἄνθρωπος πραγματικῶς τίμιος. Ἡ ὑπόθεσίς μου φαίνεται ὁλοένα περισσότερον ὅτι θὰ τελειώσῃ σχεδὸν τὴν θεωρῶ βεβαίαν, ἀλλὰ χρειάζεται μεγάλη ὑπομονή.

«Συλλογίζομαι ἂν ὑπάρχῃ τρόπος νὰ ἀποφύγωμεν τὰς θυσίας, αἱ ὁποῖαι ἐχρειάζοντο μὲ τὸ νὰ ἀκολουθῶμεν τὸν παλαιὸν δρόμον· θυσία,

* Συνέχεια «Παναθηναῖα» 30 Ἀπριλίου.

αἱ ὁποῖαι, ἐπειδὴ εἶναι μὲ εὐγενεῖς τρόπους, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ γείνουν μεγάλοι.

Ὁ λόρδ Νουγγεντ εἶναι ἐδῶ.

Ὁ ἀγαπητὸς σου ἀδελφὸς Δ.

Ὁ Φλαμίνιος Λόλλης ἦτο ἰταλὸς πρόσφυς, συνάμα ἦτο καὶ ποιητής. Τῷ 1854 ἤρchiσε νὰ τυπώῃ εἰς τὴν Βενετίαν τὰς ποιήσεις του ὑπὸ τὸν τίτλον Saggio di Versi.

Ἀρ. 11. = «Κέρκυρα 29 Ἰουλίου 1833

Ἀγαπητὲ Δημήτριε,

Τὴν ἄλλην φορὰν δὲν σὲ ἔγραψα διότι τὸ ἀτμόπλοιον ἀνεχώρησεν ἄλλην ὥραν ἀπὸ τὴν ὥρισμένην· καὶ ἐγώ, ὁ ὁποῖος ζῶ ἐκτὸς τοῦ κόσμου, τὸ ἔμαθα ἀργά. Εἶμαι καλὰ καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τὸ αὐτὸ διὰ σᾶς. Εἰς ἓνα δευτάκι σκεπασμένον ἀπὸ δύο μανδήλια τῆς γυναικαδέλφης, ποὺ θὰ λάβῃς ἀπὸ τὸν ἱππότην Βοῦλτσον, εἶναι ὀλίγη τσοκολάτα διὰ τὴν Ἑλένην, δώδεκα μανδήλια καὶ δώδεκα ζευγάρια χερσὶν διὰ νὰ τὰ μοιράσων τὰ ἀνεψιδάκια. Εἰς πρώτην εὐκαιρίαν θὰ τοὺς στείλω παγινίδια. Ἡ Ἑλένη ἡ ὁποία ἀγαπᾷ τὴν τσοκολάταν, νὰ μὲ

ειδοποίηση ἅμα τὴν τελειώση καὶ παρακαλῶ τοῦτο νὰ γίνῃ γλήγορα καὶ τὰ παιδιά νὰ με διατάξουν ὅτι θέλουν μὲ τὴν εὐλικρίνειαν ἐκείνην ποῦ ἀξίζω.

«Ἐκείνος ὁ φίλος, μοῦ κάμνει ὑπερβολικούς ἐπαίνους εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀλλὰ ὅταν μὲ βλέπῃ: «γλήγορα φεύγει, ἀπλώνει τὰ φτερά καὶ πετάει». Θα σοῦ φέρῃ τοὺς χαιρετισμούς μου ὁ δόκτωρ Ζαμπέλιος· εἶναι νέος πολὺ μορφωμένος καὶ ἀριστος. Νὰ τοῦ εἰσαι εὐγενής.

«Κράξε καὶ ἐκείνον τὸν Ἰωσήφ τὸν ἀμαξηλάτην καὶ ρώτησέ τον τί ἔκαμε διὰ τὴν ἀμαξαν τοῦ Φωσκάδου—Μίλησέ του κρυφὰ ἀπὸ ὅλους, ἐκτός τῆς Ἑλένης, ἣ ὁποία τὸ εἰξεύρει.— Τὴν εἶδον, εἶναι πράγμα τὸ ὁποῖον θὰ τὸ ἔχουν τὰ παιδιά τῶν παιδιῶν μας, καί, ἡ πρώτη ἀγορὰ θὰ ἦτο χίλια κολλονάτα: τώρα ἂν αὐτὸς ὁ Ἰωσήφ, μὲ ὅλα τὰ σιδηρικά κατώρθωνε νὰ τὴν πάρῃ διὰ 150 θὰ ἦτο πολὺ καλὸν ἀπόκτημα. Εἰπέ του νὰ ἐνεργήσῃ, καὶ ἐν περιπτώσει ἂς πλησιάσῃ τὰ διακόσια ἢ ἂς τοῦ δώσῃ διακόσια· ἀλλ' ὅχι περισσότερον· καὶ τὴν θέτεις εἰς τὸ κατώγιόν σου. Ἀπάντησέ μου διὰ τοῦτο, διὰ τὰς ὑποθέσεις σου καὶ διὰ τὰς ἰδικάς μου. Μοῦ ἔγραψεν ὁ δόκτωρ Σιγούρος καὶ φαίνεται πολὺ εὐχαριστημένος.

«Υγίαине σύ, ἡ Ἑλένη καὶ τὰ παιδιά.

«Χαιρέτα με καὶ φίλησε ἐκ μέρους μου τὸν εὐγενῆ ἄνθρωπον».

Δ. Σ.

Αρ. 12.

«Κέρκυρα 2 Σεπτεμβρίου 1833 Ε. Ε.

«Αγαπητὲ Δημήτριε,

«Εἶμαι πολὺ ἀνήσυχος διὰ τὰς εἰδήσεις, αἱ ὁποῖαι ἔφθασαν ἔδω περὶ τῆς σταφίδος· ἔδω λέγεται ὅτι ἐχάθη τὸ τρίτον. Γράψε μου ἂν σὺ τὴν διέσωσες.

«Ὁ οἰκοδεσπότης μου μοῦ λέγει ὅτι ὁ κύριος Κρόζορ, γενικὸς ταμίας, ἴσως ἔλθῃ ὡς τὴν Ζάκυνθον μὲ τοῦτο τὸ ἀτμόπλοιο. Εἶναι φίλος μου καὶ ὁ μόνος Ἀγγλος, μὲ τὸν ὁποῖον συνδέομαι. Εἶναι ἄνθρωπος πολὺ γραμματισμένος καὶ μὲ χαρακτῆρα. Τὰ ἄλλα σοῦ τὰ λέγω προφορικῶς. Δὲν μοῦ εἶπεν ὅτι θὰ ἔλθῃ, ἀλλ' ἂν ἔλθῃ πῆγαινε νὰ τὸν εὕρῃς καὶ εἰπέ του ὅτι γνωρίζεις τὴν φιλίαν μας.

«Ὅ,τι δύνασαι νὰ κάμῃς εἰς αὐτὸν σκέψου ὅτι τὸ κάνεις εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον. Πιθανὸν νὰ μὴ δεχθῇ τίποτε, ἀλλὰ πρόσφερε τὰ πάντα καὶ τὴν κατοικίαν· καὶ ἂν δεχθῇ—μὴ τὸ λάβῃς ὡς προσβολὴν Δημήτρη μου—ὅλα τὰ ἔξοδα θέλω ἀφεύκτως νὰ εἶναι εἰς βάρος μου. Ὁδήγησέ τον εἰς τὴν ἑσχόνην, κάμε τέλος πάντων ὅ,τι πρέπει διὰ νὰ μείνῃ εὐχαριστημένος.

«Ἡ ὑπόθεσις τῶν κουκλῶν διὰ τὰ κορίτσια, ἔλαβε τὰς συνηθισμένας περιπετείας· σὺ ὅμως εἰπέ εἰς αὐτὰ ὅτι γλήγορα θὰ τὰς λάβουν.

«Εἰπέ εἰς τὸν Βοῦλτσον νὰ ξαναστείλῃ αὐτὸ τὸ μέτρον τῆς κεφαλῆς τοῦ Στεφάνου, διότι ἐχάθη. Περιμένω εἰδήσεις διὰ τὴν ἀμαξαν. Τὸν Ἰωσήφ δὲν εἶδον πλέον· ἦλθεν εἰς Ζάκυνθον; «Εὐχαρίστησε τὴν γυναικαδέλφην διὰ ὅλην ἐκείνην τὴν ἀφθονίαν τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα μοῦ ἔστειλεν ἢ μᾶλλον εὐχαρίστησέ την διὰ τὸ πράγμα καὶ ἐπίπληξέ την διὰ τὴν ἀφθονίαν. Χαιρέτα καὶ τὰ κορίτσια καὶ τὸν εὐγενῆ Κύριον πρὸς τὸν ὁποῖον θὰ γράψω καὶ μένω».

«Ὁ ἀγαπητός σου

Δ. Σ.

Θὰ εἶδεν ὁ ἀναγνώστης ὅτι εἰς τὴν ἐπιστολὴν 9 Δεκεμβρίου 1832 εἶναι ὁ ποιητὴς ἐνθουσιασμένος μὲ τὸν Λόλλην ἰδίως διότι ἦτο τίμιος καὶ εἰς τὴν ἀνωτέρω διὰ τὸν Κρόζορ (Krausurd) διότι εἶχε χαρακτῆρα. Σημειωτέον ὅτι ὁ Σολωμὸς ἦτο θιασώτης μὲ τοὺς εὐλικρινεῖς, ἐντίμους καὶ ἔχοντας χαρακτῆρα. Οὗτοι ἦσαν κύριοι τῆς καρδίας του. Ἰδιαίτερος ἀπέφευγε τοὺς ἰδιοτελεῖς καὶ διπροσώπους καὶ φαύλους καὶ φθονεροὺς.

Ἡ ἐπομένη ἐπιστολὴ εἶναι ἄνευ ἡμερομηνίας, ἀλλ' ἐκ τῆς σφραγίδος τοῦ ταχυδρομείου Κερκύρας μανθάνομεν ὅτι ἐταχυδρομικήν τῇ 29 Ὀκτωβρίου 1833. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι συνέχεια μιᾶς προηγουμένης, ἣτις ἦ κάπου παρέπεσεν ἢ κατεστράφη. Ἰδοὺ αὕτη.

Αρ. 13.

«Ἐπιστολὴ δευτέρα. Διάβασε πρῶτα τὴν ἄλλην.

«Ὁ Ἰωάννης εἰδοποιηθείς, φαίνεται, περὶ τῆς θέσεως ὅπου περιπατῶ, ἦλθε νὰ μὲ εὕρῃ καὶ μὲ σβυσμένην φωνὴν μοῦ εἶπε: καλὴ σπέρα. Ἐγὼ ἐπροχώρησα καὶ αὐτὸς ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἐσκέφθη νὰ γυρίσῃ πίσω, καὶ νὰ περιπατῇ ἀπάνου καὶ κάτω, ὅχι πλέον ταπεινὰ καὶ χαμένους ὡς πρότερον, ἀλλὰ μὲ αὐθάδειαν. Τώρα ἂν ἐφθάσαμεν εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον μὲ ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔφαγεν ἐπὶ τόσον χρόνον τὸ ψωμί μου, δὲν θέλω νὰ μείνῃ οὐδεμία ὑποχρέωσις. Ὅθεν στείλε ἀμέσως κλήσιν εἰς αὐτοὺς τοὺς Κυρίους τῆς οἰκίας μου πλησίον τῆς βρύσης διὰ νὰ τὴν ἀδειάσουν ἀμέσως, διότι τὴν θέλω διὰ χρῆσιν μου. Πράγματι θὰ ἔλθω καὶ θὰ καθήσω ἐκεῖ. Ἄν σὺ ἔχῃς δυσκολίαν φόρτωσε ὅλα τὰ βάρη εἰς ἐμὲ καὶ εἰπέ τους ὅτι σὺ εἰς μάτην ἔφερες ἀντιρρήσεις.

«Θὰ μοῦ κατοφανῇ ἂν αἱ δυσκολίαι σου εἶναι ἀνυπέρβλητοι. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἀναγκάζομαι νὰ σοῦ ἀφαιρέσω τὸ πληρεξούσιον, διότι ὅ,τι ζητῶ, θέλω νὰ ἔχῃ βέβαιον ἀποτέλεσμα. Ἀπάντησέ μου μὲ τὸ ἴδιον ἀτμόπλοιο περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καὶ ἂν θέλῃς ἐνέργησῃς ἀμέσως. Μὴ σοῦ κατοφανῇ παρακαλῶ καὶ μὴ ἐκλάβῃς τοῦτο ὡς στιγμιαίον πειρασμόν, διότι δὲν εἶναι. Ἐνθυμοῦ διὰ ἰδίαν μου χρῆσιν ἄλλως τὸ πρᾶγμα διαιωνίζεται· καὶ ἐγὼ θέλω νὰ τελειώσῃ τάχιστα· αὕτη ἡ ὑπόθεσις τῶν ἐκα-

τὸν ταλλήρων, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ οἰκονομοῦν καὶ δὲν πρέπει νὰ τὰ οἰκονομήσουν εἰς βάρος τῆς ὑπομονῆς μου· ἂν ὅχι ἄλλο, αὐτὸς εἶναι ὁ φαῦλος, τὸν ὁποῖον μοῦ περιέγραψεν ὁ Γαλβάνης· αὐτὸς ὁ ὁποῖος εἶχε χάσει, μὲ ἓνα σύντροφον, ἄγνωστον εἰς ἐμὲ ποσόν, καὶ ἐκατηγορήθη εἰς τὸν Γαλβάνην ὡς κλέπτῃς τῶν ἐνδυμάτων, τὰ ὁποῖα ἔλειπαν ἀπὸ τὸν φίλον του καὶ τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν μέσα εἰς τὸ κιβώτιον ποῦ τὸ ἦνοιξαν διὰ τῆς βίας. Μὲ τοιοῦτους ἀνθρώπους χρειάζονται ματσουκιές πολλές εἰς τὸ κεφάλι,

ἀλλέως: ταπεινότητας δοῦλος. Αὐτὴν τὴν θέλησίν μου εἰπέ τὴν εἰς τὸν Γαλβάνην, πρὸς τὸν ὁποῖον δὲν ἔχω καιρὸν νὰ γράψω καὶ ἂν δώσῃ ἐναντίαν συμβουλὴν, συμβούλευσέ τον καὶ σὺ ἐκ μέρους μου νὰ μὴ δίδῃ συμβουλὰς εἰς ἐκείνον ὅστις δὲν τοῦ ζητεῖ. Σκέψου ὅτι καὶ ἡ παραμικρὰ φειδώ, τὴν ὁποῖαν θὰ δείξῃ κανεὶς πρὸς αὐτόν, θὰ τὸν κάμῃ νὰ περάσῃ τὰ ὅρια καὶ νὰ δώσῃ περισσότεραν τροφήν εἰς τὴν τρελλὴν ἰδέαν του».

Δ. Σ.

«Υ. Γ. Μὴ εἰπῇς εἰς τὸν Γαλβάνην τὴν ὑπόθεσιν τῆς κλοπῆς, διότι πολὺ μὲ ἐσύστησε νὰ μὴ τὸ εἰπῶ».

Αὕτη εἶναι ἡ μόνη ἐκ τῶν ἐπιστολῶν, ἃς ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, εἰς τὴν ὁποῖαν ὁ ποιητὴς εἶναι θυμωμένος· ἀλλ' ὁ θυμὸς του περνοῦσε γρήγορα καὶ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἦτο ἡρεμος ὡς ἄγγελος. Τὴν φορὰν ταύτην φαίνεται τόσον θυμωμένος ὁ ποιητὴς μας, διότι ἐμίσει φοβερὰ τοὺς ἀγνώμονας, μὲ τοὺς ὁποῖους ἀμέσως διέκοπτε πᾶσαν σχέσιν.

Αρ. 14.

«Κέρκυρα 25 Ἰανουαρίου Ε. Ν. 1835

«Διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἂν σὲ εὐχαριστῇ καὶ σὲ ὠφελῇ νὰ ἔλθῃς ἔδω, ὠφελεῖ καὶ εὐχαριστεῖ καὶ ἐμὲ νὰ σὲ ἴδω. Πάρε λοιπὸν ἀμέσως τοῦτο τὸ ἀτμόπλοιο, ἄλλως θὰ περιμένης πολλὰς ἡμέρας. Εἰς τὰς 7 Φεβρουαρίου θὰ μεταβῇ εἰς Ἀγκῶναν διὰ νὰ φέρῃ τὸν στρατηγόν

ΚΥΒΕΛΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥ

Wudford, ὁ ὁποῖος ἔγεινε Λόρδος Μέγας Ἀρμοστής προσωρινῶς. Ὁ Λόρδος ἀναχωρεῖ ἐντὸς ἑκοσιν ἡμερῶν καὶ τώρα πηγαίνει εἰς τὰς Νήσους μὲ πολλὴν συνοδείαν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Αἱ κυραὶ μας θὰ ἔχουν ἐργασίαν. Μὲ τοῦτο τὸ ἀτμόπλοιο ἐρχεται νὰ χαιρετήσῃ τὰς Νήσους καὶ ἀγνοῶ ἂν πρῶτα πηγαίνει εἰς τὴν Ζάκυνθον ἢ Κεφαλληνίαν. Ὁ ἱππότης Πετροτσόπουλος, ὅστις εἶναι τῆς συνοδείας, μοῦ εἶπεν ὅτι θὰ σὲ ἐπισκεφθῇ· ἐγὼ δὲ τοῦ ἀπήντησα ὅτι σὺ θὰ ἐπῆγαινες πρῶτος, ἀλλὰ ὅτι ἔρχεσαι εἰς τὴν Κέρ-

κυραν. Ἔλα λοιπὸν ἀμέσως—φέρε μου τὰ 100 κολλονάτα τοῦ μηνὸς—καὶ βλέπομεν ἂν σὺ ὁ ἴδιος δύνασαι νὰ πεισθῇς ὅτι δὲν εἶναι πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ εἴμεθα πολὺ εὐχαριστημένοι, καὶ ἂν ἔχῃς ἄδικον νὰ γελᾷς πάντοτε. Μοῦ εἶπαν ὅτι εἰσαι εὐθυμὸς τώρα, καὶ προσέτι παχύς. Εὐὶ παχύς; Μήπως εἰσαι παραγεμισμένος μὲ φορέματα; Αὐτὸ θὰ τὸ ἴδω ἐγὼ ὁ ἴδιος, καί, ἂν δὲν εἶναι καὶ εἰσαι πραγματικῶς παχύς, χαίρομαι ὅτι ἐπραγματοποιήθη αὕτη ἡ ἐπιθυμία σου. Εἶθε νὰ ἡδυνάμην νὰ παρηγορηθῶ διὰ μιαν ἐπιθυμίαν μου, δηλαδὴ νὰ γένω ἰσχνός! Ὅπως δήποτε ἂν ἓνας ἀδελφὸς μένῃ πάντοτε παχύς μαζί μὲ τὸν ἄλλον, ὁ ἓνας παχύς καὶ ὁ ἄλλος ἰσχνός, ἢ ἰσχυροὶ καὶ οἱ δύο δὲν πειράζει, ἀρκεῖ νὰ μὴ εἶναι ὑπερβολή. Δὲν ἔχω καιρὸν νὰ σοῦ γράψω ἄλλα».

Δ.

Ἀπέξω ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἀφοῦ τὴν εἶχε σφραγίσαι:

«Φέρε καμίαν ἄλλην μετάφρασιν τοῦ Σέλλιγ».

Αρ. 15.

«Κέρκυρα 6 Ἰουλίου 1836 Ε. Ν.

«Γράφω πρὸς ὅσους μοῦ ἔγραψαν τώρα καὶ εἰς τὸ παρελθόν. Ἰδοὺ ὅτι ἔκαμα τὴν ἐπιθυμίαν σου, τὴν ὁποῖαν ἀγαπῶ πάντοτε νὰ κάμω ὅσον δύναμαι· ἔχε ὅμως καὶ σὺ ὑπομονήν, διότι σὺ ἀγνοεῖς πόσῃν ἔχω ἐγὼ. Γράψε μου τοῦλάχιστον μισὴν λέξιν, διὰ νὰ μάθω ὅτι εἰσαι εὐχαριστη-

μένος και νὰ χύσης αὐτὴν τὴν ρανίδα ἀπὸ βάλ-
σαμον εἰς τὴν ψυχὴν μου. Πολλὰ ἔχω νὰ γράψω
καὶ θὰ τὸ κάμω μὲ τὸ προσεχὲς ἀτμόπλοιο.
Ἐν τούτοις μὴ χάσης καιρὸν καὶ εἰπὲ εἰς τὸ
γατάκι ὅτι ἔμαθα, ἂν καὶ δὲν μοῦ ἔγραψε τί-
ποτε, ὅτι ἐκεῖνο τὸ δεῖνα αὐλάκι παλαιὸν ἐλέχθη
ἀπὸ τὸν κόκκινον φίλον ὅτι «τώρα εἶναι ἀμν-
»νόμενος καὶ ἐλπίζεται μὲ τὸν καιρὸν θὰ ἀνα-
»γκασθῇ νὰ φύγῃ».

«Αὐτὸς ὁ δεῖνα τῇ εἶπε νὰ λέγῃ αὐτὰς τὰς
λέξεις εἰς τὴν συνειδημένην οἰκίαν καὶ τὸ γα-
τάκι, τὸ ὁποῖον δὲν μοῦ ἔγραψε τίποτε, ἅς μάθῃ
ὅτι τὸ γνωρίζω. Εἶναι καλὸν νὰ μὴ χάνεται ὁ
καιρὸς καὶ νὰ τὸ μάθῃ ἀμέσως ὁποῖος πρέπει.
«Χαίρε ἀπὸ καρδίας».

Δικὸς σου
Δ.

Ἀπ' ἔξω.

«Χαρτιὰ διὰ νὰ δοθοῦν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ
Κ. Δ. Σολωμόν, συστημένα εἰς τὴν φιλίαν τοῦ
εὐγενεστάτου κυρ. Δ. Δ. Φραγκοπούλου».

Ἀρ. 16 =

«Κέρκυρα 1 Ἀπριλοῦ E. N. 1836

«Αὐταὶ αἱ ὀλίγαι γραμμαὶ σου ἀνεκούφισαν
τὴν ψυχὴν μου, ἡ ὁποία ἦτο βαρεῖα ἀπὸ ἀνοή-
τους προαισθήσεις. Εἶναι πολὺς καιρὸς ὅπου μὲ
διαταράττουν. Ἄν καὶ βλέπω ὅτι ματαιοῦνται,
δὲν μ' ἀφίνουν μ' ὅλον τοῦτο. Ἐρχονται μόναι
τῶν ἀπὸ μίαν φαντασίαν νοσηρὰν καὶ συνεπῶς
ἐτοίμην, καὶ ὅταν ἐγὼ ἀγρυπνῶ, εἰς ὄνειρα φλο-
γεροῦ πυρετοῦ.

«Τώρα ποὺ σοῦ γράφω εἶμαι πολὺ ἥσυχος.
Καὶ σὺ νὰ εἶσαι πάντοτε καλὰ καὶ εὐθυμος. Διὰ
νὰ τὸ ἐπιτύχῃς πρέπει νὰ μὴν ἔχῃς δυνατὰς ἐπι-
θυμίας διὰ πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἐξαρτῶνται
κατ' εὐθείαν ἀπὸ σέ. Νὰ μὴ λυπηθῇς λοιπὸν ἂν
μάθῃς ὅτι τὸν Ρώσιν, τὸν ὁποῖον ἐσύστησες,
οὔτε τὸν σκέπτονται καὶ ὅτι ἀντ' αὐτοῦ διωρί-
σθη ὁ Καρβελλάς. Τοῦλάχιστον ὁ Πλαίσας ἀπε-
φάσισε νὰ συστήσῃ εἰς τὸν Πρίγκηπα¹ τὸν
Δικόπουλόν μας καὶ ἔλαβε σημείωσιν. Εἰπὲ εἰς
τὸν ἐντιμον νέον ὅτι ἡ ἡμέρα τοῦ διορισμοῦ
θὰ εἶναι ἡμέρα ἑορτῆς διὰ τὴν καρδίαν μου
καὶ νὰ ἔχῃ ὑπομονήν. Ἐσὺ συσταίνεις τὸν ἕνα
καὶ τὸν ἄλλον καὶ λησιμονεῖς ὅ,τι σοῦ εἶπα καὶ
σοῦ ἔγραφα.

«Συνωμίλησα ἐπὶ ὥρας μὲ τὸν κόκκινον² λοι-
πὸν εἰπὲ εἰς τὴν γάτταν ὅτι αὐτὸς μοῦ ἔλεγε ὅτι
παρ' ὀλίγον ὁ ἐκλαμπρότατος³ τὸν ἐπέταε καὶ

¹ Ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας ἐλέγετο Πρίγκηψ μὲ
τὸν τίτλον Ὑψηλότατος.

² Ὁ Γερουσιαστής, ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, τὰ
μέλη τοῦ ἀνωτάτου Συμβουλίου τῆς δικαιοσύνης καὶ ὁ
ὑπάρχος, προσηγορεύοντο Ἐκλαμπρότατοι. Ἄλλ' ἐπειδὴ
πρόκειται περὶ διορισμοῦ, ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς κάποιον
Γερουσιαστήν.

αὕτη δὲν ἦτο ἡ τελευταία φορὰ. Καὶ καλὰ νὰ
πάθῃ τὸ γατάκι, διότι ἐπέσιμωσε νὰ μεταβῇ εἰς
Ζάκυνθον ἐναντίον τῶν συμβουλῶν μου. Ἐγὼ
ἀπήντησα ὅτι ἐφ' ὅσον ζῇ ἡ γάτις δὲν θὰ μετα-
τεθῇ παρὰ μὲ προβιβασμὸν—καὶ εἰς τοῦτο εἶπε:
αὐτὸς εἶναι ἄλλος λογαριασμὸς—καὶ ὅτι ἡ προσ-
βολὴ θὰ ἐγένετο εἰς αὐτὸν καὶ ὄχι εἰς ἄλλους
ἀπὸ ἐκεῖ. Πρόσεχε ὅτι ἐγὼ συσταίνω πάντοτε
περισσότερον εἰς τὴν γάτταν τὴν ὑπόθεσίν
μας. Ἦδη ἐννόησα ὅτι τὸ πρᾶγμα πηγαίνει
πολὺ καλὰ.

«Ὅ,τι κάμῃ ὁ Θεὸς ὡς πρὸς τὸν Φλαμπου-
ριάριν. Θὰ ὁμιλήσωμεν ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα. Ἐγὼ
θὰ γράψω τὰς παρατηρήσεις μου, ὡς πρὸς τὰς
διαπραγματεύσεις, ὑπὲρ ἡ κατὰ, σὺ δὲ προσθέ-
τεις τὰς ἰδικὰς σου καὶ αποφασίζεις.

«Εἰπὲ εἰς τὸν Λούντζην ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ
τοῦ ξαναγράψω, ὅτι ἡ ἐπιστολή του μὲ ἐσυγκί-
νησεν. Ὅμως ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἐννοοῦσε τὸν
λόγον διὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἔρχομαι εἰς τὴν Ζά-
κυνθον. Τώρα ἐπωφελοῦμαι ἀπὸ τὰς ἐγκαρδια-
κὰς προσφορὰς του ἅς μοῦ στείλῃ λοιπὸν μὲ
τὸ ἀτμόπλοιο τὸν Τάρταρον τοῦ Σχίλλερ καὶ
μὲ τὸν καιρὸν, καὶ μὲ ὅλην τὴν ἡσυχίαν του,
μεταφράζων μίαν σελίδα τὴν ἡμέραν νὰ μοῦ
στείλῃ τὴν «Πραγματείαν περὶ τοῦ Ἀφελούς
καὶ Αἰσθηματικοῦ» τοῦ ἰδίου. Νομίζω ὁ τίτλος
νὰ εἶναι ἀκριβὴς: «Περὶ τῆς ἀφελούς καὶ αἰσθη-
ματικῆς ποιήσεως».

«Γράφε μου συχνὰ καὶ χωρὶς νὰ λογαριάξῃς.
Ἔως οὗ ἀνοίξω τὰς ἐπιστολάς σου πιάνεται ἡ
ἀναπνοή μου.

«Χαιρετά με τὰ κορίτσια, τὴν Ἑλένην καὶ
τὸν Γαλβάνην. Σοῦ συσταίνω νὰ εἶσαι εὐθυμος.

«Πότε θὰ σὲ ξαναἰδῶ; Ο ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΥ

«Στείλε μου χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ὁ Λούν-
τζης τὸ μέτρον τῆς κεφαλῆς του. Ἦθελον νὰ
τοῦ στείλω διὰ ἀνάμνησιν ἕνα καπέλον ἀπὸ
ψάθραν λεπτοτάτην. Νομίζεις ὅτι θὰ τὸν εὐχαρι-
στήσῃ τοῦτο; Ἄν ὄχι, εἰπὲ μοι τί ἄλλο πρᾶγμα».

Ἡ ἐπομένη ἐπιστολὴ εἶναι ἄνευ ἡμερομηνίας,
ἐταχυδρομήθη ὁμως τῇ 20 Νοεμβρίου 1837.

Ἀρ. 17 =
Ἀγαπητὲ Μήμη,

«Ὁ καιρὸς μὲ σφίγγει καὶ δὲν μὲ ἀφίνει νὰ
γράφω πολλά. Ἦδύνασο νὰ ἐνεργήσῃς χωρὶς νὰ
μιλήσῃς ἄλλ' ἀφοῦ τὸ εἶπες, λέγω καὶ ἐγὼ ὅτι πρὸ
παντὸς θέλω νὰ πληρώσῃς τὸ χρέος μου. Αὐτὸ
μόνον θέλω. Ἐάν ἔχῃς ἀκόμη ἰδεάν περὶ συμ-
βιώσεώς μας, κάμῃ γλήγορα, διὰ νὰ μὴ κάμω
ἄλλα χρῆμα καὶ νὰ μοῦ ὀρίσῃς ὅσον νομίζεις χω-
ρὶς νὰ σοῦ εἶμαι βάρος. Ἐγὼ θὰ σὲ παρεχώ-
ρουν τὰ πάντα ἐὰν δὲν ἐναντιοῦτο ἡ ἰδική μου
καὶ ἡ ἰδική σου ἀξιοπρέπεια. Ποτέ μου δὲν θὰ
ἀλλάξω τὴν διαθήκην μου, τὴν ὁποίαν μοῦ ὑπα-

γόρευσε τὸ καθήκον ἐν πλήρει ὁμονοίᾳ πρὸς
τὴν ἀφοσίωσιν.

«Ἐγὼ δὲν θὰ φύγω ἀπὸ τὴν μοναξιάν, εἰς τὴν
ὁποίαν ζῶ ἀπὸ τινων ἐτῶν, εἰμὴ ὅταν τελειώσῃ
ἡ ζωὴ μου» μάλιστα θὰ ἐνταφιασθῶ μὲ αὐτήν,

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΠΟΥΚΑΜΙΣΟ*

ΜΕΡΟΣ Β'.

[Ταβέρνα. Ἀριστερὰ τεζάκι, στὸ βάθος ἐμπρὸς δύο
τραπέζια ἕνα δεξιὰ ἕν' ἀριστερὰ. Στὸ βάθος ἄλλα. Στὴ
μέση λάμπα κρεμαστή].

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΠΕΦΑΝΗΣ, ΜΕΛΠΩ

ΜΕΛΠΩ, [μπαινόντας ἐλαφρῇ, ἀπ' τὴ θύρα]. —
Πεφάνη! Πεφανάκη!...

ΠΕΦΑΝΗΣ, [ἀφήνοντας τὸ πλῦσιμο τῶν ποτηριῶν
ποὺ κάνει σ' ἕνα μαστέλο, μπρὸς ἀπ' τὸ τεζάκι]. — Ἡ
Μέλπω! Καλῶς μου το, τὸ ἄνθος τῆς καρδιάς
μου, ποῦ'χω νὰν τὸ μυρίσω ἀπὸ χτὲς τὸ βράδυ!

ΜΕΛΠΩ. — Καὶ δὲ θὰν τὸ ξαναμυρίσῃς πειά...
Σ' ἀφήνω ἀπόψε!...

ΠΕΦΑΝΗΣ — Καταλαβαίνω: Ἡ κυρά σου θὰ
μυρίστηκε 'κεῖνα τὰ χωρατὰ ποὺ κάνουμε πίσ'
ἀπ' τὴ σκάλα καὶ θὰ σου πάτησε ποδάρι νὰ
μ' ἀρνηστῇς. Ἐσὺ, (σὰν τίμιο κορίτσι κι' ὄρνο
ποῦσαι) εἶπες ἀπὸ μέσα σου: Μπροστὰ κρεμὸς
καὶ πίσω βράχος. Γκρεμὸς—ἡ κυρά. Βράχος—
ἡ ἀγάπη τοῦ Πεφάνη. Ἄρα, τὸ λοιπὸν, παίρνω
λίγες γουλιὲς φαρμάκι κι' ἀνέρχομαι στοὺς
οὐρανοὺς! Αὐτὸ δὲν εἶνε;

ΜΕΛΠΩ — Ὅχι, δὲν εἶν' αὐτό... Παντρεύομαι.

ΠΕΦΑΝΗΣ — Ἄγιε Φανούριε! Φῶς φανερά ἡ
κοινωνία εἶνε ἄνου - κάτου! Σὰ νὰ λέμε, δηλαδή,
σ' ἐκεῖνο τὸ σκοινὶ ποὺ ὀρσιζόμαστε νὰ κρεμα-
στοῦμε, ἂν μᾶς χωρίζανε ποτέ, τοῦ λόγου σου
θὰ μου κρεμάσῃς τ' ἀσπρόρουχα τ' ἀντροῦ σου
καὶ τῶν παιδιῶν σου τὰ πανιά!... Καλὸ! Καὶ
ποῖους παίρνεις;

ΜΕΛΠΩ — Τώρα θὰ σου τὰ πῶ μὲ τάξη...
Γιὰ νὰ μὴ λὲς πῶς δέ σου τάειπα! Ἐχτές τῇ
νύχτα εἶδα στὸν ὕπνο μου μιὰ γοργά. Μοῦδωσε
—λέει—ἐναν πετεινὸ...

ΠΕΦΑΝΗΣ, [τῆς κόβει τὸ λόγο]. — Ὅριστε προστυ-
χὲς!... Πρῶτον μὲν δὲν ντρέπεσαι, κορίτσι στὸν
καιρὸ σου, νὰ βλέπῃς γοργὲς στὸν ὕπνο σου;
Νάβλεπες, κάλλιο, κανένα παλληκαρί!... Δεῦτε-

* Συνέχεια: «Παναθήναια» 15 Μαΐου.

ὅπως λάβω παρηγορίαν τινὰ ἀπὸ τὴν πλήρη συν-
αίσθησιν τοῦ καθήκοντός μου. Λυποῦμαι ὅτι δὲν
δύναμαι νὰ ἐκταθῶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου».

Μένω ὁ ἀγαπητὸς σου ἀδελφός
Δ.

[Συνέχεια]

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

ρον μὲν, εἶνε καιρὸς ἐτοῦτος νὰ βλέπῃς ὄνειρα;
ΜΕΛΠΩ — Γιατί; Ἐσὺ δὲ βλέπεις;

ΠΕΦΑΝΗΣ — Ὅχι. Οὔτε καὶ τὰ πιστεύω!...
Μιὰ φορὰ μονάχα εἶδα ἕνα σπουδαῖο (πῶς
μ' ἔδερν' ὁ ἀφέντης) καὶ πῆγα σ' ἕνα γέρο
δάσκαλο ποὺ εἶχε τὴν καυκάλα του γεμάτη
Σολωμονική, γιὰ νὰ μου τὸ ξηγήσῃ. Τοῦ λέω:
τὸς καὶ τὸς. Κι' αὐτὸς μοῦ λέει: Κακομοίρη!
Μάθε νὰ ξηγᾷς τὸ πρῶτο τ' ὄνειρο καὶ βλέπεις
γιὰ τὸ δεύτερο. Καὶ ποῖο εἶνε, λέω, κύρ δάσκαλε,
τὸ πρῶτο τ' ὄνειρο; Εἶν' ἡ ζωὴ τ' ἀνθρώπου
μοῦ λέει, κακομοίρη! Τί; ὄνειρο μέσα σ' ὄνειρο
γυρεύεις νὰ ξεδιαλύνῃς, χάχα; Ἐτσι μοῦ εἶπε.
Ἐτσι κι' ἐγὼ τραβάω ποτηριὲς γερές, πρὶν
πέσω, ποὺ κι' ἂν ὄνειρευτῶ, ποτέ, θαρρῶ δὲ
θὰν μπορέσω νὰ ἰδῶ οὔτε τὴ μῦτη μου!

ΜΕΛΠΩ — Ὁ δάσκαλος ἐπάτησε στὴν πῆττα,
πὲς του τὰ χαιρετίσματα! Νὰ ποὺ τὸ δικό μου
ξεδιάλυν' ὡς τὸ μεσημέρι, σὰν νᾶταν κυριακά-
τικο. [Μὲ ψευτοκλάματ' ἐλαφρά. Μάλλον παράπονο].
Ἡ στρίγγλα ἡ γοργά, ποῦδα στὸν ὕπνο μου,
ἦταν ἡ μοῖρα μου. Αὕτη (ποὺ κακοχρονονόχη)
τὸ θέλησε νὰ χωριστοῦμε.

ΠΕΦΑΝΗΣ — Μπᾶ! Πῶς νὰν τὸ κάνῃ τέτοιο
κακὸ ἡ μοῖρα σου! Κι' ὁ πετεινός;

ΜΕΛΠΩ — Ἐκεῖνος ἦταν' ὁ γαμπρός.

ΠΕΦΑΝΗΣ — Σωστό! Γιατί στὸ ξύπνιο εἶν'
τ' ἀνάποδο. Γαμπρὸ σὰ δῆς, ὁ νοῦς σου πάει
σὲ πετεινὸ... Ποιὸς ἦταν' τὸ λοιπὸν ὁ πετεινός;

ΜΕΛΠΩ — Ὁ Μιχαλὶδς ὁ δουλευτῆς στὸ μῶλο.
Δὲν πρόκαμε νὰ ῥθῇ τὸ μεσημέρι καὶ νὰ σοῦ,
μὲ ζήτησ' ἀπὸ τὴν κυρά.

ΠΕΦΑΝΗΣ — Καλὰ; καὶ σὺ;

ΜΕΛΠΩ — Ἐγώ; Τί θὲς νὰ κάνω γώ; Νὰ
χαλάσω χατήρι, ἐγώ, τῆς μοῖρας μου, ὅπου τὴν
εἶδα, φῶς φανερά;

ΠΕΦΑΝΗΣ — Ὅχι, κορίτσι μου! Μὰ τὴν ἀγία
Θέκλα ποῦναι προστάτισσα σὺς ζωντοχήρες, μὴν
κάνῃς τέτοιο πρᾶμα γιὰτὶ θὰ μένῃς ζωντοχήρα
τοῦ ἑαυτοῦ μου. Καὶ τί; Ζωντοχήρα πρὶν σὲ
πάρω!... [Ἀξαφνὰ, σὰν νὰ θύμωσε:] Μωρὲ τί
πετρία ἦταν' τούτη; Μὰ τὴ ῥουφοξυδοῦ τὴ μάνα
μου (ὅπου δὲν ἔχω ἄλλο ὑποκαίμενο στὸν κόσμον)
πῶς τῶξέρα «περὶ τῶν γυναικῶν», ποὺ λένε κι' οἱ

γραμματοσμένοι, πώς εἶνε δηλαδή, σὰν τὰ ποτήρια — ταῦτα — τῆς ταβέρνας. Εἶνε δικά σου ὅσο τὰ κρατᾷς στὰ χεῖλιά σου. Πίνεις, χωρὶς νὰ βάνῃ ὁ νοῦς σου ποιὸς ἦπε χιτὲς καὶ αὐριο ποιὸς θὰ πῇ. Ὅσο γιὰ σέναν' ὅμως ἔβαζα τὸ χέρι μου καὶ στὴ φωτιά (μὲ δύο πιθαμὲς τὴ στάχτη ἀπάνω της) πὼς εἶσαι μιὰ στὶς χίλιες!

ΜΕΛΠΩ — Ἀσκημομούρη! Δὲν σὲ νοιάζει, διόλου, βλέπω! Κοροϊδεύεις! Ἄλλοι σκοτώνονται σὲ τέτοι' ἀπάνω!

ΠΕΦΑΝΗΣ — Ἀ... μᾶ! Τέτοιες χωργιατιές, ἄς λείπουν ἀπὸ μένα! Ὅλα τὰ πράματα εἶνε τοῦ Θεοῦ (καὶ τοῦ διαβόλου). Ἐκεῖνος ποὺ σὰς ἔκανε μὲ σταθερότη, σὰν τοῦ ἀνεμοδείχτη, ἔχει καὶ τὸ λογαριασμό του. Ἐγώ, ἅμα βάνω συλλογὴ, σὲ κᾶτι τέτοι' ἀπάνω ζαλίζουμε, σὰ νᾶχω τραβηγμένα ὁκάδες.

ΜΕΛΠΩ — Ποτές σου δὲν μ' ἀγάπησες, κακοῦργε! Οὔτε δακρύζεις, διόλου...

ΠΕΦΑΝΗΣ — Ὅχι, ἔτσι νᾶχουμε καλὸ! Σ' ἀγάπαγα. Μὰ βλέπεις σὲ τοῦτον τὸν καιρὸ ἡ ἀγάπη κατάντησε ὡς εἶδος πεντάρικο κερί καὶ δὲ βαστάει νὰ φέξῃ οὔτε ἀπ' τὴν Ἐκκλησιὰ ὡς τὴ νυφιάτικη κρεββατοκάμαρη. Κλάψε καὶ σὺ γιὰ μένα, τὸ λοιπόν. Στὰ γυναικεῖα μάτια ταιριάζουνε πεῖδ ὠμορφα, τέτοι' ἄνοστα ζουμιά. Ἄν δὲ μπορῇς, θυμήσου τὸν παποῦ σου, ποὺ πέθανε. Ἐλα! Κλάψε καὶ πᾶρε δρόμο γιὰτὶ ὅπου κι' ἂν εἶνε πλάκωσαν τῆς βαρέλας οἱ ἀγαπητικοί. Καὶ ἔρεεις; Ἐδῶ ὄχεται κι' ὁ Μιχαλὶς καὶ πίνει. Θὰ πῇς περσότερο ἀπ' ὅτι κρατᾷ τὸ κεφάλι του — μὰ σὺ θὰν τοῦ τὸ κόψης... τράβα!

ΜΕΛΠΩ — Ἐτσι μὲ διώχνεις. Χωρὶς ἓνα φιλή; ΠΕΦΑΝΗΣ — Ὁ Διάολος! Ἐδῶ εἶνε ποὺ χάνω τὴν περίφραση ἀντρέια μου καὶ πάω νὰ κάμω προοτυχοδουλιές! [προχωρεῖ νὰν τὴν ἀγκαλιάσῃ].

Νᾶσατε μάρτυρες, πλατάνοι.

Πὼς μὲ πῆρε τὸ ποτάμι [τὴν φιλεῖ].

Ἄχ, πὼς πικράθηκε τὸ στόμα μου!...

ΜΕΛΠΩ — Ὑποκριτή! [τοῦ ξεφεύγει].

ΠΕΦΑΝΗΣ — Νὰ μὲ καλέσης στὸ γάμο σου, μὴν τύχη καὶ τὸ γλυκάνω μὲ κανένα ζαχαράτο.

ΜΕΛΠΩ, [φεύγουσα]. — Ναί! Ὅπου μὲ ξαναἰδῇς μὲ γράφεις! [φεύγει].

ΠΕΦΑΝΗΣ, [ἀκολουθώντας την]. — Μὴ λὲς μεγάλο λόγο, κορίτσι μου!... Ἐδῶ νὰ σφαῖρα καὶ γυροῖ. Ἄν βαρεθῇς τὴν παντρεία, θυμήσου με! Τ' ἀκούς; [γυροῖ. Πηγαίνοντας ν' ἀνάψῃ τὸ φῶς]. Μ!... Μυαλὸ καὶ τὸ γυναικεῖο! Κάθε μιὰ πὸ δαῦτες τῆς φαίνεται πὼς εἶνε μοναχὴ τῆς στὸν κόσμο!

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΠΕΦΑΝΗΣ — ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, [μπαίνοντας]. — Μᾶ, ποὺ νὰ πάρῃ ὁ διάολος! Ἄδῶ μέσα δὲ βλέπω, οὔτε νὰ βλαστημήσω! Δὲν εἶν' ἐδῶ κανένας;

ΠΕΦΑΝΗΣ, [ἀνάβοντας τὸ φῶς]. — Ἐνας ὀλίκερος καὶ κᾶτι παραπάνω!... Διαταγή!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, [κάθεται στὸ ἀριστερὸ τραπέζι κατὰ θεατὴ]. — Ἐνα κρασί. Ποῦσαι; Νᾶχῃ λιγάκι ντροπῆς ἀπάνω του

ΠΕΦΑΝΗΣ — Σὰν τὴν ἀνύπαντρη κοπέλλα, Μαστραριστεῖδῃ!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Ἄν εἶνε σὰν τοῦ καιροῦ μας, ἔχω καλλίτερα νὰ μοῦ φέρῃς ἀποπιώματα.

ΠΕΦΑΝΗΣ — Ἄρα, τὸ λοιπόν, ἄς ἔχει τὴν ντροπὴ τῆς νεοπαντρεμένης.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Διαδίου ἀλεποῦ! Ξύδι γυρεύεις νῆ μὲ ποτίσης, σήμερα! Κάν' ὅ,τι θέλεις. Σοῦ λέω μοναχὰ πὼς ὁ Χριστὸς θὰ κάνῃ, στὸν κάτω κόσμῳ, κρίση ἄσκημη γιὰ κᾶτι τέτοιους, σὰν κι' ἐμένα.

ΠΕΦΑΝΗΣ, [φεύγοντας]. — Καταλαβαίνω. Γιατὶ δοκίμασε τὸ ξύδι, θέλεις νὰ πῇς καὶ ξέρεи τὸν καῖμό του. Ποὺ σὰ νὰ λέμε, δηλαδή, ὅχι ἐγώ, ἀλλὰ τ' ἀφεντικὸ τὴν ἔχει ἀγορασμένη τὴν κόλαση.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Ἀλήθεια, τ' ἀφεντικὸ σου ποῦ βρίσκεται;

ΠΕΦΑΝΗΣ, [κοντοστέκεται]. — Πάει ταξίδι γιὰ τὴν καινούργια τὴ μουστιὰ. Πιστεύω νᾶρῃ αὐριο. [πάει γιὰ τὸ κρασί].

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

ΜΙΧΑΛΙΟΣ, [μπαίνοντας]. — Καλησπέρα!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Καλὼς τὸ Μιχαλὶ.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ, [κάθεται στὸ ἴδιο τραπέζι]. — Κᾶτι νωρὶς στὸ σταῦλο;

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Γιὰ τὰ πρωτεῖα φοβήθηκες; Ἄδικα! Μονάχ' ἀπόψε μοῦλαχ' ἔτσι.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Δὲν μοῦ λές: Δὲ φάνῃ ἀπὸ δῶ ἡ ἑξόβεργα;

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Ποῖονε, πάλι, βάφτισες ἑξόβεργα;

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Τὸν Ἀχιλλέα, ποῖον ἄλλον; Δὲν ἦσαν στὴ βάφτιση; Παπᾶς ἦταν' ὁ Παντελῆς,

νουνὸς ἐγώ, ψάλτης ἓνας βιολιτζῆς καὶ κολυμπήθρα μιὰ ὁκᾶ κρασί. Γίνηκε (μ' ἐνόησες) μιὰ βάφτιση ὅλως διόλου ἀνάποδη. Ἀντὶ νὰ καταπῇ αὐτόνε ἡ κολυμπήθρα τὴν κατάπιε ἑκεῖνος

καὶ πάγαινε, στερνά, μὲ βόλτες, σὰν καῖκι, ἀπάνω στὸν καιρὸ. ἑξόβεργα τὸν βγάλαμε γιὰτὶ (καθὼς τὸ ἔρεεις) δὲν εἶνε νὰ περάσῃ πουλάκι ἀπὸ κοντά του, μὲ δίχως νὰ πιαστῇ κι' ἀπὸ τὰ δυό. Δὲ φάνῃκ' ἀπὸ δῶ ἀπόψε;

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Ὅχι, γιὰ ὅσην ὥρα ἔχω δῶ.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΩ — ΠΕΦΑΝΗΣ

ΠΕΦΑΝΗΣ, [φέρνηοντας τὸ κρασί βλέπει τὸ Μιχαλὶ. Μόνος του]. — Ἀχά! Ὁ πετεινὸς τῆς Μέλπως! [δίνει τὸ κρασί].

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, [στὸν Πεφάνη]. — Δόσ' ἓνα καὶ τοῦ Μιχαλίου.

ΠΕΦΑΝΗΣ — Μὲ τὸ συμπάθειο! Ἀπόψε κερνάει ὁ Μαστρομιχαλὶς;

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Γιατὶ, μαστροσαλιάρη μου;

ΠΕΦΑΝΗΣ — Γιατὶ δὲν γίνεται χαρὰ μουγγή, οὔτ' ἀρρεβῶνες χωρὶς βρέξιμο, στὸν τόπο μας.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, [στὸ Μιχαλὶ]. — Πὼς κάνει, λέει; Ἀρραβωνιάστηκε καὶ τὸ κρατᾷς κρυφὸ; Φοβήθηκες νὰ μὴ σοῦ κάνουμε χαλάστρα;

ΜΙΧΑΛΙΟΣ, [στὸν Ἀριστείδη]. — Ὅχι, τέτοιο πρᾶμα δὲ φοβᾶμαι! Ὅπου πάω γὼ δὲν παίρνει νερὸ τὸ κοντάλι κανενός!...

ΠΕΦΑΝΗΣ, [χασμουριέται]. — Ἀλήθεια!

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Δὲ στῶπα, γιὰτὶ σήμερα τὸ πρωὶ τελειώσανε, μὲ τὸ καλὸ. Πότε νὰ στῶλεγα; [Πρὸς τὸν Πεφάνη]. Μὰ σὺ, κοντάλα τοῦ διαδίου, ποῦ τὸ μυρίστηκες;

ΠΕΦΑΝΗΣ — Τῶεῖδα στὸν ὕπνο μου.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Θὰ σοῦ κοπανήσω, καμιά καὶ δὲ θὰ με ξοναῖδῃς οὔτε στὸν ὕπνο σου, οὔτε στὸ ξυπνητό σου!

ΠΕΦΑΝΗΣ — Ἐτσι νὰ χαρῶ τὰ φρεῖδια τῆς ὑπόλειψής μου σοῦ λέω ἀλήθεια. Εἶδα μιὰ γρηά, στὸν ὕπνο μου, πὼς χάριζε τῆς Μέλπως, τῆς γειτονίσσάς μας, ἓναν πετεινὸ ποὺ σοῦ μοιᾶζε Μαστρομιχαλὶ, σὰ νᾶσαστε ἀπὸ τὴν ἴδια ὀρνίθα! Μὴν τὸ παρεξηγήσης Πετεινὸς

στὰ ὄνειρα ἔχει νὰ πῇ γαμπρός' κι' ἐμένανε μοῦ στρέγουν τὰ ὄνειρατα...

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, [πρὸς τὸν Μιχαλὶ]. — Τὴ Μέλπω παίρνεις, τὸ λοιπόν; Μωρὲ δὲν εἶνε μυστικὸ στὸν κόσμῳ! Ἐνας ἄνθρωπος, λέει ἓνας λόγος, εἶχ' ἓνα μυστικὸ καὶ τό θαψὲ στὴ Γῆς. Κι' ἐκεῖν' ἡ προκομμένη πέταξε — λέει — καλάμια, στὴν ἴδια θέση. Κόψανε οἱ ἄνθρωποι τὰ καλάμια, κάμανε φλογέρες καὶ διαλαλοῦνε τὸ θαμμένο μυστικὸ, σ' ὅλον τὸν κόσμῳ! Αὐτῆνε παίρνεις τὸ λοιπόν;

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Ναί. Τὴ Μέλπω. Εἶν' ἡ δουλειὰ μυστήριον πρᾶμα.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Τὸ πίνω στὴν ὑγείᾳ της. Καὶ καλὰ στέφανα. [Πρὸς τὸν Πεφάνη]. Τράβα νὰ φέρῃς μιὰ ὁκᾶ, νὰν τᾶχῃ τετρακόσια! [Πρὸς τὸν Μιχαλὶ]. Τὸ ῥιζικὸ πρέπει νὰ βρέχῃ ἀκατάπανστα, ὥστε νὰ μαλακώσῃ. Δέ μου λές: Τᾶχατε ψήσῃ; [Ὁ Πεφάνης πάει γιὰ τὸ κρασί στὸ ὑπόγειο].

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Ὅχι, ἀπὸ λόγου της. Εἶναι μιὰ δουλειὰ, ποὺ δὲν τὴν ἐννοίωσα καλά, ὥστε νὰ γίνῃ. Ἐνα μυστήριον πρᾶμα: Πέρναγα μιὰ μέρα μπροστὰ πὸ τὴν αὐλὴ της, τὴν πίσω μεργιά, στὶς μυγδαλιές, κι' ἐσκόνταψα. Τ' ἦτανε νὰ σκοντάψω; Κατὰ πὼς σηκωνόμουνε τὴ βλέπω:

ἦτανε, Ἀριστείδῃ, τὸ πρόσσωπο τῆς ἀφιλότιμης, σὰν τὸν ἀνθὸ τῆς μυγδαλιάς, σὰν... τὰ σεντόνια π' ἄπλωνε! Δέ μου λές: Τ' ἦτανε νὰ σκοντάψω; Τῶφερ' ἀπὸ δῶ, τῶφερ' ἀπὸ κεῖ...

τὸ κύλησ' ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ Φλεβάρη ὥσαμε σήμερα. Πολέμησα νὰν τὸ γελάσω. Ἀδύνατο! Σὰν νὰ μοῦχε μάγια! Σήμερα, τὸ λοιπόν, κι' ἐγὼ πῆρα τὴ βουτιά κι' ὅπου τὸ βγάλ' ἡ ἄκρη! Μὰ εἶνε ἓνα κορίτσι, ἴδιος Ἀγγελὸς ζουγραφιστός!

ΠΕΦΑΝΗΣ, [φέρνει τὸ κρασί. Παίρνει τὰ τελευταῖα λόγια]. — Ἄν ἦτανε φοράδα, θάτανε πρώτης γιὰ μονὸ! [ἀφήνει τὸ κρασί].

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Γιὰ σκάσε, γιατί!...

ΠΕΦΑΝΗΣ — Δὲν τῶπα ἐπὶ κακοῦ, Μαστραριστεῖδῃ. Θέλω νὰ πῶ πὼς εἶνε γερὴ καὶ φρόνιμη. [Ἀπομακρύνεται καὶ χασμουριέται].

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΩ, ΣΤΑΥΡΟΣ, ΣΤΑΜΟΣ.

[Μαζὶ μ' αὐτοὺς μπαίνουν κι' ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ διευθύνονται στὰ τραπέζια τοῦ βάθους. Ὁ Πεφάνης τοὺς περιποιεῖται μὲ τὴ σειρὰ τους].

ΣΤΑΜΟΣ, ΣΤΑΥΡΟΣ, [μπαίνουν χαρετᾶνε μὲ καλὶς περισμούς καὶ κινήματα τὴν ἄλλη παρέα].

ΣΤΑΜΟΣ, [ἐξακολουθεῖ ἀρχινισμένη ὁμιλία]. — ... Λέω, λοιπόν, πὼς θᾶχουμε ξεκάνει τὴ δουλειὰ, ὡς τὸν ἐρχόμενο Γεννάρη. [Διευθύνεται πρὸς τὸ δεξιὸ τραπέζι κατὰ τὸ θεατὴ καὶ κάθεται].

ΣΤΑΥΡΟΣ, [ἀκολουθεῖ. Κάθεται κι' αὐτός]. — Ἄν ζήσουμε. Ὑστερα πρέπει νὰν τὸ θέλῃ κι' ἡ θάλασσα. Λίγες φορὲς τὴν πιάνει λύσσα, τὴ θεοπάλαβη καὶ ἀφανίζει, γιὰ μιὰ στιγμή, δουλειὰ χρόνων καὶ χρόνων; [Πρὸς τὸν Πεφάνη]. Ἐλα δῶ!

[Χτυπάει. Ἐπειτα πρὸς τὸ Στάμο]. Μολώνεις ἐσὺ χρόνια ὀλάκερα; Σοῦρχετ' ἐκεῖνη καὶ ξεμολώνει μ' ἓνα φύσημα.

ΣΤΑΜΟΣ — Σ' αὐτὸ μοιᾶζει τοῦ χάρου. Χρόνια μολώνουν οἱ ἄνθρωποι. Ὁ χάρος ξεμολώνει, κι' ἐκεῖνος, μ' ἓνα φύσημα... [χτυπάει τὸ τραπέζι]. Ποῦσαι;... Ἐλα δῶ!

ΣΤΑΥΡΟΣ, [ὁ Πεφάνης περιποιεῖται τοὺς ἄλλους ἀκόμα]. — Ἄς φέρῃ, τὸ λοιπόν, νὰ πιούμε στὴν ὑγείᾳ τοῦ χάρου!

[Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, στὸ βάθος, γελᾶνε].

ΜΙΧΑΛΙΟΣ, [πρὸς τὸν Ἀριστείδη, τσογγοῖζοντας μ' ἐκεῖνον τὸ ποτήρι]. — Στὴν ὑγείᾳ της! Κορίτσι σπάνιο, σοῦ λέω! Ὅσο ζυγιάζει τὸ κορμί της τόσο χρυσάφι ἀξίζει. Κι' ἀθῶο σὰ βυζανούρι. Τὸ πιστεύεις; Ὅλως διόλου ἄβγαλτη! Ἀφοῦ δὲν ἔρεῖ τί ἔχει νὰ πῇ ἀγάπη. Ἐχω μιὰ χαρὰ ποὺ ἔτσι μοῦρχεται ν' ἀνέβω σ' ἀψηλὴ μεριά νὰ ξεφωνίσω, νὰν τὸ μάθουν ὅλοι!...

[Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, στὸ βάθος, γελᾶνε πάλι].

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Πιέτο, λοιπόν, νὰ κάνῃς δύναμη κι' ὄρεξη. [πίνουν].

ΣΤΑΥΡΟΣ, [συνεχίζει ὁμιλία ἀρχισμένη]. — Ἐχεις ἴδῃ, στὴν αὐλὴ τῆς Μέλπως, ἐδῶ δίπλα, τὶς ἀμυγδαλιές στὰ τέλη τοῦ Γεννάρη, σὰν εἶνε ἀνθι-

σμένες; "Εχεις ἰδῆ καὶ μιὰ ξερὴ συκιά στὴ μέση; "Ετσι μοῦ φαίνεται ὁ κόσμος, ἓνα γύρω. Κι' εἴμ' ἐγὼ ἐκείνη ἡ συκιά....

ΣΤΑΜΟΣ — Στενάχωρος μοῦ φαίνεται, ἀπόψε.

ΣΤΑΥΡΟΣ — "Οχι ἀπόψε! Εἶνε τὸ φυσικό μου. Παθιάρης καὶ στενάχωρος. Μοῦ φαίνεται ὁλοένα — τὸ πιστεύεις; — πὼς εἴμ' ἐπὶ ζωῆς στὰ κάτεργα. "Ολα τὰ βουνὰ πατάνε στὰ στήθια μου.... τέτοιο πρᾶμα. "Απόψε ὅμως.... [χτυπάει τὸ τραπέζι]. "Ελα ὦ!... Φέρε μας κρασί! Προστάζω γὼ, ἀπόψε!

ΣΤΑΜΟΣ — Γιατί;

ΣΤΑΥΡΟΣ — "Εχω μιὰ εἶδησι καλή.

ΣΤΑΜΟΣ — Τί πρᾶμα;

ΣΤΑΥΡΟΣ — "Οχι! Δὲν μπορῶ νὰ σοῦ τὸ πῶ. Εἶνε κρυφὸ καὶ θέλω νὰ χαίρωμαι μονάχος μου. ΠΕΦΑΝΗΣ, [πλησιάζει]. — Διαταγή!

ΣΤΑΥΡΟΣ — Φέρε μας, μισή. [ὁ Πεφάνης πάει].

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Μισὴ ὁκᾶ.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — "Οχι. Λέω νὰν τὸν καταδικάσουμε περισσότερο. Κατὰ τὴν ἡμερὴ καρδιά πού μοῦχεις, ἂν ἦσουν αὐτὸς εἰσαγγελέας μὲ τ' ἀψηλὸ καπέλλο, θάταν' ἀγκάστρωτες οἱ φυλακές, σὰν τὶς βαρέλλες τὸν Αὐγουστο, πού χάσκουνε γιὰ τὴν καινούργιαν ἐσοδεία....

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Γιατί;

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Γιατὶ μοῦ εἶσαι φτηνὸς στὶς τιμωρίες. [ὁ Πεφάνης φέρνει τὸ κρασί στοὺς ἄλλους καὶ κερνάει].

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Κι' ἀλήθεια. Τὸν περιμένω τόσην ὥρα. Ξέρε, βλέπεις, ὁ ἀφιλότιμος καὶ πότε γεννήθηκε ἡ κάθε μιὰ, σὰ νὰ παράστεκε στὶς γέννες ἢ σὰν νὰν τοῦ δώκανε γραφτὰ οἱ ξεγεννήτρες. Θέλω νὰ κάνω χάξι τὸ τί θὰ πῇ, ἅμα τὸ μάρτη... Δὲ λὲς κἀνα τραγοῦδι μὴν τύχη καὶ γελᾶσουμε τὴν ὥρα;

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Ποῦ τραγοῦδι! Τὸ παίρνω γιὰ τραγοῦδι, σὴν ἀρχή. Μὰ δὲν ξέρω πὼς τὰ καταφέρνει καὶ μοῦ βγαίνει στὸ τέλος μυρολόι. "Ηρθ' ὁ καιρὸς νὰ καταντήσω κόρακας ἀπ' ἀηδόνι, βλέπεις.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Τῶπαθες σὰν τὴ γρηά μου. "Αμα θυμιάται τὰ νειάτα της, κάνει νὰ τραγουδήσῃ κι' ἀντὶς νὰ τραγουδήσῃ μυρολογάει. Τὴν περγελᾶω καὶ ξέρεις τί μοῦ λέει; Τὸ ἴδιο κάνει, παιδάκι μου. "Ακουσε μένα, ποῦζισα καὶ βαρέθηκα τὰ χρόνια μου: Τὸ μυρολόι τραγουδάει τὶς λύπες καὶ τὸ τραγοῦδι μυρολογάει τὶς χαρές... Πιὲ τὸ κρασί σου! [πίνουν].

ΣΤΑΜΟΣ [στὸ Σταῦρο]. — Καταλαβαίνω. "Ετσι τυραννίζατε... Μὰ σὺ δὲν ἔρχεσαι σὴν ἐκκλησιά. Θὰ ἦσουν ἄλλοι ἄνθρωποι. Εγὼ καταλαβαίνω μιὰν ἡσυχία σὴν καρδιά μου, σὰ λειτουργηθῶ. Γίνουμαι μ' ἀλαφρὴ καρδιά. Καταλαβαίνεις; "Υστερ' ἀκούω καὶ τὸ λόγο. Σήμερα, πάλε, ὁ δεσπότης ἔβγαλ' ἓνα λόγο. Λέει, τὸ λοιπὸν: Τὰ κρίματα, λέει, εἶνε ὡς εἶδος ἀμπέλι.

Καὶ ἡ συνείδησί ναι ὁ δραγάτης. "Απλώνεις, ἄς ποῦμ' ἐλόγου σου ὁ ἄνθρωπος νὰ κόψῃς ἓνα τσαμπί, καὶ ὁ δραγάτης ξεφωνίζει.

ΣΤΑΥΡΟΣ — "Ετσι τῶλεγε; "Αν ἦταν' ἔτσι, δὲ θάκουγες σὴν ἀγορὰ παρὰ ξεφωνητὰ δραγάτηδων. "Η μπᾶς [καπνίζει] καὶ δὲν τὸ ξέρει, ὁ δεσπότης, πὼς εἶνε ἡ ἀδικία πλησιονή;

ΣΤΑΜΟΣ — Ναί. Μὰ θὰν τὰ πληρώσῃ ὅλα στὸ τέλος ὁ Θεός, σὰν τὸν ἀργολάβο τὸ Σαββάτο.

ΣΤΑΥΡΟΣ — Τὸ πρόκοιψε! Πῆρες ποτέ σου πληρωμὴ σωστή; "Υστερα τί ἀνακατώνεις τὸ Θεό; Τὴν ἔννοια μας ἔχει ὁ Θεός; "Εκεῖνος εἶνε ἀψηλός. Εγὼ, ὅταν τηρῶ τὸν οὐρανόν, ζαλίζουμαι. Πιὲ τὸ κρασί σου! [πίνουν]. Δὲ μοῦ λὲς: "Εχεις ἀνέβει, σ' ἀψηλὸ καμπαναριό;

ΣΤΑΜΟΣ — "Οχι, γιατί;

ΣΤΑΥΡΟΣ — Γιατὶ θάβλεπες τοὺς ἀνθρώπους σὰν μερμήγκια. Συλλογίσου! Πόσους νὰν τοὺς βλέπῃ, τάχα, ὁ Θεός, ἀπὸ κεῖ πάνω; "Αφοῦ δὲ σὲ συλλογίζεται ὁ ἀργολάβος πού δὲν εἶνε οὔτε μιὰ πιθαμὴ ψηλότερ' ἀπὸ σένα, γιατί θὰ σὲ συλλογιστῇ ὁ Θεός;... Πιὲ τὸ κρασί σου! Μὲ αὐτὸ μεθᾶνε, τοὺς δραγάτες τὰ παληόπαιδα καὶ κλέβουν τὰ σταφύλια. Πίνε! [πίνουν].

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΩ, ΑΧΙΛΛΕΑΣ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, [βλέπει πού μπαίνει ὁ "Αχιλλέας]. — Χίλια χρόνια θὰ ζήσης ξόβεργα! "Απάνου στὸ λόγο, ἔφθασες...

ΑΧΙΛΛΕΑΣ, [μπαίνει χαρωπός. Φορεῖ πουκάμισο, πού πλησιάζει πρὸς τὸ κόκκινο]. — Γιὰ χαρά, λεβέντες! Καλησπέρα, Στάμο! Σταῦρο, καλησπέρα! ΣΤΑΥΡΟΣ, ΣΤΑΜΟΣ — Καλησπέρα.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ, [τοῦ δείχνει κάθισμα]. — Λίγο ἀκόμα καὶ θάβγαιν' ἡ ἀπόφαση «ἐρήμη». "Ο κύρ εἰσαγγελέας, ἀπὸ ὧν, ἐπιμένει γιὰ πάνου ἀπὸ μισή.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ, [ζωηρά]. — Κερνάω ἓνα βαρέλι ἀπόψε! "Απόψε τῶχω γὼ τὸ πρόσταγμα! Μοῦ γέλασε γιὰ τὰ καλά, ἡ μαστρογαλαστοῦ ἡ τύχη μου. Μιὰ ντουφεκιὰ δυὸ λαγούς! [Πλησιάζει τὸ Σταῦρο]. Τὴ φωτιά σου, κύρ Σταῦρο! [ἀνάβει τὸ τσιγάρο του]. Εὐχαριστῶ!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Γιὰ μίλα, τὸ λοιπὸν! Ποῦ τὴν τὴν ἀπάντησες τὴν Τύχη;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Στὸ δρόμο, τὴ θεόστραβη! [Πρὸς τὸ Σταῦρο]. Κύρ Σταῦρο μοῦ παραδίνεις αὔριο τ' ἄρματα τῆς ὑπηρεσίας. "Εκεῖ πού εἶσαι ἐρχομαι. Δὲν ξέρω μοναχά, ἂν ἐρχεσαι καὶ σὺ, ἐκεῖ πού ἦτανε ἡ ἀφεντιά σου.

ΣΤΑΥΡΟΣ — Μετὰ χαρᾶς σου, παλληκαρᾶ μου! Φτάνει νὰ ξέρω ποιοὺς προστάζει.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Τ' ἀφεντικό.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — "Ο ἴδιος;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Ναί. "Ο ἴδιος.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Μωρὲ ἡ τύ τύχη σκορπάει, ἀπόψε, τὶς καλωσύνες τῆς σὰ μεθυσμένη!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, [γνέφοντας πρὸς τὸ μέρος τοῦ Σταῦρου]. — Καὶ καλά: Πὼς τοῦρθε, δηλαδή, ἔτσ' ἄξαφνα ν' ἀλλάξῃ τὸ ὑπουργεῖο;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — "Η γυναῖκα του. Μ' ἐγνώρισε ἔτσι τὴν τύχη, προχτές. Γεῖά σου, μοῦ λέει. Εἶσ' ἓνα ὁμορφο καὶ ἄξιο παλληκάρι! "Αἷξεις νὰ πᾶς καὶ παραπάνω! Τὰ εἶπανε, ὡς φαίνεται, μὲ τὸν ἄντρα τῆς κι' ἀπόψε μοῦ παράγγειλε τ' ἀφεντικό — δὲν πᾶνε δύο ὄρες — πὼς πάω στὸ ποδάρι τοῦ Σταῦρου.

ΣΤΑΜΟΣ — Καλά: Κι' ὁ κύρ Σταῦρος;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Δὲν ξέρω τίποτ' ἄλλο!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Σταῦρο, ὑπομονή! "Ετοῦτα εἶν' τ' ἀνέλιστα. Λίγο ἀκόμη καὶ θ' ἀκούσουμε πὼς γένηκε κανένας καὶ "Υπουργός, γιατί' εἶχε σὴν μύτη του ὁμορφον κάλο, πού λίγωνε τὶς φρόνιμες κυράδες, μὲ τὶς μυγιάγγιχτες καρδιές!...

ΜΑΧΑΛΙΟΣ, [πρὸς τὸ Σταῦρο]. — "Υπομονή! Γι' ἀπόψε εἶσ' ἀκόμα στὰ πρᾶματα... Κι' ὕστερα δὲ χαθῆκαν οἱ δουλειές! [Πρὸς τὸν "Αχιλλέα]. Καὶ σὴν ἀγάπη τυχερὸς καὶ σ' ὅλα! Κάτσε, κύρ προῖσταμέν' ἀπὸ αὔριο, ἢ δὲ μᾶς καταδέχεται; "Αν καὶ καλὰ οὐτ' ἀπὸ αὔριο δὲν εἶσαι προῖσταμένος γιατί' ἐξημερῶνει γιορτὴ — δουλειὰ δὲν ἔχει! ["Ο "Αχιλλεὺς κάθεται]. Δὼ πέρα ἔχουμε ἄλλες χαρές. Θὰ κολυμπήσῃ βουβάλι στὸ κρασί ἀπόψε.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Ναί. "Αρραβωνιάστηκε τοῦ λόγου του....

ΑΧΙΛΛΕΑΣ, [πρὸς τὸν Μιχαλιό]. — "Αλήθεια; Δὲ σ' ἔχα γιὰ τέτοιες νοστιμιές! Μὼρ' τί εἶν' ἐτοῦτ' ἀπόψε! Γιὰ μίλα, τὸ λοιπὸν, μὲ ποιάνε; [Συνεχίζουν χαμηλά].

ΣΤΑΜΟΣ — Πὼς νὰν τὸ κἀνῃ αὐτὸ τ' ἀφεντικό! Εἴχατε τίποτις λογαριασμούς μαζί; "Ακοῦς ἐκεῖ; [σιγῇ]. Κι' ἀφήνει τὴ δουλειὰ στὰ χέρια τοῦ παληόπαιδου!

ΣΤΑΥΡΟΣ, [χτυπάει τὴ γροθιά του]. — Νὰ πὼς πληρώνει ὁ ἀργολάβος! Αὐτὴ ναι ἡ δικαιοσύνη πού μοῦλεγε! Νὰ πὼς πληρωνόμαστε! Πῆς ἄλλα λόγια! Πιὲ κρασί! [Χτυπάει γιὰ νὰ προστάξῃ]. ποῦσαι; κρασί! ["Ο Πεφάνης παίρνει τὴ μισὴ καὶ πάει νὰ φέρῃ]. Καὶ χρυσάφι νάτανε γεμάτα τὰ βαρέλια, τόσο δὲ θ' ἄξιζαν.

ΣΤΑΜΟΣ — "Άλλο νὰ μὴν πιοῦμε! "Εσὺ τὸ παρακάνεις. Θὰν τάχῃς ἄσκημα μὲ τὴ γυναῖκα σου. "Εμένανε — πάει! — θὰ μὲ χωρίσῃ ἡ Παγώνα...

ΑΧΙΛΛΕΑΣ, [πρὸς τὸν Μιχαλιό]. — Τί μοῦ λὲς! [Πρὸς τὸν Πεφάνη, ὁ ὁποῖος γύρισε κι' ἔφερε τὸ κρασί στὸ Σταῦρο]. Φέρε κρασί!... [Πρὸς τὸν Μιχαλιό]. Μὴν κἀνῃς τέτοιο πρᾶμα, πρὶν νὰ ξετάσης τὸ κεφάλι σου καλά! Φυλάξου ἀπὸ παντρεῖα!

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Τί θέλεις νὰ μου πῆς;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Θέλω νὰ σου πῶ, κοροῖδό μου, πὼς εἶνε μερικὰ κεφάλια, πού μοιάζουνε τὴ Γῆς

τὴν καρπερή. Δὲν προκάνουν ν' ἀκουμπήσουνε ἀπάνου τους τὰ στέφανα καὶ πιάσουν μονομιᾶς. Ριζώνουνε καὶ ξεφυτρώνουνε ἀγριοχαρουπιές. Καὶ — ξέρεις παλληκαρᾶ μου! — δὲν εἶνε διόλου νόστιμο νὰ περπατᾶς μὲ τέτοια δέντρα στὸ κεφάλι σου.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — "Εχεις μιὰ γλῶσσα...

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Καὶ δὲν τὴν ἔχω νὰ καλογερεῖ, πῖσ' ἀπ' τὰ δόντια μου.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Δὲν ἔχεις δίκιο. Εἶνε καὶ κατὰ τὶς γυναῖκες.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Κολοκυθάκια! Εἶνε κόττες ὅλες, πέρα — πέρα!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Κόττες γιὰ μερικοὺς καὶ γεράκια γιὰ κᾶτι ἄλλους.

ΣΤΑΥΡΟΣ — Μ' ἀρέσει αὐτὸς ὁ λόγος, "Αριστείδη! Κόττες γιὰ μερικοὺς καὶ γεράκια γιὰ κᾶτι ἄλλους! [Πρὸς τὸ Στάμο]. Πιὲ τὸ κρασί σου, Στάμο!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Τί ψέματα!

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Δὲ βαρύνεσαι! Γυναῖκες! "Εμέναν' ἔτσι μοῦρχεται νὰ κατασκευάσω, δηλαδή, ἓνα καροτσάκι διότροπο. Νὰ ζέψω δυὸ ξανθομαλλοῦσες, νὰν τὶς βαράω μ' ἐν' ἀσημένιο καμουτοῖ νὰ μὲ παγαίνουνε περίπατο!... Τίποτις ἄλλο!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Αὐτὸ θὰ πῇ νᾶναι κανένας ὁμορφος! Τί νὰ σου κάνω! Σάπησε τὸ δοκάρι σὴν κορφή τοῦ σπιτιοῦ μας! Κατακαῦμένε ἄνθρωπε! Κατακαῦμένα νειάτα! Δὲν τὰ χάρηκα! "Ὡς πού νὰ μπῶ στὸ νόημα μοῦ τῶχαν κόψη δρόμο!...

ΜΙΧΑΛΙΟΣ, [πρὸς τὸν "Αχιλλέα]. — Καλὰ εἶνε αὐτὰ πού εἶπες. Μὰ δὲν μπορεῖς νὰν τ' ἀρνηθῇς πὼς εἶνε καὶ πιστὲς γυναῖκες.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Ναί εἶνε καὶ κᾶτι πιστὲς, σὰ γάττες.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Τὰ παραλές! Ξέρω πολλές πού πέθαναν ἀπὸ ἀγάπη. "Απ' τῆς ἀγάπης τὸν καῦμό. Καί, καλὴ ὥρα, ἡ "Αγνούλα τῆς κυρὰ Φρόσως. [πρὸς τὸ Σταῦρο]. Κύρ Σταῦρο, ψέματα πὼς γιὰ σένα, ἐδῶ καὶ τρία χρόνια, πέθανε τῆς κυρὰ Φρόσως ἡ "Αγνούλα, τὴν ἴδια μέρα, κιόλας, πού στεφανώθηκες, στὸν αἶ- Λεφτέρη, τὴ γυναῖκα σου;

ΣΤΑΥΡΟΣ, [μὲ δυνατὲς φωνές]. — Πὼς μπορεῖτε καὶ λέτε τέτοιο πρᾶμα;... "Οχι! Δὲν πέθανε γιὰ μένα! Δὲν ξέρω ἂν πέθανε γιὰ μένα! Δὲν ξέρω κανένας νάπαθε γιὰ μένα! Κανένας δὲν πεθαίνει γιὰ τὸν ἄλλον!... Τί ξέρει ὁ κόσμος πού λέει τέτοιο πρᾶμα;

[Μικρὴ παύση]

[Οἱ ἄνθρωποι, πού κάθονται στὰ τραπέζια τοῦ βάθους γελοῦνε].

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Μὲ συμπαθῆς, κύρ Σταῦρο...

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Δὲ σᾶς τῶλεγα; "Υἱες καὶ γυναῖκες νὰ σοῦ πεθαίνουν κιόλας, ἀπ' ἀγάπη!... Ξέρουν νὰ πέφτουνε μοναχά ὅπου γυαλίζει, σὰν

τις σιταρήθρες στὸν καθρέφτη. Νὰ κάνουνε ἴσες μετάνοιες στὴν ἐκκλησιά, κι' ἀνάποδες στὸ σπίτι. Πρὸ πάντων κἄτι μυρουδάτες ποὺ κάνουν τὸ θεοσεβούμενο, σὲ τέτοιον τρόπο, π' ἂν ἦτανε νὰ βλέπη μοναχὰ τ' ἀπόξω ὁ Θεός, θὰ γιόμιζ' ὁ Παράδεισος ἀπὸ τις μυρουδιές τους! Κάν' δουλειά σου!... Στὴν ὑγεία μας! [πίνουν].

[Οἱ ἄνθρωποι στὸ βάθος φεύγουν].

ΣΤΑΜΟΣ, [πρὸς τὸ Σταῦρο]. — Ἐγὼ θὰ πάω. Ἐλα νὰ πᾶμε! Μιὰ χάρη θὰ μοῦ κάνεις νὰ μὴ στεναχωριέσαι. Ἄν σ' ἔπαψε τ' ἀφεντικὸ τί ἔχεις νὰ σὲ νοιάσῃ; Ἐχεις χέρια καὶ μυαλό, γερά. Παιδιά σκυλλιά δὲν ἔχεις, δόξα σοι ὁ Θεός. Μιὰ γυναίκα μάλαμα... καὶ τὸ ξερὸ κορμί σου. Σοῦ φαίνεται κἄπως βαρὺ ἀπόψε; Τράβα στὸ σπιτάκι σου. Ξαπλώσου στὸ καθάριο κρεββατάκι σου. Πέσε στὴν ἀγκαλιά τῆς γυναικούλας σου. Εἶνε σὰ λιμάνι, ποὺ δὲν τὸ πιάνει ὁ ἀγέρας ὁ κόρφος τῆς γυναίκας μας. Θὰ σ' ἀγκαλιάσῃ μὲ τὰ χέρια της, θὰ σὲ φιλήσῃ, θὰ σὲ χαϊδεύῃ καὶ τὴν αὐγὴ, πρωτὶ-πρωτὶ, θὰ ξυπνήσῃς ἀλαφρὸς, σὰν τὸ πουλί! Τράβα! Οἱ γυναῖκες ἔχουνε τὸν τρόπο νὰ μᾶς κάνουνε ν' ἀλησιμονᾶμε τὰ βάσανα. Σήκω! Μὴ χασομερᾶς!...

ΣΤΑΥΡΟΣ — Ὁχι! Θὰ κάτσω λίγο ἀκόμα. Θέλω νὰ πιῶ λιγάκι.

ΣΤΑΜΟΣ — Τότες καλὴ νύχτα. Ἐγὼ θὰ φύγω. Ἐμπήκαμε γιὰ ἓνα κρασί καὶ μείναμε νὰ ξεκαλοκαιριάσουμ' ἐδῶ μέσα. Δὲν μπορῶ νὰ κάτσω περισσότερο. Θέλεις νὰ μὲ χωρίσῃς ἀπ' τὴν Παγώνα, δηλαδή; Ἐκείνη θᾶνε, τώρα, πὶς ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ θὰ μὲ περιμένῃ. Ξέρεις, μοῦ φυλάει καραοῦλι, γιὰ νὰ μ' ἀνοίξῃ, μὲ τὰ χέρια της, τὴν πόρτα... Ἐλα, θάρρης;

ΣΤΑΥΡΟΣ — Ὁχι.

ΣΤΑΜΟΣ — Καληνύχτα, τὸ λοιπόν. [πρὸς τοὺς ἄλλους] Μαστόροι, καληνύχτα!

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Τί; Γιὰ τὸ σπίτι, γείτονα; Στάσου νὰ πᾶμε....

ΑΧΙΛΛΕΑΣ, [πρὸς τὸν Ἀριστείδη]. — Τί; Σὰν τὴ γελάδα, δηλαδή; Ἀπάνου στὸ καλλίτερο μᾶς δίνεις τὴν κλωτσιά;

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Ἐσεῖς μπορεῖτε νὰ καθίσετε. Γιὰ μέναν' εἶνε ὥρα. Δὲν εἴμαστε στὰ ἴδια χρόνια.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Τὸ γινάτι σου, ἄς εἴν' καλὰ. Ἐλα νὰ πιοῦμ' ἐτοῦτο καὶ πᾶς.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, [παίρνει τὸ ποτήρι καθὼς κι' οἱ ἄλλοι]. — Καλὰ στέφανα, τὸ λοιπόν, [πρὸς τὸν Ἀχιλλέα]. Καὶ στὰ δικά σου, καὶ σιδεροκέφαλος, κύρ προεστάμεν' ἀπὸ αὐριο!

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Εὐχαριστῶ. Ὅσο γιὰ τὰ δικά μου σοῦ λέω πὼς μοῦρχειται στενάχωρο αὐτὸ τὸ δοῦχο.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ — Καληνύχτα! Πᾶμε, γείτονα!

Οἱ ἄλλοι — Καληνύχτα!

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Ἀπὸ καθαρὸ χρυσάφι
Τὸ δαχτυλιδάκι σου.
Κόκκινο σὰν τὸ μερτζάνι
Εἶνε τ' ἀχειλάκι σου.

[τελειώνοντας πρὸς τὸν Μιχαλὶό].

Σήμερα τὸ πρωὶ μοῦ λείει μιὰ γελάδα, ποὺ μοῦκανε τὸ σοβαρὸ (γιὰ δυὸ ὄρες): Ἄν πεθάνω ἀγάπη μου; Θάρρω στὸ λείψανο, περιστερὰκι μου! Τόσο μοναχὰ; Τί; τὸν ἔχεις λίγο τόσο δρόμο;...

ΣΤΑΥΡΟΣ — Κρασί! Φέρε μου κρασί!

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Ἐλα δῶ: Πές μας ἐκείνη τὴν ἱστορία, ποὺ λὲς γιὰ τὸ κρασί, γιατί βλέπω καὶ κατρακυλᾶνε, σὰ βότσαλα οἱ μισές!

ΠΕΦΑΝΗΣ — Νυστάζω.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Νὰ ξενυστάξῃς!

ΠΕΦΑΝΗΣ — Ἀφοῦ διατάζετε θὰν τὸ περάσω στὸ λογαριασμό!... Μιὰ φορὰ, λοιπόν, ὁ Θεός ἦταν' ἀνεργός. Λέει, τὸ λοιπόν: Τί νὰ κάνω! τί νὰ κάνω! Ἄς κάνω τὸν κόσμον, νὰ γελάσω. Ἐκαμε λοιπόν τὸν κόσμον, (ποῦ, ἔτσι νὰ ποῦμε, στὸ χέρι του ἦτανε καὶ νὰ μὴν τὸν κἀνῃ). Ὁ διάβολος (ποὺ τὴν εὐκὴ του νᾶχουμε) συνάξει, τότες, ὅλα τὰ ζωντανὰ καὶ λέει: Ζωντόβολα! Δὲν ἔχετε λιγάκι ντροπῆς ἀπάνου σας, μόνο καθόσαστε, κορόιδα, καὶ σᾶς γελάει ὁ Θεός; Γιατί, κύρ διάολε, τοῦ λένε τότες τὰ ζωντανά. Νά — λέει — ποῦ εἶνε τ' ἀμπέλι ποὺ σᾶς ἔφτιασε; Καὶ τ' εἶνε κείνο τ' ἀμπέλι; Ξαναλένε τὰ ζωντανά. Νά: Εἶνε κλῆμα δῶ κλῆμα κεῖ σταφυλὶ δροσόχνουδο κρέμετ' ἀπὸ τὸ κάθε κλῆμα, π' ἄμα τὸ στήψῃς βγάζει αἷμα γλυκόπιωτο καὶ μυρουδάτο, ποὺ ἂν τὸ πιῇ κανένας ὅτι καὶ νᾶναι γίνεται θεός. Ὅλα τὰ ζωντανὰ γελάσανε καὶ κοροϊδέσανε τὸ διάβολο. Μονάχα ὁ πετεινὸς καὶ τὸ γουροῦνι (τιμὴ στὰ μούτσουνα σας) τὸ δέσανε στὸ ψηλὸ μαντήλι. Τὴν ἄλλη μέρα σὺναξ' ὁ Θεὸς τὰ ζῶα, νὰν τὰ ῥωτήσῃ, ἂν τοὺς ἀρέσῃ ὁ κόσμος. Ὅλα μαζευτήκανε στὸν οὐρανό. Μονάχα ὁ πετεινὸς καὶ τὸ γουροῦνι (τιμὴ στὰ μούτσουνα σας) πάλι, ὅπως εἶπα πρὶν) καθόντουσαν, κοντὰ — κοντὰ, σὰν νᾶσαντε ἀπὸ τὴν ἴδιαν ἐπαρχία, ἐκεῖ σὲ μίαν ἄκρη. Βρὲ σεῖς — τοὺς φώναξ' ὁ Θεός — τί καθώσαστε κεῖ χάμω καὶ κάνετε τὸ θυμωμένο; Δὲ σᾶς ἀρέσει αὐτὸς ὁ κόσμος ἐσᾶς τῶν δυό; Ὁχι, λένε, κἀνέτ' ἀμπέλι νᾶνε κἄπως σωστός. Τότες ἐγέλασ' ὁ Θεός, κάτου ἀπ' τὰ μουντάκια του, ἐχάιδεψε τὰ γένεια του καὶ εἶπε. Θὰν τὸ κάνω καὶ τ' ἀμπέλι! Ὅποιος δὲν πίνει ὅμως νᾶχῃ τὴν κατάρα μου. Κι' ὅποιος τὸ παραπίνει, τὸ ἔρημο, νᾶχῃ ἐσένανε, κύρ πετεινὸς μου, τὸ μυαλό, καὶ σένανε τὰ φυσικά, γουροῦνι μου, (πάλι τιμὴ στὰ μούτσουνα σας).

(Ὁ Ἀχιλλέας κι' ὁ Μιχαλὶὸς γελᾶνε).

[Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Πεφάνης φεύγει μὲ χασμουρητά. Πηγαίνει πρὸς τὸ βάθος, κάθεται σ' ἓνα καθίσμα].

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Γιὰ δαῦτο, λέω νὰ πάω μὴν τύχη, δηλαδή, καὶ κάνω τὸ μυαλὸ τοῦ πετεινοῦ, ἀπόψε. Εἶνε κι' ἡ πρώτη, βλέπεις, ἡ βραδεῖα ποὺ δώσαμε λόγο ν' ἀνταμώσουμε, μὲ τὴ δική μου καὶ θὰ μὲ περιμένῃ. [Ὁ Πεφάνης χασμουριέται καὶ σιγὰ - σιγὰ ἀποκοιμῆται στὸ καθίσμα του].

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Τώρα θὰ φύγουμε, μαζί.

ΣΤΑΥΡΟΣ — Σταθῆτε ν' ἀκούσετε μιὰ ἄλλην ἱστορία, νὰ γελάσετε. Ἀπόψε πρέπει νὰ γελάσουμ' ὅσο δὲ γελάσαμε ποτές!

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Γιὰ λέγε, κύρ Σταῦρο!

ΣΤΑΥΡΟΣ — Μὰ εἶνε μιὰ ἱστορία νὰ πεθάνῃ, κανένας, ἀπ' τὰ γέλια! Μιὰ φορὰ εἶχ' ἓνα ἐνα περιβόλι. Στὴ μέση τὸ περβόλι εἶχε μιὰ γαρουφαλιά, ποὺ σὰν κ' ἐκείνην ἄλλη δὲν ἦτανε στὸν κόσμο! Καὶ εἶχε ἡ γαρουφαλιά ἓνα μοναχὸ γαρούφαλο! Ἐνα μοναχό! Πάγος καὶ χιονιὰ τὰ εἶχε κἀψὲ ὅλα τὰ γαρούφαλα κι' εἶχε μείνῃ ἐκεῖνο μοναχό! Μὰ εἶνε νὰ πεθάνῃ κανένας ἀπ' τὰ γέλια! [γελάει νευρικά]. Τῶχε καράρι ὁ ἀφέντης του, τ' ἀγάπαγε περσότερο κι' ἀπὸ γυναίκα, κι' ἀπὸ παιδί κι' ἀπὸ γλυκὸ κρασί, κι' ἀπὸ χρυσάφι κι' ἀπὸ δόξα, ἀπ' ὅτι εἶνε καλλίτερο στὸν κόσμο!... Δὲν εἶν' ἀστείον; Πέστε μου;... Θέλετε νὰ μάθετε, τώρα, τί ἀπογίνηκε;... Σ' ὕπνον κακὸν ἀποκοιμήθηκε κείνος ποὺ τῶχε. [δυνατὰ] Κλέφτης! Κλέφτης, ἐμπήκε στὸ περβόλι! Τὸ θέρισε καὶ πάει! Ἐξύπνησε καμιά φορὰ. Ἐξύπνησε καὶ πῆρε τὰ βουνὰ νὰ βρῇ τὸν κλέφτη! Ἄχ, νὰν τὸν ἔπιανε — συλλογιζότανε — νὰ βάψω γαρουφαλλιὲς τὶς θάλασσες, γαρουφαλλιά καὶ τὰ ποτάμια, μὲ τὸ αἷμα του!

[Μικρὴ παύση]

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Τὸν βρῆκε, τέλος πάντων;

ΣΤΑΥΡΟΣ — Ναί. Τὸν βρῆκε σ' ἓνα μέρος! Τὸν κατάλαβε ἀπὸ τὰ φοβισμένα μάτια, ἀπ' τὸ κορμί του πῶτρεμε! Κλέφτη, τοῦ λείει, κλέφτη! Ποῦ εἶνε τὸ γαρούφαλο; Τῶχε πετάξῃ σ' ἓν' αὐλάκι, ποῦτρεχε μαῦρο βοῦρκο. Κλέφτη, τοῦ λείει, σὲ ξέρω! Δὲ θὰ φύγῃς ἀπὸ δῶ, ἂν δὲ μοῦ τὸ πληρώσῃς ὅτι μὴ κλεψες, ὅσο τ' ἀξίζει!... Μὰ δὲν εἶνε νὰ πεθάνῃ κανένας ἀπ' τὰ γέλια; [γελάει νευρικά].

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Τελείωσε;

ΣΤΑΥΡΟΣ — Ναί. Τελείωσε. Δὲν ἦτανε γιὰ γέλια;

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Πολὺς κανγᾶς γιὰ ἓνα ψωρογαρούφαλλο! Ὑστερα μοῦ φαίνεται πὼς τελειώνει, ἄσκημα.

ΣΤΑΥΡΟΣ — Θὰν τήνε διορθώσω, λιγάκι, ἐκεῖ στὸ τέλος.

ΜΙΧΑΛΙΟΣ, [στὸν Ἀχιλλέα]. — Ἐγὼ θὰ πάω. Γιατί μὲ περιμένει. [Σιγὰ]. Τὸ παραρούφηξ' ὁ κύρ Σταῦρος... Δὲ μιλάς;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Ναί. Νὰ πιοῦμ' αὐτὸ καὶ πᾶς. Στὴν ὑγεία τῆς Μέλπως!

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Στὴν ὑγεία σου!

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Νὰ σε φιλήσω!

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Τί ἔπαθες;

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Τίποτα. Εἶνε ποὺ χαίρομαι π' ἀρραβωνιάστηκες. [Τὸν φιλεῖ] Καληνύχτα!

ΜΙΧΑΛΙΟΣ — Καληνύχτα! Σιδεροκέφαλος! Κύρ Ἀχιλλέα θὰ σὲ λέμε τώρα; [Φεύγοντας κυττάζει τὸν Πεφάνη ποὺ κοιμάται]. Ἡ γαλιάντρα μας κοιμήθηκε! [Κλίνει τὸ μάτι πονηρά]. Βάλ' του κανένα πυροφάνι... [Φεύγει γελαστός].

ΣΤΑΥΡΟΣ, [Κυττάζει γύρω του πηγαίνει πρὸς τὴ λάμπα. Πρὸς τὸν Ἀχιλλέα]. Κατάλαβες ποιὸς εἶνε ὁ κλέφτης; [Χαμηλώνει τὸ φῶς].

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Ναί.

ΣΤΑΥΡΟΣ — Κατάλαβες γιατί χαμήλωσα τὸ φῶς!

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Ναί.

ΣΤΑΥΡΟΣ — Ἐλα λοιπόν! [Βγάζει τὸ μαχαίρι του. Ζυγιάζει τὸ μάτι του].

ΑΧΙΛΛΕΑΣ — Μισὴ ὥρ' ἀκόμα κι' ἓνα κρασί.

ΣΤΑΥΡΟΣ — Ὁχι.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ, [βγάζει τὸ μαχαίρι του]. — Σκέψου τὴ ζωὴ σου, τὰ νειάτα καὶ τὴν ὁμορφιά μου.

ΣΤΑΥΡΟΣ, [προχωρεῖ ἓνα - δυὸ βήματα]. — Γι' αὐτὸ χαμήλωσα τὸ φῶς! Μὰ σὰν δὲν ἔχεις παλληκαριά ποὺ νὰ ταιριάξῃ στὴν ὁμορφιά σου, ἡ ὁμορφιά σου δὲ φελάει!

ΑΧΙΛΛΕΑΣ, [ὀρμώντας κατ' ἐπάνω του]. — Μ' ἄγγιξες κεῖ ποὺ μὲ πονάει! [ἀγκαλιάζονται καὶ χτυποῦνται].

ΑΧΙΛΛΕΑΣ, [πέφτει]. — Τὰ νειάτα μου! [πεθαίνει].

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ, [γλυστράει πρὸς τὴν πόρτα, κρατώντας τὴν ἀριστερὴ μεριά, κάτου ἀπ' τὴν καρδιά. Μορφάζει μορφασμὸ πόνου].

ΠΕΦΑΝΗΣ, [ξυπνάει κι' ἀνακλαδίζεται]. — Παράξενα ὄνειρατα ποὺ βλέπει καμιά φορὰ κανένας! ὁ Σταῦρος φεύγει!

ΑΥΛΑΙΑ [τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές] ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

ΤΟ ΔΕΚΔΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Τὰ δημοτικά τραγούδια

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ — Είδατε την ώραίαν άνθολογίαν των δημοτικών τραγουδιών, που μᾶς ἔδωκεν ὁ κ. Ἅγις Θέρος;

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ — Βεβαίως τὴν εἶδα. Γνωρίζετε τὴν ἀδυναμίαν μου διὰ τὰς πρωτογενεῖς μορφὰς τῆς τέχνης καὶ διὰ κάθε τι ποὺ ὁμοιάζει με αὐτάς. Μία τέχνη παραπολὺ τελειοποιημένη μοῦ φαίνεται πάντα πὼς μυρίζει ὀλίγην μούχλαν, ἐκτὸς ὅταν ἡ τελειότης τῆς φθάσει εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ δίδῃ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ πρωτογενούς. Ὅπως π. χ. ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη.

Ο ΜΑΘ. — Ἀνεξαρτήτως ὅλων αὐτῶν, τὰ δημοτικά μας τραγούδια πάλλονται ἀπὸ μίαν ψυχὴν, γεμάτην ὠραιότητος. Ὁ ἔρως, ἡ στοργή, ἡ πατρις, ὁ θάνατος ἔκλεισαν ἐκεῖ μέσα τοὺς βαθυτέρους στεναγμούς των. Καὶ ἡ ψυχὴ αὐτὴ εἶναι ἡ αἰωνία ἑλληνικὴ ψυχὴ.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ὅμιλεῖτε με πολλὴν ρητορικὴν διὰ μίαν ποίησιν ἐξόχως πλαστικὴν. Προσπαθήσατε νὰ δαμάσετε τὴν ὀρμὴν σας.

Ο ΜΑΘ. — Θέλω νὰ εἰπῶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ πρέπει νὰ μελετήσουν βαθύτατα τὴν ποίησιν αὐτὴν, διὰ νὰ σχετισθοῦν με τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν καὶ νὰ γίνουν ἀληθινοὶ ἐθνικοὶ ποιηταί.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν ὑπάρχει κανένα πρέπει διὰ τὸν ποιητὴν, διότι κάθε καλλιτέχνης ἀληθινὸς εὐρίσκει ἐπάνω ἀπὸ ὅλα τὰ πρέπει. Δι' αὐτὸ βδελύσσομαι τὴν κριτικὴν, ἡ ὁποία ἐρχεται νὰ διδάξῃ τὰ πρέποντα εἰς τὴν τέχνην καὶ νὰ δείξῃ πὼς ἔπρεπε νὰ εἶναι ἓνα ἔργον διὰ νὰ γίνῃ καλλίτερον ἀπὸ ὅ, τι εἶναι. Ἡ κριτικὴ αὐτὴ, ὅταν δὲν εἶναι αὐθάδεια, εἶναι ἀπλούστατα ἀφέλεια. Ὅποιοδὴποτε πάντοτε εἶναι ἓνα περιττὸν πρᾶγμα.

Ο ΜΑΘ. — Καὶ ὅμως συχνά μία φωτισμένη καὶ εὐσυνειδήτος κριτικὴ γίνεται διδάσκαλος καὶ ὁδηγὸς τῆς τέχνης.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ποτέ. Ἡ τέχνη ὑπῆρξε πάντοτε ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ δημιουργὸς τῆς κριτικῆς. Σβύσατε τὴν τέχνην καὶ ἡ κριτικὴ θάποθάνη μόνη της. Εἶπατε περὶ φωτισμένης κριτικῆς. Ἀλλὰ ἡ κριτικὴ, καὶ ὅταν εἶναι ἀκόμη φωτισμένη, εἶναι ἑτερόφωτος, δανειζομένη τὸ φῶς της ἀπὸ τὴν τέχνην, ὅπως ἡ Σελήνη ἀπὸ τὸν ἥλιον. Εἶπατε περὶ εὐσυνειδήτου κριτικῆς. Ἀλλὰ ποῖαν ἀξίαν ἔχει ἡ εὐσυνειδήσια ἀπέναντι τῆς τέχνης; Ἡ κριτικὴ ἐνὸς μπακάλη, ὁ ὁποῖος με ὅλας τὰς εὐσυνειδησίας τοῦ κόσμου, θὰ εὐρίσκειν ἐλαττώματα εἰς τὸν ἔρμην τοῦ Πραξιτέλους, δὲν θὰ ἔπαυε ποτὲ νὰ εἶναι κριτικὴ τοῦ τουλουμουῦ. Καὶ διὰ νὰ μὴν πολυλογῶ, ποῖα κριτικὴ σὰς παρακαλῶ ἐγὼ νὰ ὁδηγὸς τῶν νέων Ὀμηριδῶν, τοὺς ὁποῖους θαυμάζετε; Πρῶτα ἐρχοῦνται οἱ Ὀμηροὶ καὶ ἔπειτα οἱ Ζωῖλοι.

Ο ΜΑΘ. — Ὡστε νομίζετε ὅτι οἱ ποιηταὶ μας δὲν ἔχουν καμίαν ὑποχρέωσιν νὰ μελετήσουν τὰ δημοτικά τραγούδια τῆς φυλῆς των;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Εἶναι ἐλεύθεροὶ νὰ κάμουν ὅ, τι θέλουν. Καὶ ἀκριβὲς ἐπειδὴ εἶναι ἐλεύθεροί, ὑποθέτω ὅτι τὸ ἐνστικτὸν τους θὰ τοὺς φέρῃ πρὸς αὐτά, ὅπως φέρνει τὴν μέλισσαν πρὸς τὰ ὠραία καὶ εὐχύμια ἄνθη. Κανεὶς ὅμως δὲν λέγει εἰς τὴν μέλισσαν: «Κάθησε ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ λουλούδι». Πηγαίνει μόνη της καὶ βυζαίνει τὸ μέλι του.

Ο ΜΑΘ. — Καὶ ὅμως δὲν θὰ πιστεύσω ποτὲ ὅτι οἱ

Ἕλληνες ποιηταὶ ἐβύζαξαν τὸ μέλι τῶν ἑλληνικῶν λουλουδιῶν, ἐάν δὲν ἰδῶ μίαν ἀληθινὰ ἐθνικὴν ποίησιν.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Πῶς θὰ τὴν καταλάβετε ὅτι εἶναι ἐθνικὴ;

Ο ΜΑΘ. — Ὅταν ὁμοιάσῃ με τὰ αὐτόματα αὐτὰ προϊόντα τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Τὸ πιστεύετε;

Ο ΜΑΘ. — Τὸ πιστεύω.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Λυποῦμαι ὅτι δὲν ἔχω πρόχειρα ἑκατὸν ποιήματα, ποὺ ἔχουν ὅλας τὰς ἐξωτερικὰς ὁμοιότητας με τὰ προϊόντα ποὺ ἀναφέρατε, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι οὔτε ἐθνικὰ οὔτε ὠραία. Ἡ μᾶλλον δὲν εἶναι ἐθνικὰ διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι δὲν εἶναι ὠραία. Ὁ Κρυστάλλης ὑπῆρξεν ἓνας. Καὶ ὁ Παλαμᾶς τῶν «Καὶμῶν τῆς Λιμνοθάλασσης» ἄλλος ἓνας. Ἦσως νὰ ὑπάρχῃ κανένας τρίτος.

Ο ΜΑΘ. — Καὶ ὅμως νομίζω ὅτι παραγνωρίζετε μίαν μεγάλην παραγωγὴν, πεζὴν καὶ ἑμμετρον, κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, ἡ ὁποία ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Γνωρίζω μίαν ψευδοβουκολικὴν παραγωγὴν, ἡ ὁποία μοῦ ἐνθυμίζει πάντα τὴν Παρισινήν, ποὺ ἐστέκετο ντυμένη βλάχικα εἰς τὴν θύραν τοῦ ἑλληνικοῦ περιπτέρου τῆς Ἐκθέσεως. Ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς αὐτοὺς συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς προτιμῶ μερικοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι χωρὶς νὰ φοροῦν βλάχικα, ὁμιλοῦν ἑλληνικά.

Ο ΜΑΘ. — Ἀλλὰ ποῖον εἶναι λοιπὸν τότε τὸ γνῶρισμα τῆς ἐθνικῆς τέχνης; Μ' ἐκάματε νὰ μὴν ἐννοῶ τίποτε.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Κάθε ἀληθινὴ τέχνη εἶναι ἐθνικὴ. Αὐτὸ μόνον. Ὁ ἀληθινὸς καλλιτέχνης εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν ἀποδώσῃ εἰς τὸ ἔργον του τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον προσδέχεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς πατρίδος του. Καὶ μάλιστα ὅταν ὁ οὐρανὸς αὐτὸς εἶναι ὁ Ἑλληνικὸς.

Ο ΜΑΘ. — Δὲν διαβάζομεν λοιπὸν ὀλίγα τραγούδια; Ὑποθέτω ὅτι θὰ εἴμεθα πλέον κερδισμένοι παρὰ ἀπὸ τὴν συζήτησίν μας.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Διαβάζομεν. Ἐγὼ τὰ ἐδιάβασα προχθές, ὡς ἀντιγράφον τῶν ἑλληνικῶν προσφωνήσεων τῆς ἐπετηρίδος τοῦ κ. Κόντου, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν καθόλου ἑλληνικαί. Εἶμαι πρόθυμος ὅμως νὰ τὰ ξαναδιαβάσω καὶ μίαν καὶ χιλίαν φορὰς. Λυποῦμαι μόνον ὅτι δὲν εἶναι μαζί μας ὁ κ. Μιστριώτης.

Ο ΜΑΘ. — Διὰ τί;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Διὰ νὰ μάθῃ Ἑλληνικά.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Σπάρτης

Συνεπληρώθη ἤδη ὁ ἀρχαιολογικὸς θρίαμβος τῆς τελευταίας τριετίας, τὸν ὁποῖον κατήγαγεν ἡ ἐν Ἀθῆναις Ἀγγλικὴ ἀρχαιολογικὴ σχολὴ παρὰ τὸν Εὐρώταν. Ὁ ναὸς τῆς Ὁρθείας Ἀρτέμιδος, περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ὁποῖου τόσος λόγος ἐσχάτως εἶχε γίνῃ, ἀνεκαλύφθη τελείως, ὡς καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ καὶ ἔληξαν αἱ ἐκεῖ ἀνασκαφαὶ τῆς Σχολῆς πρὸ εἰκοσαημέρου.

Τὰ εὐρήματα τὰ ὁποῖα ἔφερον εἰς φῶς ἡ ἀνασκαφὴ αὐτὴ εἶναι ποικίλα, πλεῖστα δὲ νέα ὅλως καὶ ἰδιότυπα.

Ἰδοὺ λεπτομερὲς στατιστικὴ τῶν εὐρημάτων τούτων: Ἀνευρέθησαν 70,000 μολύβδινα ὁμοιώματα τῆς

λατρευομένης θεᾶς, ἄλλων θεῶν, ὀπλιτῶν Σπαρτιατῶν, τοξοτῶν, Σφιγγῶν, Κενταύρων, Γοργόνων, ὁμοιώματα στεφάνων, κλάδων, πορπῶν, κατόπτρων καὶ πάντων σχεδὸν τῶν εἰδῶν τοῦ γυναικείου καλλωπισμοῦ. Ἐκ τῶν χιλιάδων τούτων ἀπεικονίσεων ἔχομεν 500 τοῦλάχιστον διαφόρους τύπους, οἱ ὁποῖοι μόνοι διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης καὶ τῆς θρησκείας ἀποτελοῦν πλουσιώτατον ὕλικόν 15,000 τεμάχια προσωπίδων, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχοντες εἰς ἑκατοντάδας τύπων, διδασκόντων τὴν ἀπέραντον γονιμότητα τῆς ἀντιλήψεως τῶν ἀρχαίων πρὸς δημιουργίαν γελιογραφικῶν τύπων, 10,000 πη-

Μολύβδινα ἀντικείμενα
ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Σπάρτης

λίνα εἰδῶλια, εἰκόνες τῆς θεᾶς καὶ ἄλλων θεοτήτων, ὡς καὶ ἄλλων ποικίλων καὶ ἐνδιαφερόντων τύπων. Ἀγγεῖα ἀναθηματικά, μικρά, ἀνερχόμενα εἰς 10,000 περίπου. Ἐκ τῶν λαμπροτάτων δ' εὐρημάτων εἶνε πολλοὶ ἑκατοντάδες γραπτῶν τεμαχίων ἀγγείων, δι' ὧν ἀπεδείχθη, ὅτι τὰ ἐν τοῖς Μουσείοις τῆς Εὐρώπης Κυρηναϊκὰ λεγόμενα ἀγγεῖα ἔχουν τὴν Λακεδαιμόνα πατρίδα 1000 περίπου εἰς τὰ ἐπὶ δότων καὶ ἐλέφαντος ἀνάγλυφα καὶ σχέδια, ἄλλα δὲ τόσα περίπου τὰ χαλκὰ ἀντικείμενα.

Τοιαύτη ἡ σπουδαιότατη ἀληθὺς συγκομιδὴ τῆς παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα ἀνασκαφῆς, ὡς μικρὸν δείγμα τῆς ὁποίας δημοσιεύομεν μίαν σειρὰν ἐκ τῶν μολυβδίνων ὁμοιωμάτων, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἀναφέρομεν. Εἶνε τύποι τινὲς προσώπων, ἀντικειμένων, ἢ γελιογραφικοί, εἰκονισμένοι εἰς φυσικὸν μέγεθος, ἀνέκδοτοι ὅλως, πρῶτην φορὰν τώρα δημοσιεύομεν διὰ τῶν «Παναθηναίων».

Ἡδὴ ἡ Ἀγγλικὴ Σχολὴ ἐπελήφθη ἀνασκαφῶν εἰς τὸ Μενελαῖον, δηλαδὴ τὸ ἱερὸν Μενελαίου καὶ Ἑλένης,

κείμενον ἐπὶ τῶν Μενελαίων λόφων, ἀντικρὺ σχεδὸν τῆς θέσεως τοῦ Ἀρτεμίου, καὶ ὑπὲρ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα. Εἰς τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας παρίσταται ἐποπτεύων ὁ ἑφορὸς τῶν ἀρχαιοτήτων Λακεδαιμόνος κ. Κ. Ῥωμαῖος.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΔΥΟ λέξεις διὰ τὴν εἰκονογραφίαν τῶν Δημοτικῶν Τραγουδιῶν τοῦ συνεργάτου μας κ. Θέρου τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν. Ὁ κ. Ροῦμπτος καὶ ὡς μελετητὴς καὶ ὡς καλλιτέχνης ἐπῆρε τὰ θέματα τοῦ ὅχι με τὸ εὐκὸλον πνεῦμα τοῦ κοινῶς γνωστοῦ τύπου ὅπως π. χ. τοῦ Χάρου. Ἐδιάλεξε τῆς Κόρης τὸ Παράπονον, μίαν σκηνὴν γραφικὴν πολὺ, ὅχι τόσο γνησὴν, καὶ ἐξωγράφισε τὸν Χάροντα μαζί με τὴν μαύρην Γῆν νὰ δειπνοῦν, καὶ νὰ τοὺς κερνᾷ ἡ ἄμοιρη κόρη ποὺ ἄκουσε τὴ φωνήν τῆς μάνας της κ' ἐσπάραιε ἡ καρδιά της. Ἡ εἰκὼν ἔχει καὶ τὴν ἐμορφιά τῆς ζωῆς καὶ τὴν θλίψιν τοῦ θανάτου, ὠραία ἀρμονισμένα, ὅπου τὸ ἓνα δέχεται τὴν σκιάν τοῦ ἄλλου χωρὶς νὰ χάσῃ τὸ χρῶμα τὸ ἰδικόν του.

Εἰς τὰ τοπία του ἔχει προσδώσει ὁ κ. Ροῦμπτος πολλὴν χαρακτῆρα καθὼς καὶ εἰς διάφορα πρόσωπα ὅπως εἰς τὴν λυγρὴν τοῦ Γυρισμοῦ τοῦ Σερπητῆ ὅπου ἡ στάσις της ἐνέχει ὅλην τὴν ράθυμην εἰκόνα τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ τῆς ὑποταγῆς.

Εἰς τὸν «Ἑλληνικὸν Κόσμον», τὴν εἰς Ἑλληνογαλλικὴν μεταφρασίαν γνωστὴν ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν, ἐδημοσιεύθη μετάφρασις γαλλιστὶ ἐννέα δημοτικῶν τραγουδιῶν ἀπὸ τὸ ἀνω βιβλίον τοῦ κ. Θέρου. Ἡ μετάφρασις, γενομένη ἀπὸ τὸν συμπαθὲς λόγιον κ. Pierre Baudry, ὅστις τόσας παρέχει ὑπηρεσίας εἰς τὴν νεοελληνικὴν λογοτεχνίαν διὰ τῶν μεταφράσεών του, εἶνε πιστὴ καὶ ἀληθινὰ ποιητικὴ.

Ὡς δείγμα μικρὸν παραλαμβάνομεν, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Παναθηναίων», ἐν, τὸ «Κυπαρίσσι».

(Ἐνας ἄγουρος κ' ἓνας καλὸς στρατιώτης κλπ.)

Le Cypres

Un jeune voyageur cherchait
Un abri, castelle ou village;
Mais il ne put rien trouver
Qu'un cypres au sombre feuillage.
— Ne me repousse pas, cypres!
— Voici mes rameaux, prends tes armes,
Mon tronc, attache ton coursier,
Mon ombre, dors-y sans alarmes...

Ἀξιότιμος Κύριε,

ΑΠΟ καιροῦ ἐσκεπτόμεθα νὰ προβῶμεν εἰς ἐκδόσιν τῶν «Ἀπάντων» τοῦ ἐξαδέλφου μας καὶ θεοῦ Ἑμμανουὴλ Δ. Ροῖδου. Ἡ ἀνάγκη τοιαύτης ἐκδόσεως ἐφαίνετο τοσούτω μᾶλλον ἐπείγουσα εἰς πάντας τοὺς ἀγαπῶντας τὰ Ἑλληνικά γράμματα, καθ' ὅσον, ἐκτὸς τῆς Παπύσσας Ἰωάννας, τῶν Εἰδῶλων καὶ τοῦ α' τόμου τῶν Παρέργων, τὰ λοιπὰ τῶν ἔργων, δηλαδὴ τὸ πλεῖστον καὶ πιθανῶς τὸ πρωτοτυπότερον τῶν προϊόντων τοῦ καλὰμου τοῦ Ροῖδου, τεταμμένα ἐντὸς περιοδικῶν, ἡμερολογίων καὶ ἐφημερίδων, εἶναι σήμερον σχεδὸν ἄγνωστα εἰς τὴν νεωτέραν γενεάν καὶ κινδυνεύουσι ν' ἀπολεσθῶσι διὰ παντός.

Ἡ συλλογὴ τοῦ διεσπαρμένου ὕλικου, ἀπαιτοῦσα χρόνον καὶ κόπον πολὺν, μόλις σήμερον ἐπερατώθη. Δυστυχῶς, παρ' ὅλον τὸν καταναλωθέντα χρόνον καὶ κόπον καὶ παρ' ὅλην τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς πολλοὶ φίλοι, ἐκτιμῶντες τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐργασίας, μᾶς

εβοήθησαν, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι τὸ ἔργον συνεπληρώθη τελείως. Ἀφ' ἐνός, τρία διηγήματα, ὧν ἴχνη σώζονται εἰς τὰ χειρόγραφα τοῦ Ροΐδου δηλαδή: «Ὁ Σύλλογος τῶν κοντῶν φουστανίων», τὸ «Ἐγχειρίδιον Δηγηματογραφίας» καὶ ὁ «Θάνατος Πιθήκου», οὐδαμῶς ἀνεύρομεν δημοσιευμένα. Ἀφ' ἐτέρου, ὁ Ροΐδης, ὡς γνωστόν, ἐδημοσίευσεν καὶ ἀνυπογράφως πλείστα πολιτικά ἄρθρα καὶ ἀνταποκρίσεις, ὧν μέρος, ἰδίως τὰ εἰς ἐφημερίδας τοῦ ἐξωτερικοῦ σταλέντα, δὲν κατορθώσαμεν νὰ συλλέξωμεν. Παρακαλοῦμεν λοιπὸν θερμοῦς τοὺς τυχόν γνωρίζοντας τοιαῦτα ἄρθρα νὰ λάβουν τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς τὰ ὑποδείξουν.

Ἐξ ἄλλου, τὸ ἔργον τοῦ Ροΐδου θὰ ἔμενε κολοβόν, ἐὰν δὲν περιεῖχε καὶ ἀπάνθισμα τῶν ἐπιστολῶν του. Ἡ ἀλληλογραφία αὐτὴ δὲν διεξήγετο μόνον Ἑλληνιστί. Ἐκ δὲ τῆς δημοσιεύσεως γραμμάτων, Γαλλιστί, Ἰταλιστί ἢ Ἀγγλιστί γραφέντων, θὰ καταφανῇ ἡ κομψότης, μεθ' ἧς ὁ συγγραφεὺς τῶν «Εἰδώλων» ἐχειρίζετο καὶ τὰς ξένας ἀκόμη γλώσσας. Παρακαλοῦμεν λοιπὸν τοὺς κατέχοντας ἐπιστολὰς τοῦ Ροΐδου νὰ στείλουν ἢ τὰ κείμενα (ἐπὶ ταχείᾳ ἐπιστροφῇ) ἢ τοὺλάχιστον ἀντίγραφον αὐτῶν, εἰς τὸν Κον Α. Ἀνδρεάδην καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου, 9 ὁδὸς Σταδίου Ἀθῆναι, πρὸς ὃν δύνανται ν' ἀπευθυνθῶσι καὶ οἱ γνωρίζοντες οἰανδήποτε ἐνδιαφέρουσαν λεπτομέρειαν περὶ τοῦ βίου τοῦ Ροΐδου, ὡς καὶ πᾶν τὸ περὶ αὐτοῦ γραφέν.

Κατὰ τοὺς παρόντας ὑπολογισμοὺς τὰ ἅπαντα θὰ ἀπαρτισθῶσιν ἐκ τεσσάρων τόμων ἤτοι:

Τόμ. α') «Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα» καὶ ἄλλαι ἱστορικαὶ μελέται. (Ὁ τόμος οὗτος θὰ περιλάβῃ καὶ τὰς «ἐπιστολὰς Ἀγρινιώτου», ὡς καὶ τὸν ἐξ ἀφορμῆς τῆς Παπίσσης πρὸς τὸν Barbey d'Aurevilly ἀγῶνα).

Τόμ. β') Τὸ κριτικὸν ἔργον τοῦ Ροΐδου. (Ὁ τόμος οὗτος θὰ περιλάβῃ, ἐκτὸς τῶν «Εἰδώλων» καὶ πολλῶν ἄλλων γλωσσολογικῶν ἢ φιλολογικῶν μελετῶν περὶ ἡμετέρων ἢ ξένων συγγραφέων, καὶ καλλιτεχνικὰς κριτικάς).

Τόμ. γ') Δηγήματα καὶ πνεῦμα τοῦ Ροΐδου. (Ὁ τόμος οὗτος θὰ περιλάβῃ ἐκτὸς τῶν «Συριανῶν διηγημάτων», τοῦ «Νεκροθάπτου» καὶ τῶν ἄλλων διηγημάτων, καὶ ἀπάνθισμα τοῦ «Ἀσμοδαίου»).

Τέλος δ' ὁ τόμος θὰ περιλάβῃ τ' ἀρίστα τῶν λοιπῶν ἔργων τοῦ Ροΐδου καὶ διὰ τῶν πολιτικῶν του μελετῶν καὶ ἄρθρων ὡς καὶ ἀπάνθισμα τῆς ἀλληλογραφίας.

ὑπολογίζομεν ὅτι ὁ α' τόμος, οὗ θὰ προηγητῇ καὶ βιογραφία τοῦ Ροΐδου, θ' ἀρχίσῃ ἐκτυπούμενος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1910. Παρακαλοῦμεν ὅθεν τοὺς δυναμένους νὰ παράσχουν τὰς αἰτηθείσας πληροφορίες, νὰ στείλουν αὐτάς εἰς τὸν κ. Ἀνδρεάδην τὸ ταχύτερον.

Διατελοῦμεν, ἀξιότιμε Κύριε, μετὰ πάσης τιμῆς
Α. Π. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ, Α. Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΕΝΤΟΣ τοῦ ἔτους 1909 συμπληροῦνται ἑκατὸν ἔτη, ἀφ' ὅτου ὁ Βύρων ἐπεσκέφθη διὰ πρώτην φορὰν τὰς Ἀθῆνας καὶ τὰς Ἑλληνικὰς χώρας. Τὴν ἑκατονταετηρίδα ταύτην ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος «Παρνασσός», τελῶν φόρον εὐλαβοῦς ἀναμνήσεως πρὸς τὸν μέγαν ποιητὴν, τὸν θυσιάσαντα ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας, ἀπεφάσισε νὰ πανηγυρίσῃ δι' ἀναμνηστικῶν ἐορτῶν, τῶν ὁποίων τὸ πρόγραμμα θέλει ἐγκαίρως δημοσιεῖ.

Ἄλλ' ὡς τὴν ἀρίστην πρὸς τὸ μέγα ὄνομα τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ ἐκφράσιν τῆς ἑλληνικῆς εὐγνωμοσύνης, ὁ «Παρνασσός» ἐθεώρησε κυρίως τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἑμμετρον μετάφρασιν τῶν ποιημάτων ἐκείνων τοῦ Βύρωνος, ὅσα σχετίζονται πρὸς τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅσα ἐξ αὐτῆς ἐνεπνεύσθη ὁ ἀθάνατος ψάλτης τοῦ «Τσαῖλδ Χάρολδ» καὶ τῆς «Κατάρως τῆς Ἀθηνᾶς».

Τινὰ τῶν ποιημάτων τούτων μετεφράσθησαν κατὰ

καιρὸν ἐμμέτρως, ἀλλ' ἐκτοτε ἡ ἑλληνικὴ ποίησις, ἀναπτύχθεισα καὶ ἀρυσθεῖσα νέας καὶ γενναίας δυνάμεις ἐκ τοῦ ἔργου λαμπρᾶς πλειάδος ποιητῶν, παρέχει τὴν βεβαιότητα, ὅτι θ' ἀποδώσῃ πιστότερον, βαθύτερον καὶ ποιητικώτερον τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Ἀγγλοῦ Βάρδου. Ἐκρίθη ἀφ' ἐτέρου ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συγκεντρωμένον ἑλληνιστὶ δόλοκληρον τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ, τὸ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐμπνευσθὲν καὶ τῆς Ἑλλάδος τὸν ὕμνον ἀποτελοῦν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ Σύλλογος «Παρνασσός» ὥρισεν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν κατωτέρω ὑπογεγραμμένων, οἱ ὅποιοι, ἐκλέξαντες τὰ μεταφραστὰ τεμάχια, προκηρύττουσιν ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου, ποιητικὸν διαγωνισμόν, πρὸς μετάφρασιν τῶν ἐξῆς ποιημάτων ἢ ἀποσπασμάτων ἐκ τῶν «Ποιητικῶν Ἀπάντων» τοῦ Λόρδου Βύρωνος:

1) Τῆς κατάρως τῆς Ἀθηνᾶς (The curse of Minerva).
2) Τῆς Κόρης τῶν Ἀθηνῶν (The Maid of Athens).
3) Τῶν 8 στίχων τῶν φερόντων τίτλον: Written at Athens, 10 January 1810).

4) Τοῦ Β' ἤσματος τοῦ Τσαῖλδ Χάρολδ (Childe Harold, II Canto).

5) Ἐκ τοῦ Γ' ἤσματος τοῦ Δὸν Ζουάν (Don Juan), τοῦ χαιρετισμοῦ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς Νήσους (The Isles of Greece), ἐν ὅλῳ 96 στίχων.

(Τὸ μεταφραστὸν τεμάχιον ἀρχεται οὕτω: The Isles of Greece, the Isles of Greece, καὶ καταλήγει Dash down your cup of Samian wine).

6) Τοῦ Γ' αἰσματος τοῦ Τσαῖλδ Χάρολδ (Childe Harold, II Canto).

7) Τῆς Πολιορκίας τῆς Κορίνθου (The Siege of Corinth).

8) Τῆς Νύμφης τῆς Ἀβύδου The Bride of Abydos).

9) Τοῦ Πειρατοῦ (The Corsair).

10) Καὶ τῶν τελευταίων στίχων τοῦ ποιητοῦ, τῶν γραφέντων ἐν Μεσολογγίῳ τὴν 10/22 Ἰανουαρίου 1824, μεταφρασθέντων ὑπὸ τοῦ Σπυριδῶνος Τριζούκη, ἀρχομένων δ' οὕτω:

'Tis time this heart should be ummoved
Since others it hath ceased to move κτλ.

(Τὸ ποίημα τοῦτο φέρει τὴν ἐπιγραφὴν: «Τὴν ἡμέραν αὐτὴν, συνεπλήρωσα τὸ 36ον ἔτος τῆς ἡλικίας μου»). Οἱ διαγωνιζόμενοι δύνανται ν' ἀποστείλωσι πρὸς κρίσιν τὴν μετάφρασιν πάντων ἢ μέρους τῶν ἀνωτέρω ποιημάτων ἢ τεμαχίων, ἀλλὰ κατ' ἐλάχιστον ὅρον τὰ ἀποσταλησόμενα ἐν μεταφράσει ἀποσπάσματα δέον ν' ἀποτελῶνται ἐκ 1200 στίχων.

Διὰ τὴν μετάφρασιν τῶν ποιημάτων τούτων, ἡ Ἐπιτροπὴ διαθέτει γέρας δισχιλίων δραχμῶν, τὸ ὅποιον θέλει ἀπονεῖμῃ εἴτε εἰς ἓνα ἐκ τῶν διαγωνιζομένων, ὑποβάλλοντα πρὸς κρίσιν μετάφρασιν πάντων τῶν ἀνωτέρω ὀριζομένων τεμαχίων, εἴτε εἰς πολλοὺς ὁμοῦ ἐκ τῶν μελλόντων νὰ ὑποβάλωσι μέρος αὐτῶν, κατανέμουσα κατ' ἀναλογίαν καὶ κατ' ἰδίαν κρίσιν τὸ γέρας.

Τὰ χειρόγραφα τῶν μεταφράσεων δέον νὰ ὑποβληθῶσι τὸ ἀργότερον μέχρι τῆς 1 Δεκεμβρίου 1909 εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Γενικῆς Γραμματείας τοῦ Συλλόγου «Παρνασσός» καθαρογεγραμμένα, χωρὶς σβουίματα καὶ παρατομπὰς καὶ ἀνωνύμως εἰς ἕκαστον χειρόγραφον δέον νὰ εἴναι προσηρημένους κλειστὸς φάκελλος, φέρων λέξιν ἢ ρητόν τι πρὸς διάκρισιν, ἐσωκλειστώσας δὲ τὸ ὄνομα τοῦ μεταφραστοῦ.

Αἱ βραβευσόμεναι μεταφράσεις ἀποτελοῦσι κτῆμα τοῦ «Παρνασσός», καὶ ἐὰν εἴναι ἔργον πολλῶν ποιητῶν, βραβευομένων κατὰ μέρος, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, θὰ ἐκδοθῶσι δ' ὑπ' αὐτοῦ εἰς κοινὸν ἀναμνηστικὸν τεῦχος μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν βραβευθησομένων.

Ἡ Ἑλλανόδικος Ἐπιτροπὴ, ἡ μέλλουσα νὰ κρίνῃ τὰς ὑποβληθησομένας μεταφράσεις, θὰ ὀρίσῃ ἐντός

τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1909, θέλει δὲ δημοσιεύσῃ τὴν κρίσιν τῆς ἐντὸς τοῦ Μαρτίου τοῦ 1910.

Ἐπεξηγηματικὰς πληροφορίας εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας παρέχει ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Δ. Κακλαμάνος.

Ἡ Ἐπιτροπὴ

Εἰς δύο συνεχῆ φύλλα τῶν τελευταίων τῆς «Νέας Ἡμέρας» τῆς Τεργέστης ἐδημοσιεύθη μακρὰ μελέτη ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑλπίς καὶ Κλεονίκη Γενναίου — συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς καλλιτεχνίας».

Ἡ μελέτη ἀναφέρεται εἰς τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα δύο ἑλληνίδων καλλιτεχνίδων, αἱ ὁποῖαι σχεδὸν ταυτοχρόνως ἐκηδεύθησαν πρὸ δύο μηνῶν εἰς Ρώμην, ὅπου ἀπὸ νεανικῆς ἡλικίας εἶχαν ἐγκατασταθῇ καὶ εἶχαν ἰδρύσῃ τὸ γλυπτικὸν καὶ ζωγραφικὸν αὐτῶν ἐργαστήριον.

Εἰς τὴν μελέτην αὐτὴν περιλαμβάνονται καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ κριτικὰς περὶ τοῦ ἔργου τῆς καλλιτεχνικῆς αὐτῆς δυάδος τοῦ βλαστοῦ τοῦ μεγάλου τοῦ Γένους διδασκάλου Γεωργίου Γενναίου, δημοσιευθεῖσας εἰς διάφορα εὐρωπαϊκὰ περιοδικὰ κατὰ διαφόρους ἐποχάς.

Μεταξὺ τῶν ἔργων τῆς μιᾶς τούτων, τῆς Κλεονίκης Γενναίου, διακρίνεται ἰδίως ἡ προτομὴ τοῦ στρατηγοῦ Φαβιέρου, ἧτις ἔτυχεν εὐφήμου μνηεῖας εἰς τὸ Salon τῶν Παρισίων τοῦ 1891. Εἰς δὲ τὴν Ὀλυμπιακὴν Ἐκθεσὶν τῶν Ἀθηνῶν τοῦ 1888 εἶχεν ἐκθέσει δειγμάτων τοῦ τριπλοῦ ταλάντου τῆς, γλυπτικοῦ, ζωγραφικοῦ καὶ μουσικοῦ.

Ὁ ἀρθρογράφος τῆς «Νέας Ἡμέρας», ὑποσχόμενος νὰ δημοσιεύσῃ ἀργότερα πλήρη κατάλογον τῶν ἔργων αὐτῆς καὶ τῆς ἀδελφῆς τῆς, ἀνακοινῶν τὰ ἐπόμενα δημοσιευθέντα τότε ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκθέσεως ἐκείνης εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν»:

«Σπανιώτατα καλλιτέχνις συνεκέντρωσεν ἐν ἑαυτῇ καὶ τὰς τρεῖς ταύτας ἰδιοφυΐας τῆς τέχνης, τῆς ζωγραφικῆς, τῆς γλυπτικῆς καὶ τῆς μουσικῆς» ἐν Ἑλλάδι δὲ οὐδεὶς μέχρι τοῦδε παρουσιάσθη καὶ ὑπὸ τὰς τρεῖς ταύτας ἰδιότητας: εἶναι δὲ αὐτὴ ἡ πρώτη Ἑλληνὶς ἧτις ἐκαλλιέργησε μετ' ἴσης λεπτότητος καὶ ἐπιτυχίας τὴν γλυπτικὴν. Ἐν τῷ Dictionnaire Veron εὐρίσκομεν ἐνθουσιωδেষτάς κρίσεις περὶ τῆς Ἑλληνίδος καλλιτεχνίδος. Αἱ εἰκόνες τῆς, εἰς διαφόρους διεθνεῖς ἐκθέσεις ἐκτεθεῖσαι, ἐπέσπασαν τῆς σοβαρᾶς κριτικῆς τοὺς δικαίους ἐπαίνους. Περί δὲ τῶν ἔργων αὐτῶν, τῶν ἐκτεθέντων ἐν τῇ Ὀλυμπιακῇ ἐκθέσει, αἱ κρίσεις μας ἐγένοντο μετὰ μεγίστης προσοχῆς. Ἡ προτομὴ τοῦ Κωνίγγου, καὶ ἡ εἰκὼν τῆς γραιᾶς κυρίας, ἐθεωρήθησαν ὡς λαμπρὰ ἔργα τιμῶντα τὴν ἑλληνικὴν καλλιτεχνίαν».

ΓΡΑΦΕΙ ὁ κ. Δημήτριος Ἀστεριώτης εἰς τὸν Mercure de France» περὶ τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου. Διὰ τὸν κ. Χόρν συγγραφεὰ τῶν «Πετροχάρδων» (Νέα Ζωὴ) λέγει πολὺ ἐπαξίως: «Ὁ κ. Χόρν ἀκότος ἰσχυροῦ ταλάντου φαίνεται νὰ ἀνεύρῃ τὸ μυστικὸν τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, μικρογραφία τῆς ὁποίας εἶναι οἱ «Πετροχάρδεις». Τὸ ἔργον διαπνέει μεγάλη πνοὴ θλιβερῶν γεγονότων. Ὁ κ. Χόρν, μᾶς δείχνει μὲ τοὺς «Πετροχάρδεις» ὅτι ἡμπορεῖ νὰ δώσῃ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ νεοελληνικοῦ δράματος, μὲ τὴν παράδοσιν ἀφ' ἐνός καὶ ἐξ ἄλλου μὲ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Δύσεως, ἰδίως τοῦ Ἱφην.

Ὁ κ. Σπύρος Μελάς εἰς τὸ Κόκκινον Πονκάμισο μᾶς δείχνει τὰ ἴδια συγγραφικὰ χαρίσματα ἐνεργοῦ δράσεως: τὸ δράμα ἐνέχει πολλὴν ποίησιν. Ζωντανὴ εἰκὼν τῶν συναισθημάτων τοῦ λαοῦ.

Τὸ Χελιδόνι τοῦ κ. Νιρβάνα μᾶς παρουσιάζει ἄλλον ὀρίζοντα. Τὸ δράμα δόλοκληρον ἐξεκρίσεται εἰς μίαν

ἀτμοσφαῖραν πνευματικὴν, καὶ ἡ ἀνάγνωσις του εἶναι ἐπαγωγὸς πολὺ.

Καὶ ἐπιλέγει ὁ γάλλος κριτικὸς ὅτι ἀναμφιβόλως ἡ προσπάθεια τῶν Ἑλλήνων, νὰ δημιουργήσουν σύγχρονον δράμα, πλησιάζει τὸν σκοπὸν τῆς, μὲ τὴν σύγχρονον κοινωνικὴν ἐξέλιξιν ἢ ὁποῖα τοὺς παρέχει ἀφθονα τὰ θέματα.

ΑΚΟΜΗ μία μεγάλη φυσιογνωμία ὁποῦ ἔχασε ἡ ἀγγλικὴ φιλολογία. Γέρον ὀδοῦντα ἐτῶν ἀπέθανε πρὸ ἡμερῶν ὁ Γεώργιος Μέρεδιθ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀπλώσει, κατὰ τὸν Σβόμπ, τὴν πνευματικὴν του δρασὶν πέραν κάθε ἀνθρωπίνου ὁρίου. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι τοῦ Μέρεδιθ τὰ ἔργα ἦσαν καὶ πολὺ γνωστά. Οὐτε εἰς αὐτὴν τὴν πατρίδα του ἦτο δημοτικὸς. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἀπαιτεῖ περισσοτέραν ἐντασιν καὶ προσοχὴν ἀφ' ὅτι ἓνα κοινῶς ἀγαπητὸν βιβλίον. Ἀλλ' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποτελεῖ καὶ τὴν πρωτοτυπίαν τῶν καὶ τὴν δυνάμειν του τὰ βιβλία του ἐγκλείουν βάθος, προσιτὸν εἰς ἐκείνους μόνον ποὺ δὲν θεωροῦν τὸ διάβασμα διασκεδάσιν ἀλλὰ μελέτην.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»

— ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . . Δρ. 2448.55

Κ. Δ. Λεοντίδης ἐκ Μαΐκῃ . . . » 8.—

Δρ. 2456.55

Τὸ ἀπαιτούμενον ὀλικὸν ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1,100. Καὶ τὸ ὑπερβυμίζομεν εἰς ὅλους. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ ὕμνου τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας Ἰούλιον, Ἰούλιον, Ἀγ-
γουστον, Σεπτέμβριον τὰ «Παναθήναια» ἐκδίδον-
ται ὅπως κατ' ἔτος εἰς τεύχη μηνιαῖα διπλᾶ.

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομηταὶ μας οἱ ἀλλάσσον-
τες διεύθυνσιν, νὰ μᾶς εἰδοποιοῦν ἐγκαίρως διὰ νὰ
λαμβάνουν τὸ περιοδικὸν τακτικῶς.

Τὰ «Παναθήναια» δὲν ἀποτελοῦν πλέον μέρος τῆς
«Ἐταιρείας Περιοδικῶν Τύπων Ἀθηνῶν».

Ἐόρτασαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα τὴν 21ην Μαΐου
τὴν 40ετηρίδα τοῦ καθηγητοῦ κ. Κωνσταντίνου Κόντου.
Τὸν ἐορτάζοντα πρεσβύτην ἐτίμησαν καὶ ἡ Πολιτεία
καὶ ὁ κόσμος τῶν γραμμάτων ἰδιοὶ μας καὶ ξένοι.

Εἰς τὸ Παρίσι γίνονται προσεχῶς τὰ ἀποκαλυπτή-
ρια τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Λαμάρχ.

Ὁμιλος ἀγγλοαμερικανῶν συγγραφέων ἠγόρασε εἰς
τὴν Ρώμην τὴν οἰκίαν ὅπου ἀπέθανε ὁ Τζῶν Κήτς.
Ἡ οἰκία θὰ γείνη μουσεῖον, τὸ ὁποῖον θὰ περι-
λάβῃ πᾶν ὅ,τι ἀπομένει ἀπὸ τοὺς δύο ποιητὰς Ἀγ-
γλους Κήτς καὶ Σέλλεϋ.

Οἱ Ἕλληνες ζωγράφοι τοῦ Καίρου διωργάνωσαν τελευταίως πολὺ ἐνδιαφέροντα ἔκθεσιν, μαζὶ μετὰ ξένους ἐκεῖ καλλιτέχνας. Ἐξέθεσαν ἡ κ. Θάλεια Φλωρά-Καραβία, ὁ κ. Τσιριγώτης, ὁ κ. Παρθένος καὶ ἄλλοι.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Οἱ Δοξοὶ Στρατοκόποι, Στεφάνου Ραμᾶ. Ἀθήναι, ἐκδότης Κ. Ἐλευθερουδάκης, δρ. 2.

Ψαλτὴρ τῆς Νέας Διαθήκης, Γεωργίου Φιλίππου. Κωνσταντῖνα. Τυπογρ. Ν. Βουρλῆ, φρ. 1.

Νίτσα, Ζ. Φυτίλη, δρᾶμα. Κωνσταντινούπολις, τυπογραφ. Α. Κορομηλά.

Ἡ ἐποικίσις τῆς ἀργολικῆς χερσονήσου κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, Μιχαὴλ Γ. Λαμπρινίδου. Ἀθήναι, τυπογρ. «Ἀθηνῶν».

Ψυχολογικοὶ Νόμοι τῆς ἀνελίξεως τῶν λαῶν, Γουσταύου Le Bon, μετάφρ. Χρ. Μακρῆ. Ἐκδόσεις βιβλιοπωλείου «Ἑστία», Ἀθήναι, τυπογραφεῖον «Ἑστία» Μάισον καὶ Καργαδούρη, δρ. 2.50.

Quatre thèmes de solitude, par R. de Bonnafos Paris, Sausot et Co fr. 3.

Facettes d'Améthyste, par Mary-Jane Cère. Poésies, Paris, Ed. Sansot et Co fr. 3.50.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

ΚΑΘΕ συνδρομητὴς τῶν «*Παναθηναίων*» ὁ ὁποῖος ἐγγράφει **ΕΝΑ** νέον συνδρομητὴν ἐτήσιον καὶ συν-αποστέλλει τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς, λαμβάνει ὡς δῶρον **ΟΚΤΩ** δραχμῶν βιβλία ἐκ τοῦ κατωτέρω καταλόγου.

Διατιμῶμεν χάριν εὐκολίας τὰ βιβλία τῆς **Α'** Σειρᾶς πρὸς **Δρ. 1** ἑκάστον καὶ τῆς **Β'** Σειρᾶς πρὸς **3**. Τὰ βιβλία **Θ'** ἀποστέλλονται *ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν*.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου μας, ἀναλαμβάνομεν ν' ἀποστέλλομεν ὅτι δὴποτε βιβλίον μᾶς ζητηθῇ μὴ ὑπερβαῖνον τὰς **Δρ. 8** διὰ κάθε νέαν ἐγγραφήν.

Κάθε συνδρομητὴς μας ἔχει βεβαίως ἓνα στενὸν φίλον ἢ συγγενὴ φιλικὴν ἀντιλήψιν, διατεθειμένον νὰ υποστηρίξῃ τὸ ἔργον ἐνὸς περιοδικοῦ. Αὐτὸν τὸν φίλον ἢ συγγενὴ ἄς θελήσῃ νὰ τὸν ἐγγράφῃ εἰς τὰ «*Παναθηναία*». Ὅτι ζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς συνδρομητὰς μας εἶναι ἐλάχιστον διὰ κάθε ἓναν χωριστά. **ΜΕΓΙΣΤΗ** ὅμως θὰ ᾔηται ἡ ἐκ τοῦ συνόλου ἐνίσχυσις τῶν «*Παναθηναίων*» καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πρόοδος καὶ βελτίωσις τοῦ περιοδικοῦ.

Σειρὰ Α' — Πρὸς δρ. 1 ἑκάστον

Χ. Ἀννίνος: Ἐδῶ κ' ἐκεῖ.
Δ. Βικέλας: Λονκῆς Λάρας, διήγημα.
Γ. Δελαμπρέτ, μετάφρ.
Χ. Ἀννίνος: Θεῖος καὶ ἐφημέριος.
Ν. Ἐπισκοπόπουλος: Ἐρημὸς ψυχῆς, δρᾶμα.
Δ. Γρ. Καμπούρογλου: Mémoires du Prince N. Ypsilanti.
Κ.Μ. Κωνσταντόπουλος: Ἱστορία τῆς βυζαντ. τέχνης.
Α. Κόναν Δούλ, μετάφρ.
Χ. Ἀννίνος: Τὸ παράδοξον ἔγλημα.
Α. Κόναν Δούλ, μετάφρ.
Χ. Ἀννίνος: Τὸ σῆμα τῶν τεσσάρων.
Α. Κλάρη, μετάφρ. Α.
Παπαδιαμάντη: Ἡ εὐρεσις τῆς γυνακὸς τοῦ Λώτ.
Κώστας Λαδόπουλος: Χαμένη εὐτυχία, δρᾶμα.
Σπ. Λοβέρδος: Ἡ Ἁγία Πόλις.
Μ. Μαλακάσης: Ἡ Κυρὰ τοῦ Πύργου, δρᾶμα.
Γ. Μαυρογιάννης: Βυζαντ. τέχνη καὶ καλλιτέχνη.
Σπύρος Μελάς: Ὁ Γυῖος τοῦ Ἰσκιου, δρᾶμα.

Κίμων Μιχαηλίδης: Σὰν Ζωὴ καὶ σὰν Παραμῦθι.
Παῦλος Νιρβάνας: Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία.
Ἀρχιτέκτων Μάρθας, δρᾶμα.
Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια.
Παγὰ Λαλέουσα. ποιήματα.
Τὸ Χελιδόνι, δρᾶμα.
Σαλώμη, δρᾶμα.

Ὁσκαρ Οὐάιλντ: Ὁ Ὀπβαρδ, μετάφρ.
Χ. Ἀννίνος: Μία συνωμοσία.
Σπυρίδων Παγανέλης: Πάρεργα Φύλλα.
Κωστής Παλαμᾶς: Ὑμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν.
Ι. Πολυλάς: Ἡ Φιλολογικὴ μας Γλῶσσα.
Γ. Στρατήγης: Τραγούδια τοῦ Σπιτιοῦ.
Μπρέτ Χάρτ, μετάφρ.
Α. Παπαδιαμάντη: Ἡ καλὴ τύχη τοῦ Ρῶριν Κόμπ.
Λεύκωμα «Παναθηναίων»: 20 καλλιτεχν. εἰκόνες εἰς τὸ σχῆμα τῶν «Παναθηναίων».

Σπαρτιατικὸν Ἡμερολ.: Ἔτος 1906.
» 1907.

Σειρὰ Β' — Πρὸς δρ. 3 ἑκάστον

Νίκος Ἀ. Βέης: Δημῶδη Ἀσματα Φιγαλίας μετ' ὑπομνημάτων.
Ἅγις Θέρος: Δημοτικὰ Τραγούδια, εἰκονογραφημένα.
Γρηγόριος Ξενόπουλος: Μαργαρίτα Στέφα.
Διηγήματα Σειρᾶ Α'.
» Β'.
» Γ'.

Τόμοι τῶν «Παναθηναίων» χαρτόδετοι 1ος, 2ος, 4ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος.

Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα—Ἐκδ. «Παναθηναίων».

Σειρὰ Γ'.

«Ὁ Ρωμηὸς τοῦ Σουρῆ» — μία ἐτησίᾳ ἐγγραφὴ φρ. 8 ἀντὶ 10.
«Διάπλασις τῶν Παιδῶν» — μία ἐτησίᾳ ἐγγραφὴ φρ. 8 ἀντὶ 10.
«Τὸ Ἐμπόριον» — μία ἐτησίᾳ ἐγγραφὴ φρ. 5.
«Δελτίον Ἐμπορ. καὶ Βιομηχανικῆς Ἀκαδημίας» μία ἐτησίᾳ ἐγγραφὴ φρ. 2 ἀντὶ 3.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: Ἐν Λονδίῳ E. C. (22 Fenchurch street), Ἀλεξανδρεία, Καῖρῳ (Αἰγύπτου), Χαρτοῦμ (Σουδάν), Κωνσταντινουπόλει (Γαλατᾶ καὶ Σταμπούλ), Σμύρῃ, Θεσσαλονίκη, Καβάλλα, Πειραιεῖ, Πάτραις, Βόλῳ, Σύρῳ, Καλάμαις, Χανίοις, Ἡρακλείῳ, Ρεθύμνῃ (Κρήτης).

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 30^{ΗΣ} ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1909

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμείον καὶ Τράπεζαι	Δρ.	14,295,396.49
Διαθέσιμα παρὰ ταῖς ἐν Εὐρώπῃ Τρ. εἰς χρ.	»	3,853,604.20
Συναλλάγματα ἐν Χαρτοφυλακίῳ καὶ χρυσός.	»	2,444,001.45
Προεξοφλήσεις	»	13,047,912.60
Τρέχοντες Λ/σμοὶ		
ἐπὶ ἐνεχυρῶν χρεωγράφων	»	50,950,170.45
ἐπὶ ἔμπορ. καὶ ἄλλων ἐγγυήσεων	»	23,101,134.78
ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων	»	9,774,141.75
Δάνεια ἐπὶ ἐνεχυρῶν χρεωγράφων	»	2,553,393.97
Προσωρινοὶ λ/σμοὶ (ὑποκαταστήματα καὶ Ἀνταποκριταί).	»	19,338,740.38
Χρεώγραφα καὶ τοκομερίδια	»	12,437,203.88
Ὁμολογίαι Ἐθνικῶν Δανείων καὶ Δάνεια εἰς Δήμους, λιμένας καὶ λοιπὰ Νομικὰ πρόσωπα	»	8,970,023.85
Χρεώγραφα Ταμείου Συντάξεων καὶ ἀσφαλείας ζωῆς ὑπαλλήλων	»	480,000.—
Κτήματα Τραπεζῆς	»	3,382,279.40
Ἐγκατάστασις καὶ ἐπιπλα Κεντρικοῦ καὶ ὑποκαταστημάτων	»	661,079.12
	Δρ.	165,289,082.32

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κεφάλαιον Ἑταιρικόν	Δρ.	40,000,000.—
Ἀποθεματικὸν τακτικόν	»	9,095,000.—
Ὁμολογίαι φρ. χρ. 2 1/2 ἑκατ. ἐξοφλητέαι τῇ 1 ^ῃ Ἰουλίου 1924	»	2,500,000.—
Καταθέσεις εἰς χρυσὸν καὶ δραχμὰς	Δρ.	72,264,207.77
Ταμειντήριον	»	7,733,080.80
Ταμείον συντάξεων ὑπαλλήλων	»	480,000.—
Ἐξωτερικοὶ λ/σμοὶ εἰς χρυσόν	»	34,780.—
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι	»	30,956,350.01
Γραμμάτια εἰσπραχθέντα καὶ μὴπω ἐκκαθαρισθέντα	»	1,696,962.48
Μερίσματα πληρωτέα	»	382,181.26
	Δρ.	146,520.—
	Δρ.	165,289,082.32

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς
Ζ. Κ. ΜΑΤΣΑΣ

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Φ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν ἐκτελεῖ Προεξοφλήσεις, Εἰσπράξεις γραμματίων, Προκαταβολὰς ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἔμπορευμάτων, Ἀνοίγει τρεχομένους λ/σμούς ἡγγυημένους καὶ ἐν γένει ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης τραπεζικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ συμφερωτάτους ὁρους, Δέχεται χρεώγραφα πρὸς φύλαξιν ἀντὶ ἐλαχίστων δικαιωμάτων, Ἐνοικιάζει χρηματοκιβώτια εἰς ἰδιώτας, Δέχεται καταθέσεις χρημάτων εἰς χρυσόν καὶ τραπεζογραμμάτια πληρώνουσα τόκον:

3	%	εἰς πρώτην ζήτησιν
3 1/2	%	διὰ καταθέσεις ἑξ μηνῶν
4	%	» ἐνὸς ἔτους
5	%	» δύο ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα

Διὰ τὰς εἰς τὸ Ταμειντήριόν της, λειτουργοῦν καθ' ἑκάστην, καταθέσεις ὡς καὶ διὰ τὰς χάριν ἀγαθοεργῶν σκοπῶν, πληρώνει τόκον 4 %.

ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

Η "ΝΕΑ ΑΦΘΟΝΙΑ,"

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α. Γ. ΣΚΡΕΚΗ

ΟΔΟΣ ΣΟΛΩΝΟΣ 139 (ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΝΙΓΓΟΣ)

Γάλα αγνόν αγελαδινόν και πρόβειον ή οκτώ λεπτά 80.— Βού-
τυρον της ώρας.— Αλλά φρέσκα εκ του κτηνοτροφείου του
Καταστήματος.— Δουκουμάδες εκτακτοι και αφράτοι.— Μέλι
Υμηττού γνήσιον και αγνόν.

ΒΟΥΣΤΑΣΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΚΟΛΟΚΥΘΟΥ

ΜΕΓΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ

"ΑΙ ΘΕΡΜΑΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑ,"

ΛΟΥΤΡΑ ΑΙΔΗΨΟΥ

"Εναρξίς 1 Μαΐου—15 Σεπτεμβρίου

Τὸ Μεγαλειότερον, ωραιότερον και πλουσιώτερον ξενοδοχείον τῶν ἑλληνικῶν
λουτρῶν. Λουτρά ἐντὸς τοῦ ξενοδοχείου. Μαγειρικὴ ἀρίστη. Ὑπηρεσία τελεία.
Δωμάτια μετὰ και ἄνευ τροφῆς. Ἑστιατόριον πρώτης τάξεως με τιμὰς λογικὰς.

ΤΙΜΑΙ ΔΩΜΑΤΙΩΝ

"Ἄνευ τροφῆς ἀπὸ δραχμὰς 4

Μετὰ τροφῆς pension ἀπὸ δραχμὰς 10

Διευθυντής: ΟΣΚΑΡ ΔΑΡΙΓΚ

"ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ο ΦΟΙΒΟΣ, ΑΘΗΝΑΙ

ΑΓΙΣ ΘΕΟΣ :

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ :

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ώραιος τόμος, θαυμασίως εικονογραφημένος ὑπὸ
τοῦ καλλιτέχου κ. Π. Ροῦμπου, περιέχων τὰριστουρ-
γήματα τῆς δημοτικῆς μας ποιήσεως.

Κάθε ἀντίτυπον τιμᾶται δρ. 3.

100 ἀντίτυπα ἐπὶ χειροποιήτου χαρτου δρ. 5 καθέν.
Κάθε αἰτήσις, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου εἰς
ταχ. ἐπιταγὴν, στέλλεται :

Πρὸς τὴν "Εκδοτικὴν" Ἑταιρείαν ὁ Φοῖβος
1, ὁδὸς Κλεισθένους, Ἀθήνας.

Διὰ τοὺς συνδρομητὰς τῶν "Παναθηναίων" κάθε
ἀντίτυπον φράγκα 2.50, ἀποστελλόμενα μαζί με τὴν
παραγγελίαν.

ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ

ΔΙΑ ΚΥΡΙΟΥΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΑΣ

ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ

ΡΑΦΕΙΑ

ΑΝΔΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΦΟΡΕΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ ΚΤΛ. ΚΤΛ.

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΕΝΩΣΙΝ

79—ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ—79

ΠΩΛΗΣΙΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΠΟΛΙΤΑΣ—ΤΙΜΑΙ ΩΡΙΣΜΕΝΑΙ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έντοκοι καταθέσεις

Ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς
τραπεζικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσόν, ἤτοι εἰς φράγκα
καὶ λίρας στερεῖνας ἀποδοτέας εἰς ὠρισμένην προθε-
σίμην ἢ διαρκεῖς. Αἱ εἰς χρυσόν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι
αὐτῶν πληρῶνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα εἰς ὃ ἐγένετο
ἡ κατάθεσις, εἰς χρυσόν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὕψους (chèque)
ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐπιταγὴν τοῦ ὁμολογίουχου.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογίων πληρῶ-
νονται ἐν τῇ Κεντρικῇ Καταστάματι καὶ τῇ αἰτήσῃ
τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπεζῆς,
ἐν Κερκίρῃ δὲ Κεφαλληνίᾳ καὶ Ζακύνθῳ διὰ τῶν Ὑπο-
καταστημάτων τῆς Ἰονικῆς Τραπεζῆς.

Τόκοι τῶν καταθέσεων

1 1/2	τοῖς	%	κατ	ἔτος	διὰ	κατάθ.	6	μηνῶν
2	>	%	>	>	>	>	1	ἔτους
2 1/2	>	%	>	>	>	>	2	ἔτων
3	>	%	>	>	>	>	4	ἔτων
4	>	%	>	>	>	>	5	ἔτων

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται
κατ' ἐντολὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.

Ο ΙΑΤΡΟΣ Γ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

ἐπὶ μακρὸν ἐν Ἑδρώπῃ σπουδάσας καὶ ἐν Παρισίοις
διευθύνας ἰδιωτικὴν κλινικὴν δέχεται διὰ τὰ νοσήματα
τῶν νεφρῶν, τῆς κύστεως καὶ ἐν γένει τοὺς ἐκ μετα-
δοτικῶν καὶ δερματικῶν παθήσεων πάσχοντας.

Ὁδὸς Ἀγίου Κωνσταντίνου ἀριθ. 18.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΦΡ. ΧΡ. 15.000.000. — ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Καῖρῳ, Θεσσαλονίκῃ, Σμύρνῃ.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ καὶ ΥΠΟΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ: ἐν Μοναστηρίῳ, Μυτιλήνῃ, Περγάμῳ, Μαγνησίᾳ.

Προεξοφλήσεις, Εἰσπραξίς γραμματίων, Τηλεγραφικαὶ πληρωμαί, Ἐπιταγαί, Πιστώσεις,
Πιστωτικαὶ Ἐπιστολαί, Δάνεια ἐπὶ χρεωγράφων, Ἐμπορευμάτων καὶ γραμματίων, Φύλαξις
τίτλων, Ἑνοικίασις χρηματοκιβωτίων. Ἐντολαὶ χρηματοστηρίου κλπ.

Καταθέσεις Δραχμῶν.— 3 1/2 % ἐτησίως διὰ καταθέσεις ἐν ὄψει, καὶ Ἀνοικτοὺς Λ/σμούς μέχρι Δρχ. 25.000.—

" 3 % ἐτησίως διὰ καταθέσεις ἐν ὄψει καὶ Ἀνοικτοὺς Λ/σμούς, μέχρι τοῦ ποσοῦ Δρχ.
100.000.—, διὰ τὰ πέραν τῶν 100.000 ποσὰ ὑπολογίζεται τόκος 2 % ἐτησίως.

" 4 1/2 % ἐτησίως διὰ καταθέσεις 6 μηνῶν.

" 5 % " " " 1 ἔτους καὶ ἐπέκεινα.

Καταθέσεις Χρυσοῦ.— Τόκος κατὰ 1/2 % ἐπὶ ἑλαττον τῶν εἰς Δραχμὰς καταθέσεων.

Ταμιευτήριον.— 4 % διὰ καταθέσεις μέχρι τοῦ ποσοῦ Δρχ. 2.000.—.

Αἱ καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς ὃ νόμισμα ἐγένετο.

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ LIMITED

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩ 1839

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ £ 315.510

ΕΔΡΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ἐν Κερκύρα, Κεφαλληνία, Ζακύνθος, Πάτρας, Πειραιῖ, Τριπόλει.

Καταθέσεις. Ἡ Ἰονικὴ Τράπεζα Limited ἀπὸ τῆς 1^{ης} Ἰουνίου 1907 καὶ μέχρι δευτέρας εἰδοποιήσεως, δέχεται καταθέσεις εἰς τραπεζογραμμάτια ἐπὶ τόκῳ ὑπὸ τοὺς κάτωθι ὅρους:

2 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ μέχρι 100,000 Δρ.—1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ πέραν τῶν 100,000 Δρ.—3 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 3 μῆνας. 3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2 ἐτῶν.—4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἐτῶν μέχρι 4 ἐτῶν.—4 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ ἐπέκεινα τῶν 4 ἐτῶν.

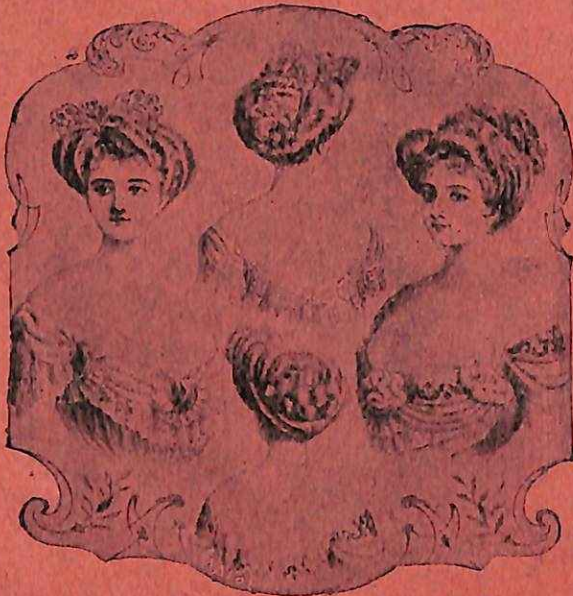
Ἡ Τράπεζα δέχεται ἐπίσης καταθέσεις εἰς chèques ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ἐπὶ τόκῳ, ὡς ἑξῆς: 3 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν.—3 1/4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας.—3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 1 ἔτος.—4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα.

Αἱ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς ὃ εἶδος ἐγένετο ἢ κατάθεσις, παντὸς δικαιώματος χαρτοσήμου ἐπιβαρύνοντος τὸν καταθέτην.

ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΚΟΜΜΩΣΕΩΣ

Σ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 4

La vraie ondulation Marcel.

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου 67. Κολῶνια

Κοιμώδεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Γαλακτοκομεῖα

Ι. Χρυσάκης, ὁδὸς Φιλελλήνων 4.

Βιβλιοδετεῖα

Σ. Ἀμπατζόπουλος, ὁδὸς Κολοκοτρώνη 7.

Φαρμακεία

Π. Βασιλείου, ὁδὸς Σταδίου καὶ Αἰόλου.

Ἐδωδιμποπωλεῖα

Β. Ἀπότσου πρῶην Γουλιέλμου, ὁδὸς Σταδίου 9.

Π. Κ. Ἐξαρχόπουλος καὶ Ἀδελφός, Σταδίου 53.

Καφεὶνθεστιάτορια

Πανελλήνιον, ὁδὸς Πανεπιστημίου-Προαστείου.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΩΣ

ΦΩΤΙΣΜΟΣ, ΘΕΡΜΑΝΣΙΣ
ΚΙΝΗΣΙΣ

Δι' οἰνοπνεύματος ἐν Σταφίδος

ΜΑΡΜΕΛΑΔΑΙ

ΚΟΜΠΟΣΤΑ ΕΚ ΝΩΠΗΣ ΣΤΑΦΥΛΗΣ. * * * * *

Ἡ ΘΡΕΠΤΙΚΩΤΕΡΑ ΕΥΓΕΣΤΟΤΕΡΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΤΕΡΑ ΤΡΟΦΗ

ΝΕΚΤΑΡ

ΠΟΤΟΝ ΤΟΝΩΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΔΡΟΣΙΣΤΙΚΟΝ